Programmabegroting 2025

gemeente Berkelland

INHOUDSOPGAVE

Programmabegroting 2025 ... 1
Inhoudsopgave ... 3
Inleiding ... 4
Onze aantrekkelijke leefomgeving ... 6
Passend wonen ... 12
Vitaal platteland ... 17
Nieuwe Energie ... 24
Een toekomstbestendig sociaal domein ... 33
Sport en cultuur bewegen je! ... 45
Werken en leren ... 51
Veiligheid ... 59
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering ... 63
Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien ... 67
Paragrafen ... 69

- Bedrijfsvoering ... 70
- Wet open overheid ... 74
- Grondbeleid ... 75
- Lokale heffingen ... 77
- Weerstandsvermogen ... 83
- Verbonden partijen ... 86
- Financiering ... 96
- Onderhoud kapitaalgoederen ... 99
- Reserves en voorzieningen ... 104

Financiële begroting ... 112
Bijlagen ... 123

- Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren ... 124
- Bijlage 2: Overzicht subsidies ... 133
- Bijlage 3: Investeringen 2025 ... 135

INLEIDING

Voor u ligt de begroting voor 2025. Het is met behulp van de fase 1 bezuinigingen een sluitende begroting geworden. De begroting 2025 is een uitwerking van de Perspectiefnota 2025. In de begroting zijn nog wel enkele wijzigingen opgenomen die zich na het opstellen van de Perspectiefnota 2025 en voor 1 augustus 2024 hebben voorgedaan.

Bedragen x €1.000

Overzicht van saldo's van baten en lasten per programma	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	**-9.406**	**-8.877**	**-8.928**	**-9.224**	**-10.567**	**-10.480**	**-10.420**	**-10.440**
020 Passend wonen	**-4.219**	**-3.919**	**-3.771**	**-3.769**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**
030 Vitaal platteland	**-1.421**	**-1.558**	**-512**	**-449**	**-409**	**-389**	**-389**	**-389**
040 Nieuwe energie	**-2.291**	**-2.401**	**-396**	**-396**	**-347**	**-347**	**-347**	**-347**
050 Een toekomstbestendig sociaal domein	**-32.599**	**-32.881**	**-34.926**	**-38.900**	**-39.268**	**-38.657**	**-38.657**	**-38.657**
060 Sport en Cultuur	**-4.976**	**-5.000**	**-5.104**	**-5.652**	**-5.420**	**-5.342**	**-5.342**	**-5.342**
070 Werken en leren	**-16.582**	**-15.856**	**-16.862**	**-16.795**	**-17.461**	**-17.352**	**-17.153**	**-17.153**
080 Veiligheid	**-5.471**	**-5.492**	**-5.746**	**-5.821**	**-5.786**	**-5.782**	**-5.971**	**-6.049**
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	**-20.080**	**-20.569**	**-20.278**	**-21.977**	**-22.436**	**-21.864**	**-21.705**	**-21.705**
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**102.577**	**97.290**	**98.155**	**106.316**	**105.184**	**98.905**	**98.272**	**97.768**
Gerealiseerd resultaat	**5.533**	**736**	**1.632**	**3.333**	**198**	**-4.599**	**-5.003**	**-5.605**

Opzet begroting

De begroting 2025 kent dezelfde programma's als de begroting 2024.
Het speerpunt 'Gemeente als voorbeeld' dat onderdeel was van het programma Nieuwe Energie is als activiteit verplaatst naar het speerpunt 'Moderne bedrijfsvoering' in het programma Algemeen Bestuur en bedrijfsvoering. Hiervoor hebben we gekozen omdat dit speerpunt zich richt op de ambities van onze eigen organisatie op het gebied van CO2 reductie en verduurzaming. Het gaat bijvoorbeeld over de verduurzaming van onze eigen gebouwen en wagenpark en het verminderen van CO2 uitstoot van onze woon-werk kilometers. De budgetten en de beleidsmatige/inhoudelijke keuze liggen binnen het domein bedrijfsvoering.

Aansluiting op perspectiefnota

De basis voor de begroting is de perspectiefnota 2025. Na het vaststellen van de perspectiefnota 2025 hebben zich enkele ontwikkelingen voorgedaan die leiden tot een iets ander saldo. In onderstaande tabel zijn alle wijzigingen ten opzichte van de perspectiefnota weergegeven. Ook de wijzigingen kleiner dan € 250.000. Onder de tabel is een verdere toelichting opgenomen.

	2025	2026	2027	2028
Begroting aangeboden perspectiefnota	-996	-8.867	-8.875	-9.366
Meicirculaire	188	2.463	2.067	1.956
Fase 1 bezuinigingen	2.302	3.102	3.102	3.102
Inflatie OZB 2,8%	317	317	317	317
Essentiële functies HCV	-181	-181	-181	-181
Extra autonoom WMO	-41	-41	-41	-41
Begroting 2025 Fijnder	-492	-492	-492	-492
Kostendekkendheid Afval	-900	-900	-900	-900
Primitieve begroting	**197**	**-4.599**	**-5.003**	**-5.605**

Meicirculaire
De meicirculaire geeft aan hoeveel geld wij mogen verwachten via de algemene uitkering van de Rijksoverheid. De meicirculaire 2024 laat een stijging van de algemene uitkering zien voor de komende jaren.

Fase 1 bezuinigingen
In fase 1 zijn bezuinigingen geïnventariseerd die relatief eenvoudig zijn te realiseren. Deze bezuinigingen zijn wel benoemd in de Perspectiefnota 2025, maar zijn nog niet meegenomen in de telling van de perspectiefnota. Om een sluitende begroting 2025 te kunnen presenteren zijn de fase 1 bezuinigingen al wel meegenomen in de begroting 2025.

Inflatie OZB 2,8%
In lijn met de uitgangspunten van de Perspectiefnota 2025 verhogen we de opbrengst van de OZB met 2,8%.

Essentiële functies Hoog Complexe Zorg met Verblijf
Wij nemen deel aan een bovenregionale samenwerking om hoog complexe zorg met verblijf blijvend beschikbaar te stellen. De lasten voor deze deelname bedragen € 181.000.

Extra autonoom WMO
We hanteren het voorspelmodel VNG. Deze raamt een autonome groei van € 165.000. In de Perspectiefnota 2025 is hiervan al € 124.000 opgenomen op basis van een eerdere versie van het voorspelmodel. Het verschil nemen we op in deze begroting.

Begroting 2025 Fijnder
De kosten stijgen ten opzichte van onze begroting met ruim € 900.000. Dit komt met name door hogere uitvoeringskosten van een hogere instroom uitkeringsgerechtigden. Vanuit de prijscompensatie voor gemeenschappelijke regelingen kunnen we nog ruim € 400.000 dekken. Het restant trekt een wissel op ons begrotingsresultaat.

Kostendekkendheid Afval
De kosten voor het inzamelen/verwerken van afval zijn niet meer kostendekkend. Daarnaast is de voorziening beperkt. Bij de 1e begrotingswijziging van 2025 zit een dekkingsvoorstel.

Lezen van tabellen

De tabellen in de begroting geven de bedragen weer x € 1.000 (duizenden euro's) tenzij anders vermeld. Door afronding kunnen er kleine verschillen ontstaan in de totalen zoals in de tabel aangegeven. De lasten worden weergegeven met een – (min), de baten met een + (plus). Een programma met een negatief saldo betekent dat er meer lasten in het programma zitten dan baten. Om de cijfers in de tabellen leesbaar te houden zijn bij de omschrijvingen afkortingen gebruikt. In de kolom Realisatie 2023 staat hoeveel we in 2023 uitgaven. In de kolom 2024 (vastgesteld) staat de begroting die door uw raad is vastgesteld. De kolom 2024 (na bestuursrapportage) geeft de stand van de begroting na de bestuursrapportage. Dit is dus inclusief alle eerdere wijzigingen waaronder de jaarrekening en de overheveling van budgetten. In de kolommen 2025 (primitief), 2026, 2027 en 2028 staat de begroting voor deze jaren.

ONZE AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

Een aantrekkelijke, klimaatbestendige en biodiverse leefomgeving
Wat speelt er?

- Een goede fijne en toekomstbestendige leefomgeving draagt bij aan het levensgeluk van onze inwoners. Het wonen in Berkelland wordt gelukkig ook door onze inwoners gewaardeerd met een ruime 8. Dit willen we graag zo houden en zo mogelijk zelfs verbeteren. Daarom blijven we werken aan een aantrekkelijke, klimaatbestendige en biodiverse leefomgeving. Daarbij zetten we in op de kracht van de samenleving en samenwerking met onze inwoners en organisaties. Het gaat niet vanzelf; polarisatie, uitsluiting, frustratie, wantrouwen en intolerantie liggen op de loer. We laten ons daardoor niet uit het veld slaan, maar moeten blijven werken aan samenwerken.
- Wij moeten onze leefomgeving aanpassen aan de klimaatverandering (klimaatadaptatie). We moeten omgaan met plotselinge grote hoeveelheden water (hevige regenval en binnenkomend water vanuit het buitenland), langere droogteperioden en hogere (extreme) temperaturen.
- 80 procent van alle bruggen, sluizen, viaducten en wegen in Nederland is in beheer van gemeenten. Veel infrastructuur dateert uit de jaren 60 en 70 en daardoor zijn veel constructies aan vervanging toe. Ook in Berkelland speelt deze ontwikkeling. Maar omdat lokale overheden het benodigde geld daarvoor niet krijgen, hebben en/of vrijmaken wordt onderhoud en vernieuwing uitgesteld of er wordt volgens TNO en de Algemene Rekenkamer op bezuinigd. Dat levert op termijn echter een veel hogere rekening op.
- Nederland wil naar een circulaire economie (een economie waarin reststoffen volledig opnieuw worden hergebruikt). Dat is beter voor het milieu en maakt ons minder afhankelijk van grondstoffen uit het buitenland. Voorbeeld hiervan is het landelijke programma Van Afval Naar Grondstof ‘VANG’. Wij zijn als gemeente daarbij een belangrijke partner, omdat wij verantwoordelijk zijn voor inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval. Wij willen voldoen aan de landelijke doelstelling en minder dan 100 kilogram restafval per inwoner inzamelen en verwerken. In 2025 wordt het afval voor het eerst ingezameld door Twente Milieu. Qua feitelijke inzameling verandert er voor nu bijna niets. Twente Milieu heeft erg veel kennis en ervaring in huis die ons kan helpen om restafval te verminderen én te komen tot een inzameling van kwalitatief goed herbruikbare reststromen.

Speerpunt

Gebiedsgericht werken. (010.020)

Wat willen we bereiken?

- Gemeente (en andere overheden) sluiten zo goed mogelijk aan op de specifieke behoeften in onze samenleving en ondersteunen onze buurten, wijken en kernen op de manier die het beste bij hun past.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan voortdurend met onze inwoners en organisaties in gesprek over wat er speelt in de wijken en kernen, zodat onze activiteiten daarop aansluiten. (010.020.010)

Met onze gebiedsgerichte werkwijze spelen we samen in op de specifieke behoeften van inwoners, ondernemers, buurten, wijken en kernen. Daarbij denken we niet alleen aan de puur fysieke inrichting van onze leefomgeving, maar hebben we ook aandacht voor de sociale aspecten. Onze gebiedscontactpersonen zijn de verbindende schakel. Zij staan voortdurend in contact met onze inwoners, buurten en wijken. Zij horen en zien veel en slaan de brug tussen samenleving en de overheid (gemeente, provincie, Rijk). Voorop staan reële verwachtingen over en weer, met aandacht, waardering en zo nodig ondersteuning voor de vele initiatieven en activiteiten in onze samenleving.

Ervaring leert ons dat we hierdoor geen geld of tijd besparen. Sterker nog: deze werkwijze kost tijd en geld, maar doorgaans levert het resultaat van het gelopen proces daarna wel een integrale oplossing en meer draagvlak op in de samenleving.
We gebruiken het laatste restantbudget vanuit de eenmalige middelen vanuit Samen investeren in Berkelland voor het onderdeel Gebiedsgericht werken, (voorheen wijk- en kerngericht werken) voor het ondersteunen van activiteiten in, voor en door de samenleving, Denk hierbij aan de zogenaamde dorpendeals (samen met de provincie Gelderland). Bij de dorpendeals werken inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden samen om de sociale verbondenheid en toekomstbestendigheid van de kern te bevorderen. Er zijn al dorpendeals met Rekken en Beltrum. In Gelselaar wordt aan een deal gewerkt.
Ook ondersteunen we initiatieven uit de samenleving via een vervolg op het Berkellands Naoberfonds die op veel waardering vanuit onze samenleving kan rekenen.

Speerpunt

Een klimaatbestendige leefomgeving. (010.030)

Wat willen we bereiken?

- Een aantrekkelijke leefomgeving die is aangepast aan het veranderende klimaat.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het watertakenplan uit. (010.030.030)

Op basis van de watervisie Berkelland 2030 die we samen hebben opgesteld met het Waterschap Rijn en IJssel is een nieuw uitvoeringsplan opgesteld: het watertakenplan 2024-2034.

We werken hierbij integraal samen met alle collega's in de openbare ruimte, het waterschap en onze inwoners. Waterinfiltratie (onder andere afkoppeling) en tijdelijke waterberging (in plaats van afvloeiing) zijn daarbij speerpunten. Uiteraard blijft een robuuste afvoer van vuilwater (riool) onze kerntaak waarbij we op basis van risico gestuurd beheer zo efficiënt en effectief mogelijk te werk gaan.

We beheren en onderhouden het openbaar groen en de gemeentelijke begraafplaatsen. (010.030.010)

Een schone, groene, duurzame, toegankelijke, klimaatbestendige en kleurrijke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, vergroot de aantrekkelijkheid van Berkelland. Zowel voor onze inwoners als voor nieuwkomers en toeristen. Dat willen we graag zo houden en verbeteren.

Het blijft een uitdaging om met de beschikbare middelen het onderhoud uit te voeren. Daarom gaan we door met het maken van zo onderhoudsextensief mogelijk openbaar groen. Bijvoorbeeld meer (ruig) gras en struiken en minder perken bijvoorbeeld. Uiteraard wordt daarbij gekeken naar plekken die daarvoor het meest in aanmerking komen, maar het beeld van het openbaar groen zal blijven veranderen. Klimaatverandering zorgt ervoor dat de kwaliteit van ons groen onder grote druk staat. Zo hebben we bijvoorbeeld te maken met bomen- en plantensterfte door droogte. Daarom heeft het nemen van klimaatadaptieve maatregelen onze grote aandacht.

Een deel van het groenonderhoud gebeurt door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en het overige deel besteden we uit. We proberen daar waar mogelijk wensen van inwoners en ondernemers te respecteren en blijven met hen in gesprek om mogelijkheden van hun inzet daarbij te bespreken.

We houden integraal rekening met de gevolgen van klimaatverandering zoals (extreme) wateroverlast, droogte en hitte.

Het is fijn leven in onze gemeente en dat willen we zo houden. Dat betekent dat we onze leefomgeving moeten aanpassen op de gevolgen van de klimaatverandering. We moeten onze leefomgeving (zowel onze kernen als ons buitengebied) bestendig maken tegen hevige regenval, droogteperioden en hoge temperaturen. We zijn daarbij afhankelijk van veel andere partners in het gebied. We moeten hen aanspreken, met hen samenwerken en zelf doen wat we kunnen als gemeente en gemeenschap. Samen met het waterschap en andere partners zetten we ons actief in zoals overeengekomen in de aanpak droogte Achterhoek. We proberen onze inwoners te verleiden tot klimaat adaptieve activiteiten (zoals bijvoorbeeld meer groen en minder steen, waterinfiltratie en -berging op hun eigen percelen).

Speerpunt

Mobiliteit. (010.040)

Wat willen we bereiken?

- Alle woningen, bedrijven en voorzieningen in Berkelland zijn voor iedereen bereikbaar.
- Veilige wegen en paden, zowel in het buitengebied als in de kernen, passend bij het gekozen kwaliteitsniveau 'overwegend laag'.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderhouden onze infrastructuur (wegen en paden). (010.040.010)

We onderhouden onze wegen op het afgesproken onderhoudskwaliteitsniveau 'overwegend laag'. De meer doorgaande wegen en de wegen in het centrum worden onderhouden op kwaliteitsniveau ‘basis’. Voor de fietspaden is gekozen voor kwaliteitsniveau ‘hoog’.
De kosten voor wegenonderhoud en de kapitaalslasten voor investeringen in wegen nemen de komende jaren toe en we zullen daarvoor in de komende jaren middelen moeten vrijmaken in de (meerjaren) begroting, willen we ons afgesproken niveau (overwegend laag) kunnen vasthouden. Vanaf 2023 is het structurele budget voor wegenonderhoud met € 500.000 extra verhoogd. Dit extra bedrag (€ 500.000) is echter ook bedoeld / wordt ingezet om (net als in voorgaande jaren) de afschrijvingslasten voor nieuwe investeringen in wegen (in 2025 en verder) te dekken. Het restant na aftrek van afschrijvingslasten, wordt ingezet voor regulier onderhoud. Dit betekent dat dit bedrag dus met elke nieuwe investering kleiner wordt en er over enkele jaren geen dekking meer is voor nieuwe investeringen. We zijn voor het reguliere onderhoud dan weer terug bij het oorspronkelijke (te lage) budget voor noodzakelijk onderhoud.
Er is in 2025 nog ruimte binnen bovengenoemd bedrag om de afschrijvingslasten voor investeringen in nieuwe wegen te dekken. Vanaf 2026 en verder zal dit budget (de toegevoegde € 500.000 in 2023) zijn opgebruikt. We staan voor grote investeringen in wegen de komende jaren. Hiervoor zal vanaf 2026 en verder dekking gevonden moeten worden. Ook is structureel voldoende budget voor regulier onderhoud benodigd. Als we structureel te weinig onderhoud aan wegen uitvoeren, zullen de wegen eerder toe zijn aan een volledige reconstructie. Hierdoor zijn we op de langere termijn veel duurder uit.
We ondersteunen de beheerders van klompenpaden. We hebben aandacht voor de positie van de oude en nieuwe N18 in Eibergen, met oog voor het onderliggende wegennet.

We houden Berkelland bereikbaar.

We richten ons op goede doorstroming zodat we snel van A naar B komen. Goed en betrouwbaar regulier openbaar vervoer vinden we mede daarom onmisbaar voor onze inwoners. We zetten ons in voor het behoud van verbindingen in het openbaar vervoer en voor verbetering van het openbaar vervoer. We verzetten ons tegen een ‘Noordtak’ van de Betuwelijn door onze leefomgeving.

Speerpunt

Van Afval Naar Grondstof. (010.050)

Wat willen we bereiken?

- Huishoudelijk afval wordt op een duurzame wijze hergebruikt of verwerkt.
- We zamelen zo min mogelijk restafval per inwoner in (eerste doel: minder dan 100 kilo per inwoner per jaar).
- Geen zwerfafval in onze leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken een nieuw grondstoffenplan (Van Afval naar Grondstof 2023-2027) uit in maatregelen waarbij we inzetten op zoveel mogelijk grondstofhergebruik en zo min mogelijk restafval. (010.050.010)

Vanuit de landelijke doelstelling 'Van Afval Naar Grondstof' (VANG) richten we ons op het verbeteren van de kwaliteit van afvalstromen. Uiteindelijk streven we ernaar om zoveel mogelijk kwalitatieve reststoffen als grondstof te hergebruiken zodat er niets of maar een heel klein deel restafval overblijft. Onze doelstelling is om minder dan 100 kilo huishoudelijk restafval per inwoner per jaar in te zamelen. We gaan, samen met de gemeenteraad en Twente Milieu, op zoek naar een methode die deze doelstelling gaat realiseren. Er zijn meer wegen die ons naar deze doelstelling kunnen leiden en waarmee ook verschillende kostenplaatjes gemoeid zijn.

We gaan gericht zwerfafval tegen op basis van de halfjaarlijkse monitor zwerfafval. (010.050.020)

Berkelland is een schone gemeente. Toch ontkomen wij niet aan zwerfafval. We weten waar zwerfafval het meest voorkomt en proberen met gerichte acties het zwerfafval terug te dringen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025

- Activiteit 010.010.010: De implementatie van de Omgevingswet is een feit. Deze activiteit vervalt met ingang van 2025. Het restant projectbudget wordt bij de jaarrekening 2024 overgeheveld naar de activiteit bedrijfsvoering in 2025 om de processen te kunnen verbeteren.
- Activiteit 010.020.010: Ook hier is sprake van 2 projectbudgetten waarbij het restantbudget wordt overgeheveld naar 2025
- Activiteit 010.030.010: In 2025 zijn er geen lasten begroot voor het onderhoud voor huisvesting buitendienst. Voor speelvoorzieningen is er in 2024 incidenteel een bedrag van € 59.000 extra begroot.
- Activiteit 010.030.030: Er is in 2024 sprake van extra vrijval kapitaallasten en voor € 100.000 inhuur
- Activiteit 010.040.010: Er is sprake van een projectbudget voor openhouden NABO Laarsteeg. Hiervoor staat een bedrag van € 400.000 als bate en last in 2024 na bestuursrapportage. Het restantbedrag wordt bij de jaarrekening 2024 overgeheveld naar 2025
- Activiteit 010.050.010: De lasten voor de inzamelcontracten voor huishoudelijk afval en kunststof worden hoger begroot
- Activiteit 010.500.010: Op de taakvelden Verkeer & Vervoer, Openbaar groen en Riolering stijgen de loonkosten

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
010.010.010 Iedereen wordt op tijd geïnformeerd over de Omgevingswet	**-455**	**-833**	**0**	**-427**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.020.010 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen	**-618**	**-670**	**-75**	**-520**	**-75**	**-75**	**-75**	**-75**
010.020.020 Subsidieren wijken en kernen	**-29**	**-25**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.030.010 We beheren ons openbaargroen en de begraafplaatsen	**-1.922**	**-2.108**	**-1.747**	**-1.930**	**-1.699**	**-1.589**	**-1.589**	**-1.589**
010.030.030 We beheren onze waterhuishouding	**-2.962**	**-3.383**	**-2.571**	**-3.453**	**-3.288**	**-3.183**	**-3.183**	**-3.183**
010.040.010 We onderhouden onze infrastructuur	**-4.974**	**-5.225**	**-3.670**	**-5.128**	**-4.265**	**-4.248**	**-4.013**	**-4.013**
010.050.010 Afval scheiden	**-3.094**	**-2.835**	**-2.857**	**-2.907**	**-3.789**	**-3.789**	**-3.789**	**-3.789**
010.050.020 Zwerfafval	**-7**	**-54**	**-54**	**-54**	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**
010.500.010 Loonkosten	**-5.685**	**-5.685**	**-5.829**	**-5.829**	**-6.281**	**-6.281**	**-6.281**	**-6.281**
010.700.010 Rente en afschrijving	**-2.966**	**-3.615**	**-4.215**	**-3.124**	**-3.726**	**-3.828**	**-4.211**	**-4.231**
Totaal Lasten	**-22.712**	**-24.432**	**-21.017**	**-23.372**	**-23.163**	**-23.034**	**-23.181**	**-23.201**
Baten								
010.010.010 Iedereen wordt op tijd geïnformeerd over de Omgevingswet	**4**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.020.010 Ontwikkeling wijken, buurten en kernen	**50**	**0**	**0**	**88**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.020.020 Subsidieren wijken en kernen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.030.010 We beheren ons openbaargroen en de begraafplaatsen	**347**	**344**	**343**	**340**	**340**	**340**	**340**	**340**
010.030.030 We beheren onze waterhuishouding	**7.145**	**7.825**	**7.570**	**7.840**	**8.062**	**8.020**	**8.227**	**8.227**
010.040.010 We onderhouden onze infrastructuur	**627**	**727**	**333**	**747**	**342**	**342**	**342**	**342**
010.050.010 Afval scheiden	**4.048**	**3.777**	**3.790**	**3.837**	**3.702**	**3.702**	**3.702**	**3.702**
010.050.020 Zwerfafval	**-27**	**54**	**54**	**54**	**150**	**150**	**150**	**150**
Totaal Baten	**12.193**	**12.727**	**12.090**	**12.905**	**12.596**	**12.554**	**12.762**	**12.762**

Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-10.519**	**-11.705**	**-8.928**	**-10.467**	**-10.567**	**-10.480**	**-10.420**	**-10.440**
Onttrekkingen								
010.050.010 Afval scheiden	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
010.710.010 Reserves	**1.724**	**2.828**	**0**	**1.243**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**1.724**	**2.828**	**0**	**1.243**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stortingen								
010.710.010 Reserves	**-612**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-612**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**1.113**	**2.828**	**0**	**1.243**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-9.406**	**-8.877**	**-8.928**	**-9.224**	**-10.567**	**-10.480**	**-10.420**	**-10.440**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Van Afval Naar Grondstof 2023-2027
- Watertakenplan Berkelland 2024-2034
- Beleidsplan spelen en bewegen 2022-2031

PASSEND WONEN

Wat speelt er?

- Om de leefbaarheid voor alle inwoners, bestaand en nieuw, op peil te houden moeten we er samen voor zorgen dat er voldoende kwalitatief goede woningen in een aantrekkelijke omgeving zijn. Een woning moet passen bij de levensfase van haar bewoners en een steentje bijdragen aan een beter klimaat.
- Op korte termijn groeit het aantal huishoudens in Berkelland. Berkelland heeft te maken met een sterkere dubbele vergrijzing dan landelijk gemiddeld. Er worden minder baby's geboren dan dat er inwoners overlijden. De beperkte groei die we de laatste twee jaar zien komt van (buitenlandse) migratie. Op termijn zal de bevolking afnemen. Door kleiner wordende huishoudens zal dit effect pas later te zien zijn in afname van huishoudens. Op korte termijn neemt het aantal huishoudens dus toe. De piek in het aantal huishoudens wordt verwacht in 2040.
- Op 7 maart 2023 heeft de gemeenteraad de regionale woonagenda Achterhoek 2023 - 2030 vastgesteld.
- Het Rijk voert een strakkere regie op wonen. Op 8 maart 2023 is de woondeal 2022 - 2030 met het Rijk en de provincie Gelderland getekend. De woondeal wordt verlengd tot en met 2035. Berkelland houdt vast aan de ambitie 100 tot 120 woningen per jaar toe te voegen. In 'woondeal B' worden kwalitatieve afspraken gemaakt, bijvoorbeeld over ouderenhuisvesting.
- Van de nieuwe woningen is 2/3e betaalbaar, er wordt voor alle groepen gebouwd met speciale aandacht voor senioren (in verband met doorstroming) en starters. Voor starters doen we ook mee aan de starterslening.
- Er liggen stevige opgaven voor de bestaande woningen in Berkelland. Bijna 60% van de woningen in Berkelland is 40 jaar of ouder. Er ligt een opgave in het verbeteren van woningen.
- Zelfredzaamheid en langer zelfstandig wonen worden steeds belangrijker. Ook in Berkelland krijgen we steeds meer inwoners op leeftijd die steeds ouder worden. Hier horen ook activerings- gezondheids-, welzijns-, ondersteunings- en zorgvragen bij. Dit terwijl de personele capaciteit dalende is. Dit geldt ook voor andere zorgdoelgroepen dan ouderen. De uitgangspunten van het Rijksbeleid voor ouderen zijn in steeds toenemende mate zo lang mogelijk zelf, thuis of digitaal geholpen te worden. Er is vraag ontstaan naar tussenvormen tussen thuis en verpleeghuisplekken.
- De wijk Neede Noordoost ondergaat momenteel (tot en met 2030) een metamorfose door een integrale wijkaanpak. We werken samen met bewoners en ProWonen aan deze wijkontwikkeling.
- De Wet regie versterking volkshuisvesting komt eraan. Het wetsvoorstel is op 7 maart 2024 naar de Tweede Kamer gestuurd. Een van de onderwerpen in de wet is het vanaf 2026 verplichtstellen van een volkshuisvestingprogramma onder de omgevingsvisie. Het programma voorziet in de traditionele woonvisie en woon-zorgvisie.

Speerpunten

Passend wonen in Berkelland. (020.010)

Wat willen we bereiken?

- We faciliteren het toevoegen van woningen naar behoefte. Deze behoefte ligt zowel in 'reguliere woningen' als 'woningen voor aandachtsgroepen'. Onder aandachtsgroepen scharen we bijvoorbeeld senioren, inwoners met een psychische of psychosociale hulpvraag, inwoners met een beperking, arbeidsmigranten en inwoners met een woonwagencultuur.
- Ons beleid en randvoorwaarden zijn op orde.
- Initiatiefnemers krijgen snel duidelijkheid of een initiatief kansrijk is of niet.

- Dat onze inwoners zo lang mogelijk, met eventuele ondersteuning, zelfredzaam en gezond blijven en daardoor zelfstandig kunnen wonen in een huis. Dit gebeurt in een duurzame en vitale omgeving die veiligheid en comfort biedt.

Wat gaan we daarvoor doen?

We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie. (020.010.040)

- We stellen een volkshuisvestingsprogramma onder de omgevingsvisie op. Dit volkshuisvestingsprogramma is breed en vervangt de woonvisie en woonzorgvisie. Het volkshuisvestingsprogramma omvat onder andere het tactisch beleid op woningbouw, wonen en zorg, wonen voor specifieke doelgroepen zoals inwoners met een woonwagencultuur en arbeidsmigranten en woonruimteverdeling. Het beleid volgt op de omgevingsvisie, de regionale woonagenda en de woondeal.
- We stellen een (regionale) huisvestingsverordening vast.
- We maken prestatieafspraken met ProWonen, Habion en de huurdersverenigingen.

We voegen nieuwe woningen toe. (020.020.040)

- We sturen op toevoeging van 100 tot 120 nieuwe woningen per jaar, inclusief woonzorgwoningen. Kleine initiatieven buiten onze invloedsfeer om (bijvoorbeeld woningsplitsing), rekenen we mee.
- We bereiden onze planvoorraad uit met projecten tot en met 2035. We ontwikkelen een methode om initiatiefnemers snel duidelijkheid te geven of een initiatief kansrijk is. Bij kansrijke initiatieven geven we duidelijkheid over wat een initiatiefnemer kan verwachten en op welke termijn een initiatief wordt opgepakt en hoeveel prioriteit deze heeft (met het oog op een evenredige plancapaciteit in Berkelland en krapte op de arbeidsmarkt).
- Om processen voor inwoners en initiatiefnemers te versimpelen worden enkele beleidsregels van kracht, bijvoorbeeld op het gebied van tijdelijke woningen ('pré-mantelzorgwoningen').
- Bij woonzorginitiatieven geldt dat de lokale behoefte moet zijn aangetoond door de initiatiefnemer.
- Voor 2023 en 2024 is incidenteel budget uitgetrokken voor het toevoegen van nieuwe woningen. Deze bedragen zijn bedoeld voor de hele raadsperiode. Het overschot van 2024 wordt door middel van een voorstel bij de jaarrekening 2024 toegevoegd aan het budget voor 2025.

We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren. (020.010.060)

- Waar nodig zetten we actief grondbeleid in om te sturen op woningbouw. Dit wordt per casus/project afgewogen.

We zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in een duurzame en toekomstbestendige bestaande woningvoorraad. (020.010.010)

- We stimuleren met verschillende (financiële) instrumenten woningeigenaren om de woning te verduurzamen. Denk hierbij aan (financiële) ondersteuning door lening vormen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en het (Agem) energieloket. Het initiatief komt vanuit het programma Nieuwe Energie.
- We beheren woonwagenlocaties en voegen 4 tot 5 standplaatsen toe.

Speerpunten

We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020)

Wat willen we bereiken?

- Er zijn veel doorlopende zaken in het programma wonen die jaarlijks terugkomen. Denk hierbij aan vergunningverlening, welstandstoezicht en het heffen van leges. De kosten en opbrengsten van deze doorlopende zaken zijn onder dit speerpunt samengevoegd.
- We willen toewerken naar een (bijna) kostendekkende legesheffing.

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven ons inzetten voor een goede dienstverlening rondom wonen. (020.020.030)

- Er zijn veel doorlopende zaken in het programma wonen die jaarlijks terugkomen. Denk hierbij aan vergunningverlening, welstandstoezicht en het heffen van leges. De kosten en opbrengsten van deze doorlopende zaken zijn onder deze activiteit samengevoegd.
- We gaan aan de slag met de bouwleges met als doel om op termijn tot kostendekkende legesheffing te komen, ook met het oog op de meerjarenbegroting.

Speerpunten

We werken door aan de integrale wijkontwikkeling in Neede Noordoost. (020.030)

Wat willen we bereiken?

- In Neede Noordoost werken we met ProWonen en bewoners aan een integrale wijkaanpak door verschillende onderwerpen tegelijk te verbeteren. Dit om woningen én het samenleven in de wijk toekomstbestendig te maken. Denk aan gezondheid, duurzaamheid, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid.
- Voor 2023 en 2024 is incidenteel budget uitgetrokken voor Neede Noordoost. Deze bedragen zijn bedoeld voor de hele raadsperiode. Het overschot van 2024 wordt door middel van een voorstel bij de jaarrekening 2024 toegevoegd aan het budget voor 2025.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stimuleren een duurzame woningvoorraad. (020.030.010)

- Berkelland heeft voor Neede Noordoost een bijdrage van het Rijk uit het Volkshuisvestingsfonds gekregen en een bijdragen van de provincie Gelderland voor het verduurzamen van de particuliere woningvoorraad. Er is een subsidie opgezet waarbij tot € 12.000 subsidie per particuliere woning aangevraagd kan worden om de woning te verduurzamen. Het energieloket voert deze regeling uit voor de gemeente.

Sociale wijkontwikkeling.

- We volgen het programmaplan sociale wijkontwikkeling voor Neede Noordoost, zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 4 juli 2023.

Duurzame toekomstgerichte openbare ruimte.

- We volgen het ontwerpscenario voor de integrale wijkaanpak Neede Noordoost, zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 4 juli 2023.

Wat mag het kosten

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025
Activiteit 020.020.040: Aan het begin van de raadsperiode is incidenteel geld ontvangen, dat wordt verspreid over de jaren 2023 tot en met 2026. Het niet-bestede bedrag wordt jaarlijks bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar. Aangezien het exacte restant voor 2025 op dit moment nog niet bekend is, is er voor dat jaar nog geen bedrag begroot. Dit verklaart het verschil van meer dan €250.000 tussen de primitieve begroting voor 2025 en de bestuursrapportage 2024. Verdere actualisaties zullen plaatsvinden na vaststelling van de jaarrekening 2024.
Activiteit 020.500.010: De stijging van de loonkosten in de bestuursrapportage 2024 ten opzichte van de primitieve begroting 2025 wordt voornamelijk veroorzaakt door recente ontwikkelingen in de cao-afspraken. Deze cao-verhogingen hebben geleid tot aanzienlijke extra uitgaven, waardoor er een verschil van meer dan €250.000 is ontstaan.
Activiteit 020.010.060: In het verleden zijn we terughoudend geweest met het ramen van winst uit grondexploitaties, ondanks dat er consequent winst is behaald. Gezien deze positieve resultaten over de afgelopen jaren, hebben we besloten om vanaf 2025 een schattingswinst van €400.000 per jaar op te nemen in de begroting. Dit is ook meegenomen in de perspectiefnota van 2025. Deze aangepaste raming verklaart het verschil van meer dan €250.000 tussen de primitieve begroting 2025 en de bestuursrapportage 2024.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
020.010.010 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad	**-40**	**-70**	**-68**	**-70**	**-3**	**-3**	**-3**	**-3**
020.010.040 We vernieuwen en optimaliseren themabreed ons beleid en strategie	**-58**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**	**-50**
020.010.060 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren	**-1.978**	**-1.043**	**-886**	**-886**	**-886**	**-886**	**-886**	**-886**
020.020.030 Goede dienstverlening rondom wonen	**-317**	**-335**	**-265**	**-265**	**-105**	**-105**	**-105**	**-105**
020.020.040 We voegen nieuwe woningen toe	**-218**	**-600**	**-300**	**-1.266**	**0**	**0**	**0**	**0**
020.030.010 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost	**-238**	**-3.156**	**-783**	**-2.808**	**0**	**0**	**0**	**0**
020.500.010 Loonkosten	**-4.329**	**-4.409**	**-4.435**	**-4.435**	**-4.747**	**-4.747**	**-4.747**	**-4.747**
020.700.010 Rente en afschrijving	**-63**	**-594**	**-218**	**-181**	**-215**	**-215**	**-215**	**-215**
Totaal Lasten	**-7.241**	**-10.257**	**-7.004**	**-9.961**	**-6.007**	**-6.007**	**-6.007**	**-6.007**

Baten								
020.010.010 we zetten voor alle doelgroepen in op goed wonen in duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad	**45**	**43**	**43**	**43**	**11**	**11**	**11**	**11**
020.010.060 We gebruiken onze gemeentelijke grondpositie om adaptief te kunnen programmeren	**2.332**	**1.021**	**1.021**	**1.021**	**1.421**	**1.421**	**1.421**	**1.421**
020.020.030 Goede dienstverlening rondom wonen	**1.251**	**1.646**	**1.554**	**1.519**	**1.283**	**1.283**	**1.283**	**1.283**
020.020.040 We voegen nieuwe woningen toe	**66**	**0**	**0**	**521**	**0**	**0**	**0**	**0**
020.030.010 integrale wijkontwikkeling Neede Noordoost	**81**	**1.926**	**513**	**1.806**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**3.774**	**4.637**	**3.131**	**4.910**	**2.715**	**2.715**	**2.715**	**2.715**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-3.467**	**-5.620**	**-3.873**	**-5.051**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**
Onttrekkingen								
020.710.010 Reserves	**245**	**1.701**	**102**	**1.282**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**245**	**1.701**	**102**	**1.282**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stortingen								
020.710.010 Reserves	**-997**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-997**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**-752**	**1.701**	**102**	**1.282**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-4.219**	**-3.919**	**-3.771**	**-3.769**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Regionale Woonagenda 2023 - 2030
- Woonvisie gemeente Berkelland 2020-2025
- Beleidskader tijdelijke woningen
- Achtergrondinformatie tijdelijke woningen

VITAAL PLATTELAND

Een vitaal en innovatief buitengebied
Wat speelt er?

- Op het platteland komen steeds meer grote opgaven samen die allemaal ruimte vragen. Denk hierbij aan; klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit, recreatie en toerisme, de landbouwtransitie en de daarmee gepaarde transformatie van stallen en erven. Het is een uitdaging al deze opgaven op een goede manier samen te brengen op het platteland en daarmee ons platteland vitaal te houden.
- De agrarische sector is een belangrijke pijler in ons buitengebied. De sector wordt de komende jaren voor grote uitdagingen gesteld, onder meer door de stikstofproblematiek. Tot voor kort werkte de Rijksoverheid hiervoor aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Op dit moment is onduidelijk hoe het Rijksoverheid verder wil. Een transitie naar een toekomstbestendigere landbouw blijft hierbij noodzakelijk om de stikstofdoelen te halen. Tegelijkertijd zorgen de vele stoppers in Berkelland voor nieuwe ruimtelijke uitdagingen door onder meer de vrijkomende agrarische bebouwing.
- Berkelland heeft een prachtig coulisselandschap dat een fijne leefomgeving biedt voor onze inwoners en een visitekaartje is voor bezoekers. Tegelijkertijd zien we dat de natuur, het landschap en de biodiversiteit van verschillende kanten onder druk staat.
- Toeristen en recreanten weten de Achterhoek, en daarmee ook Berkelland, steeds vaker te vinden. Hier zijn we blij mee, want dit zorgt voor de instandhouding van voorzieningen, werkgelegenheid en bovenal voor reuring. Bij ontwikkelingen in de vrijetijdssector is het belangrijk dat er een goede balans blijft tussen het wonen, werken en recreëren in ons (buiten)gebied en dat de recreatiedruk, en de impact daarvan op onze omgeving en samenleving, niet te groot wordt.

Speerpunt

Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland. (030.010)

Wat willen we bereiken?

- Een intensievere samenwerking met onder meer VK-Oost en LTO om agrariërs te ondersteunen richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.
- Een sterkere verbinding tussen inwoners en agrariërs.
- Meer lokale initiatieven gericht op duurzame vormen van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners. (030.010.020)

We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de verbinding tussen agrariërs en inwoners te stimuleren en hoe wij als gemeente initiatieven kunnen ondersteunen.

We zoeken de samenwerking met partijen als de VK-Oost, LTO en de Marke gericht op ondersteuning van agrariërs richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw.

In 2022 is er een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden die de gemeente Berkelland heeft om agrariërs te ondersteunen richting een meer duurzame landbouw. Een van de denkrichtingen is al opgepakt door het aanstellen van een contactpersoon buitengebied. Daarnaast werken we aan nieuwe acties. Dit doen we samen met partijen als de VK--Oost en LTO. Zij hebben de kennis en expertise in huis om aan te geven wat er nodig is vanuit de gemeente om agrariërs te

ondersteunen richting een duurzame landbouw. We wachten daarnaast af welke richting de Rijksoverheid in gaat voor versterking van het platteland nu het NPLG gestopt is.

We starten met een nieuw vrijwillig kavelruil project bij Stelkampsveld. (030.010.030)

We gaan aan de slag met de preverkenning van de kavelruil bij Stelkampsveld.

Speerpunt

Toekomstbestendige (agrarische) erven. (030.040)

Wat willen we bereiken?

- Minder leegstaande gebouwen door sloop- en/of hergebruik.
- Reductie van 30% asbestdaken in 2026 (kern en buitengebied) ten opzichte van 2022.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit. (030.040.010)

Met de uitvoering van het plan van aanpak willen we ruimte bieden aan andere verdienmodellen in leegstaande (agrarische) gebouwen en stimuleren we sloop van oude stallen en schuren. Hiervoor werken we aan diverse nieuwe regelingen en instrumenten.

We voeren het plan van aanpak voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit. (030.040.020)

Met het plan van aanpak zetten we in op het saneren van 30% van het oppervlakte aan asbestdaken in Berkelland eind 2026. Hiervoor hebben we 3 instrumenten ontwikkeld: de subsidieregeling asbestdaken en de beschermingspakketten voor verwijdering van kleine asbestdaken in combinatie met gratis stort. Het project WATEA (gratis) keukentafelgesprekken in combinatie met kortingsvouchers voor vervolgstappen) is inmiddels afgelopen. Daarnaast zetten we verschillende communicatiemiddelen in om eigenaren te informeren, instrueren , motiveren en overtuigen om de sanering aan te pakken.

Speerpunt

Behoud en versterking van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit. (030.020)

Wat willen we bereiken?

- Voor elke biotoop in Berkelland een verhoging van natuurwaarden in 2026 ten opzichte van 2021.
- Een vergrote bewustwording bij inwoners over de biodiversiteit en maatregelen die men kan nemen ter versterking van de biodiversiteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van aanleg van nieuwe natuur en landschap en het behoud van landschapselementen. (030.020.010)

Onder deze activiteit valt onder meer de uitvoering van de landschapsregeling 2020-2024. Maar ook de uitvoering van de motie bomen en bosjes, waarbij de nadruk voor de komende jaren ligt op: een boom voor elk huishouden. In één van de kernen is dit inmiddels afgerond.

We ondersteunen initiatieven en projecten in het kader van Leader. (030.020.020)

Het leaderprogramma heeft goed gedraaid in Berkelland de afgelopen jaren, met veel mooie initiatieven. In 2024 start het nieuwe leader programma waar de Achterhoek weer aan mee gaat doen. Het programma loopt tot eind 2027.

We voeren de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan uit. (030.020.030)

In juni 2023 is de uitvoeringsagenda van het biodiversiteitsplan opgeleverd. Deze uitvoeringsagenda is gebaseerd op het biodiversiteitsplan dat is vastgesteld in 2021 en de contournota dat is vastgesteld in 2022. Samen met partners gaan we de komende jaren met de uitvoeringsagenda aan de slag.

Speerpunt

Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt. (030.030)

Wat willen we bereiken?

- Het aantal vitale dag attracties en verblijfsaccommodaties is vergroot.
- De toeristische infrastructuur is doorontwikkeld.
- De toeristische informatievoorziening en gastheerschap is verder geprofessionaliseerd.
- De toeristische-recreatieve ontwikkelpotentie van Berkel, kernen en bijbehorende buitengebieden is beter benut.
- De zichtbaarheid van het vrijetijdsaanbod van Berkelland is vergroot.

Wat gaan we daarvoor doen?

De uitvoeringsagenda ‘Beleef het in Berkelland 2021-2024 uitvoeren. (030.030.010)

In 2021 is ‘Beleef het in Berkelland’ vastgesteld inclusief een uitvoeringsprogramma voor de periode 2021-2024. Voor de periode van 2025-2028 wordt een nieuwe uitvoeringsagenda opgesteld. In de uitvoeringsagenda staat beschreven welke acties de komende jaren worden opgepakt en uitgevoerd waarmee wordt bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen en speerpunten uit ‘Beleef het in Berkelland’.

Wat mag het kosten

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025
Activiteit 030.020.020: In dit project wordt het resterende budget pas bij de jaarrekening doorgeschoven naar het volgende jaar, op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde uitgaven in het lopende jaar. Hierdoor ontstaat er een verschil tussen de primitieve begroting, waarin het volledige budget is opgenomen, en de bestuursrapportage, die rekening houdt met de overgehevelde middelen.
Activiteit 030.020.030: De afwijking tussen de primitieve begroting 2025 en de bestuursrapportage 2024 wordt veroorzaakt door het meerjarige karakter van het project, waarbij niet-gebruikte budgetten jaarlijks bij de jaarrekening worden doorgeschoven naar het volgende jaar. Hierdoor zijn de werkelijke uitgaven in 2024 lager dan oorspronkelijk begroot, wat leidt tot een aanpassing in de bestuursrapportage. Deze werkwijze zorgt ervoor dat de middelen efficiënt over de projectjaren worden verdeeld.
Activiteit 030.040.020: Dit is een langjarig project. Het restant van het budget dat in 2024 niet besteed wordt, zal conform de financiële richtlijnen bij de jaarrekening worden doorgeschoven naar het volgende begrotingsjaar.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
030.010.010 We zetten het project korte ketens door	**-48**	**-63**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
030.010.020 We onderzoeken mogelijkheden voor stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners	**-25**	**-94**	**-41**	**-108**	**-41**	**-41**	**-41**	**-41**
030.010.030 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren	**-45**	**-115**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
030.020.010 stimuleren aanleg nieuwe natuur en landschap	**-255**	**-974**	**-56**	**-323**	**-350**	**-41**	**-41**	**-41**
030.020.020 We ondersteunen projecten en initiatieven in het kader van Leader	**-13**	**-484**	**0**	**-75**	**-396**	**0**	**0**	**0**
030.020.030 Biodiversiteitsplan uitvoeren	**-3**	**-500**	**0**	**-75**	**-422**	**0**	**0**	**0**
030.030.010 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren	**-745**	**-749**	**-198**	**-214**	**-219**	**-129**	**-129**	**-129**
030.040.010 We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit	**-8**	**-478**	**0**	**-785**	**0**	**0**	**0**	**0**
030.040.020 We voeren het plan voor de stimulering van de sanering van asbestdaken uit	**-93**	**-841**	**0**	**-97**	**-652**	**0**	**0**	**0**
030.500.010 Loonkosten	**-95**	**-95**	**-229**	**-229**	**-176**	**-176**	**-176**	**-176**
030.700.010 Rente en afschrijving	**-3**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**	**-4**
Totaal Lasten	**-1.334**	**-4.397**	**-528**	**-1.910**	**-2.259**	**-390**	**-390**	**-390**

Baten								
030.010.010 We zetten het project korte ketens door	**48**	**63**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
030.010.030 We doorlopen een kavelruilproces om een betere landbouwstructuur te organiseren	**45**	**115**	**0**	**63**	**0**	**0**	**0**	**0**
030.020.010 stimuleren aanleg nieuwe natuur en landschap	**44**	**252**	**0**	**140**	**0**	**0**	**0**	**0**
030.030.010 de uitvoeringsagenda "beleef het in Berkelland" uitvoeren	**553**	**425**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**
030.040.010 We voeren het plan van aanpak voor de aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing uit	**189**	**375**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Baten	**880**	**1.230**	**1**	**204**	**1**	**1**	**1**	**1**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-454**	**-3.167**	**-527**	**-1.707**	**-2.258**	**-389**	**-389**	**-389**
Onttrekkingen								
030.710.010 Reserves	**188**	**1.609**	**15**	**1.258**	**1.849**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**188**	**1.609**	**15**	**1.258**	**1.849**	**0**	**0**	**0**
Stortingen								
030.710.010 Reserves	**-1.155**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-1.155**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**-967**	**1.609**	**15**	**1.258**	**1.849**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-1.421**	**-1.558**	**-512**	**-449**	**-409**	**-389**	**-389**	**-389**

Projecten

In onderstaande tabel zijn de meerjarige projecten opgenomen. In de kolom oorspronkelijk begroot staat het bedrag dat voor het project is uitgetrokken. In de kolom uitgaven/inkomsten tot begrotingsjaar zijn de uitgaven en inkomsten tot 1 augustus 2024 meegenomen. Bij restant staat het nog beschikbare budget op peildatum 1 augustus. Dit bedrag kan afwijken van het begrote bedrag na de bestuursrapportage. Het begrote bedrag na bestuursrapportage geeft aan hoeveel er aan het begin van het jaar nog beschikbaar was.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Oorspronkelijk begroot	Uitgaven/Inkomsten tot begrotingsjaar	Restant
60330902 PRJCT Vrijkomende agrarische bebouwing			
Lasten	-100	-77	-23
Totaal 60330902 PRJCT Vrijkomende agrarische bebouwing	**-100**	**-77**	**-23**
60810901 PRJCT Sloopbonusregeling			
Lasten	-600	-189	-411
Baten	0	378	-378
Totaal 60810901 PRJCT Sloopbonusregeling	**-600**	**189**	**-789**
60830905 PRJCT Integrale Kavelruil			
Lasten	-348	-279	-69
Baten	348	282	66
Totaal 60830905 PRJCT Integrale Kavelruil	**0**	**3**	**-3**
60310900 PRJCT Leader subsidie: plattelandsontwikkeling			
Lasten	-463	-462	-1
Totaal 60310900 PRJCT Leader subsidie: plattelandsontwikkeling	**-463**	**-462**	**-1**
60570901 PRJCT Landschapsregeling 2019-2023			
Lasten	-384	-372	-12
Baten	188	169	19
Totaal 60570901 PRJCT Landschapsregeling 2019-2023	**-196**	**-203**	**7**
60810902 PRJCT Bestemmingsplan buitengebied 2016			
Lasten	-212	-145	-67
Totaal 60810902 PRJCT Bestemmingsplan buitengebied 2016	**-212**	**-145**	**-67**
60570902 PRJCT motie bomen & kleine bossen			
Lasten	-540	-230	-310
Totaal 60570902 PRJCT motie bomen & kleine bossen	**-540**	**-230**	**-310**
60310901 PRJCT korte ketens in de Achterhoek			
Lasten	-98	-90	-8
Baten	98	92	6
Totaal 60310901 PRJCT korte ketens in de Achterhoek	**0**	**2**	**-2**
60330907 PRJCT Subsidieregeling asbestdaken			
Lasten	-600	-275	-325
Totaal 60330907 PRJCT Subsidieregeling asbestdaken	**-600**	**-275**	**-325**
60330908 PRJCT Gratis beschermpakket + stort kleine schuren			
Lasten	-200	-42	-158
Totaal 60330908 PRJCT Gratis beschermpakket + stort kleine schuren	**-200**	**-42**	**-158**
60330909 PRJCT Vouchers Regiodeal m.b.t. asbest			
Lasten	-200	-14	-186
Totaal 60330909 PRJCT Vouchers Regiodeal m.b.t. asbest	**-200**	**-14**	**-186**

60570903 PRJCT Gedenkbos			
Lasten	-128	-73	-55
Baten	70	11	59
Totaal 60570903 PRJCT Gedenkbos	**-58**	**-62**	**4**
60330910 PRJCT Vouchers Regiodeal sociaal/bedrijfsbegeleid.			
Lasten	-50	-27	-23
Totaal 60330910 PRJCT Vouchers Regiodeal sociaal/bedrijfsbegeleid.	**-50**	**-27**	**-23**
60310902 PRJCT PGS dialoog Boer en Burger			
Lasten	-140	-142	2
Baten	140	133	7
Totaal 60310902 PRJCT PGS dialoog Boer en Burger	**0**	**-9**	**9**
60340903 PRJCT POHO VE Provinciale bijdrage 2020-2024			
Lasten	-425	-465	41
Baten	425	226	198
Totaal 60340903 PRJCT POHO VE Provinciale bijdrage 2020-2024	**0**	**-239**	**239**
60310903 PRJCT Leader 2023 ev.			
Lasten	-484	3	-487
Totaal 60310903 PRJCT Leader 2023 ev.	**-484**	**3**	**-487**
60570002 PRJCT Biodiversiteitsplan			
Lasten	-500	-52	-448
Totaal 60570002 PRJCT Biodiversiteitsplan	**-500**	**-52**	**-448**
60310904 PRJCT uitvoeringsagenda vrijetijdssector			
Lasten	-115	-31	-84
Totaal 60310904 PRJCT uitvoeringsagenda vrijetijdssector	**-115**	**-31**	**-84**
Gerealiseerd resultaat	**-4.318**	**-1.670**	**-2.647**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Structuurvisie Berkelland 2025.
- Bestemmingsplan Buitengebied 2020
- Woningsplitsing buitengebied
- Structuurvisie bovenplanse sloop-bonus regeling.
- Beleidsregel Rood voor Rood
- Beleef het in Berkelland

NIEUWE ENERGIE

Wat speelt er?

- In zowel de verduurzaming van de gebouwde omgeving als in de energietransitie hebben gemeenten steeds meer de regierol. Veel is nieuw en nog onbekend. Technische en maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Om hier proactief op in te kunnen spelen is ruimte nodig om te experimenteren en te kunnen leren. Het programma Nieuwe Energie is hier vorig jaar op ingericht vanuit het Energie Uitvoeringsprogramma.
- Er komen steeds meer geldstromen op gang, onder andere vanuit het Rijk en de provincie. Deze stimuleren opschaling, innovatie en ontwikkeling. We maken hier in combinatie met de gemeentelijke middelen zo maximaal mogelijk gebruik van. Deze gelden lopen vaak niet parallel met onze gemeentelijke begrotingscyclus. Door de andere inrichting en presentatie proberen wij u zo goed mogelijk te informeren over de stand van zaken en de wijzigingen.
- De noodzaak voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisatie om te verduurzamen en daarmee energie te besparen wordt, mede door fluctuerende energieprijzen, meer gemeen goed. Onze inzet als gemeente is erop gericht om ondersteuning hierbij te bieden, met kennis, kunde en financiering/subsidies. Deze bundelen we zo veel als mogelijk en we zorgen dat ze laagdrempelig blijven. Een speciale focus ligt op doelgroepen die geen of minder mogelijkheden hebben te verduurzamen. Voor deze groepen zoeken we naar gerichte vormen van ondersteuning en stimulering.
- We hebben last van netcongestie. Ondanks investeringen van netbeheerders zorgen de groei van zon op dak, elektrisch rijden (meer laadpalen bij huis), stroomgebruik door warmtepompen en bedrijfsuitbreiding ervoor dat het elektriciteitsnet het niet altijd meer aan kan. Naast inzet op technische innovaties, zoals batterijtechniek, onderzoeken we welke ruimte we als gemeente hebben om meer strategisch om te gaan met de ruimte die er is of vrijkomt (energieplanologie).
- Om het doel van een 100% energie neutrale Achterhoek in 2050 te realiseren is (grootschalige) duurzame energieopwekking nodig. Voor de keuze voor windmolens is het belangrijk om duidelijke normen te hanteren, zoals afstand tot woningen en behoud van natuur- en landschappelijke waarden. Dit in het belang van de gezondheid voor inwoners en de leefomgeving. Dit bepalen wij met de herijking van ons beleid voor wind (onderdeel RODE). De RES 1.0 (regionale energiestrategie) en de problemen op ons energienetwerk laten zien dat toevoegen van windenergie essentieel is om de stabiliteit en daarmee ook de ruimte op het netwerk te verhogen.
- Als gemeente is het belangrijk om het goede voorbeeld te geven door het uitvoeren van energiebesparingen. Onze eigen gemeentelijke inspanningen, resultaten en opgedane kennis maken we nog beter zichtbaar. Door middel van verduurzaming van gemeentelijk vastgoed, integrale beleidskeuzes en verder verbeteren van inzicht hebben we ambities voor de komende jaren. Omdat de financiële middelen hiervoor in het programma Bedrijfsvoering zitten wordt dit speerpunt in deze begroting overgeheveld en verantwoord in het programma Bedrijfsvoering.
- De regionale samenwerking wordt versterkt. Dit betekent ten eerste dat de regionale doelstellingen zijn vertaald naar specifieke plannen voor de gemeente Berkelland. Zo krijgen het Akkoord van Groenlo en de daaruit voortkomende Regionale Uitvoeringsagenda nog meer plek binnen het lokaal beleid. Daarnaast moet de Regionale Energie Strategie worden geactualiseerd en de gezamenlijke slagkracht met de Achterhoekse gemeenten in het kader van ontwikkeling van lokale eigendom modellen worden geformaliseerd. Tenslotte moeten niet publieke instanties die positieve bijdragen leveren aan de regionale ontwikkeling stelselmatig worden meegenomen in keuzes en ontwikkeling.

Speerpunt

Innovatie en ontwikkelagenda energietransitie (040.010)

Wat willen we bereiken?

- Flexibiliteit creëren om proactief te handelen in een snel veranderende omgeving.
- Samenwerken met andere programma's in het aanpakken van complexe opgaves.
- Pilots uitvoeren en daarvan leren

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan aan de slag met de transitievisie warmte/koude. (040.010.100)

Door vooruitgang in technologie is er steeds meer mogelijk voor groot- en kleinschalige collectieve warmte- en koudenetten. In voorbereiding van de herijking van de transitievisie warmte naar een warmte/koude programma ,onderzoeken wij de mogelijkheden tot het opzetten van collectieve oplossingen voor zowel warmte als koude. De haalbaarheid hiervan is onzeker en onderzoeken we verder. Hiervoor is duidelijkheid nodig vanuit Den Haag via de Wet collectieve warmte en Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie.

We ondernemen onderzoekende proefprojecten ter verrijking van onze dienstverlening. (040.010.040)

De bestaande regelingen werken voornamelijk stimulerend op doelgroepen die al overwogen mee te doen in de energietransitie. Het is tijd voor instrumenten die specifieke doelgroepen met afstand tot verduurzaming activeren en mogelijkheden bieden. Dit betekent enerzijds bestaande regelingen door ontwikkelen zodat er ruimte is voor nieuwe groepen, en anderzijds nieuwe regelingen optuigen met specifieke doelen en voorwaarden. Door middel van proeven, onderzoek, en pilots die de principes volgen van lerend evalueren kunnen wij samen met onze uitvoeringsorganisaties leren wat werkt ter ondersteuning van onze opgaves.

We faciliteren pilots, innovatie en andere nieuwe ontwikkelingen. (040.010.040)

Mensen zoeken elkaar steeds meer op in de energietransitie. Inwoners en bedrijven komen samen tot eigen ideeën en initiatieven zoals biogas- en smarthubs of postcoderozen. Daarnaast zijn er steeds meer gezamenlijke acties op een bedrijventerrein, of met een branche. Dit eigen initiatief juichen wij toe en willen we faciliteren. We gaan onderzoeken wat dit soort initiatieven nodig heeft en hoe andere gemeenten dit aanpakken.

We werken richting een integrale aanpak die bijdraagt aan de verduurzaming van de buitengebieden.

We merken dat woningeigenaren en bedrijven in ons buitengebied nauwelijks gebruik maken van onze subsidiemogelijkheden en ondersteuning. Dit terwijl deze in de kernen succesvol zijn. Als één van de grootste plattelandsgemeenten van Nederland is dit niet passend. Daarom zetten wij ons handelingsonderzoek samen met collega's van opgaveteam platteland en opgaveteam economische zaken voort. Dit onderzoek stelt ten doel niet alleen te begrijpen waarom deze aansluiting ontbreekt, maar is ook gericht op het realiseren van verandering. Bruikbaarheid en toepasbaarheid van lessen in de praktijk staan dus voorop. Op het moment dat deze aanpak ver genoeg is ontwikkeld, kan deze geborgd worden via een eigen speerpunt.

We werken data geïnformeerd en verbeteren daarmee ons vermogen om de voortgang in de aanpak van de opgave te monitoren. (040.010.070)

Data kan ons inzicht geven in onze verduurzamingsopgave. Op dit moment hebben we veel data beschikbaar. Maar vanuit verschillende bronnen, tijdvakken en mate van kwaliteit. En soms hebben wij geen toegang tot data die we wel nodig hebben. We hebben meer specifieke en nauwkeuriger databundeling en -analyse nodig om te kunnen bepalen waar we staan en waar we de meeste impact kunnen maken. We gaan een verbeterslag maken in onze monitoring en dashboarding. Daarbij is niet alles in cijfers te vatten en is soms een indirecte relatie tussen onze inzet en de beoogde effecten.

We gebruiken strategische communicatie- en participatie instrumenten om ons beleid te klankborden met als doel het draagvlak te vergroten.(040.010.060)

Verantwoording staat centraal in een goed openbaar bestuur. Wie bepaalde verantwoordelijkheden heeft, legt daarover verantwoording af. Verantwoording doen wij richting volksvertegenwoordiging, en aan onze inwoners. Om dit effectief te doen, en deze groepen in staat te stellen mee te denken, zetten wij in op een cultuur van begrip en expertise. Dit realiseren wij door heldere berichtgeving over onze werkwijze en beoogde resultaten. Deze zullen we delen via regelmatige contactmomenten. Bijvoorbeeld door informatie-uitwisseling met de klankbordgroep Duurzaamheid van de gemeenteraad. Daarnaast is het dialoogplatform energietransitie ons structurele instrument dat dient als adviesorgaan aan college. Tenslotte zetten wij in op een toekomst waar iedereen kennis heeft over de energietransitie en duurzaamheid door middel van een lesprogramma dat we beschikbaar stellen aan de Berkellandse basisscholen.

We onderzoeken slimme oplossingen die de door netcongestie beperkte vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op de bedrijventerreinen verruimen. (040.010.090)

Mogelijke oplossingen zijn energieopslag, en het slim koppelen van energievraag en -aanbod. Het mede mogelijk maken van innovatie in de energietransitie in onze gemeente is nodig voor een fijne leefomgeving en een goed vestigingsklimaat. De gemeente kan dit soort initiatieven ondersteunen, bijvoorbeeld met ambtelijke capaciteit. We werken samen met Liander aan slimme oplossingen voor netcongestie en lobbyen dat Berkelland een hoge prioriteit krijgt .

We ontwikkelen een formule voor lokaal eigenaarschap van grootschalige opwek. (040.010.010)

Wij hebben in de RES Achterhoek de afspraak om richting 2030 de Berkellandse opgave voor wind en zon te volbrengen. Lokaal eigenaarschap vinden wij hierbij belangrijk; voor draagvlak, acceptatie en om de opbrengsten lokaal te houden. Berkelland streeft naar zoveel mogelijk lokaal eigendom, het liefst 100%. Wij willen dat de ontwikkeling, zeggenschap en opbrengsten in handen is van lokale partijen en inwoners. Daarom onderzoeken wij verschillende strategieën om lokaal eigenaarschap, eigendom en financiële voordelen voor onze inwoners te realiseren. Een mogelijkheid kan zijn dat de gemeente (mede-)investeert in een windpark en/of zonnepark of hier zelf het initiatief toe neemt. Dat kan op verschillende manieren invulling krijgen. Voorafgaand onderzoeken wij wat de gemeentelijke rol bij verschillende varianten zou kunnen zijn. De uitkomsten leggen wij voor aan de raad.

Speerpunt

Verduurzaming woningen. (040.060)

Wat willen we bereiken?

- Wij willen energieverbruik betaalbaar houden voor onze inwoners.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We informeren inwoners bij het maken van de juiste keuzes in de verduurzaming van woningen. (040.060.050)

We maken huiseigenaren bewust van de urgentie van verduurzaming, informeren hen over de mogelijkheden, en ondersteunen ze bij het nemen van maatregelen. We versterken de bestaande aanpakken zoals de coaching via het energieloket, en faciliteren het opzetten van lokale energiemarkten en avonden.

We ondersteunen inwoners door de inzet van financieel- en energie advies. (040.060.030)

We bieden inwoners maatwerkadvies dat aansluit op hun persoonlijke situatie zodat zij de optimale keuzes kunnen maken. We monitoren actief en leren van de voortgang van onze dienstverlening. Daarnaast gaan we adviestrajecten die op dit moment nog tijdelijk worden aangeboden, zoals bijvoorbeeld bespaarhulp aan huis, structureel opnemen als onderdeel van ons programma.

We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)

We gaan door met het aanbieden van leningen tegen een gunstige rente.

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen door de uitgifte van subsidies (040.060.020)

Eigenaren van woningen zijn vaak pas bereid om te investeren in verduurzaming als dit op een redelijke termijn wordt terugverdiend. Financiële prikkels zijn dus zeer effectief. Nu de laagdrempelige subsidie ‘Berkelland Bespaart’ is afgelopen/uitgeput zetten wij de gelden die beschikbaar komen uit Rijksbeleid (bv. lokale aanpak isolatie en energiearmoede) zoveel mogelijk in om aan te sluiten bij structureel geborgde regelingen. ‘Stapelen’ met de landelijke subsidieregeling voor isolatie is mogelijk.

Speerpunt

Verduurzaming bedrijven. (040.020)

Wat willen we bereiken?

- Wij stimuleren een toekomstbestendig bedrijfsleven.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zorgen ervoor dat de Omgevingsdienst bedrijven controleert.

We willen onze bedrijven positief benaderen door hen te adviseren en te stimuleren. Maar we zien ook een groep die daarmee niet in beweging komt. We hebben de Omgevingsdienst Achterhoek de opdracht gegeven om toezicht te houden op het nemen van de verplichte maatregelen bij bedrijven. Eerst door te informeren, maar als het moet ook via handhaving.

We bieden gunstige financiële producten (leningen) aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.060.023)

We gaan door met het aanbieden van leningen tegen een gunstige rente.

We zetten in op informatievoorziening en advies om bedrijven te helpen de juiste keuzes te maken in de verduurzaming. (040.020.024)

We faciliteren het Regionale Energie Expertisecentrum. Deze dienstverlenende organisatie is verantwoordelijk voor de ondersteuning van bedrijven in de verduurzaming.

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen door het beschikbaar stellen van energie-adviezen. (040.020.024)

Voor bedrijven en organisaties willen we een vervolg op 'Zonnige bedrijvendaken' en ‘Achterhoek onderneemt duurzaam’. In het regionale project ‘Expertisecentrum energietransitie’ krijgt dit verder vorm. Voor agrariërs bieden we specifiekere adviezen via het project ‘Energie verdienmodel op het Achterhoekse agrarische erf’.

Speerpunt

Verduurzaming maatschappelijke instellingen. (040.040)

Wat willen we bereiken?

- Wij willen een toekomstbestendig verenigingsleven stimuleren.
- Door vermindering van aardgasverbruik stoten we minder CO2 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan door met de subsidieregeling maatschappelijke initiatieven. (040.040.040)

We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen die bijdragen aan de verduurzaming van de accommodaties van maatschappelijke instellingen en sportverenigingen via de subsidie maatschappelijke instellingen.

We ondersteunen maatschappelijke instellingen en sportvereniging bij de verduurzaming van de eigen accommodatie door middel van procesbegeleiding. (040.040.010)

Door middel van procesbegeleiding zorgen we ervoor dat maatschappelijke instellingen worden voorzien van expertise op het vlak van duurzaamheid.

We bieden gunstige financiële producten aan om verduurzaming voor iedereen mogelijk te maken. (040.020.020)

We gaan door met het aanbieden van duurzaamheidsleningen.

Speerpunt

Regionale samenwerking in de Achterhoek. (040.050)

Wat willen we bereiken?

- Maximale bijdrage aan de regionale doelstelling van 0,35 TWh zon-op-dak.
- Akkoord van Groenlo
- RES 1.0.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken met andere overheden aan de regionale samenwerking voor de energietransitie. (040.050.020)

We gaan door met het regionaal samenwerken in de Achterhoek volgens de afspraken uit het Akkoord van Groenlo en het regionale uitvoeringsprogramma Energietransitie.
De afspraken in de RES Achterhoek 1.0 zijn voor ons het kader waar we ons aan conformeren, qua opwek en zoekgebieden. Dit wordt in Berkelland verder ingevuld via de herijking van RODE. In de Achterhoek werken we aan verdere concretisering van de RES-doelen met de RES Achterhoek 2.0.

Speerpunt

Grootschalige Opwek en Energie infrastructuur (040.070)

Wat willen we bereiken?

- Maximale bijdrage aan de regionale doelstelling van 0,35 TWh zon-op-dak.
- Handhaven van het max van 12 vergunningen voor zonneparken.
- Wind.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stellen het herijkte RODE (Ruimtelijke Ordening en Duurzame Energie) beleidskader vast en begeleiden initiatiefnemers voor energie opwek. (040.070.010)

Het RODE-beleid draagt bij aan het realiseren van grootschalige opwekinitiatieven, landschappelijk ingepast en met (financiële) participatie van omwonenden. De gezondheid van onze inwoners en onze leefomgeving zijn voor ons belangrijk. Totdat het RODE-beleid is aangepast, werken we niet mee aan initiatieven voor windmolens. Er komen geen nieuwe grootschalige zonneparken op landbouwgrond meer bij. Voor het realiseren van grootschalige accutechnologie werken wij regionaal en provinciaal aan beleid om zo mogelijke negatieve effecten op ons energienetwerk te voorkomen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025
Activiteit 040.010.050 A.: Extra uitvoeringsmiddelen ETD
De lasten in de primaire begroting 2025 zijn € 828.000 hoger dan in de bestuursrapportage 2024. In de bestuursrapportage zijn de CDOKE gelden (Tijdelijke regeling capaciteit
decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid) verdeeld over diverse activiteiten binnen de speerpunten in het programma. In 2025 zijn deze middelen, welke van het Rijk ontvangen worden, nog niet verdeeld.
Activiteit 040.060.030: B. Adviseren Wonen (KVH)
De lasten en baten zijn in de primaire begroting 2025 zijn € 497.000 lager dan in de bestuursrapportage 2024. In de bestuursrapportage zijn de CDOKE gelden (Tijdelijke regeling capaciteit
decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid) verdeeld over diverse activiteiten binnen de speerpunten in het programma. In 2025 zijn deze middelen, welke van het Rijk ontvangen worden, volledig begroot op activiteit 040.010.050
Activiteit 040.060.040: B. Subsidiëren Wonen
De lasten in de primaire begroting 2025 zijn € 408.000 lager dan in de bestuursrapportage 2024. In de begroting 2025 zijn de middelen voor de aanpak van energie-armoede (€ 200.000) en het Nationaal Isolatieprogramma (€ 100.000) nog niet op de begroting geplaatst. Beide zijn volledig gedekt door gelden die het Rijk voor dit doel beschikbaar heeft gesteld. De baten in de primaire

begroting zijn hiermee € 300.000 lager dan in de bestuursrapportage 2024. Daarnaast staat in 2024 het restant van de middelen voor de Achterhoek bespaart Regeling op de begroting. In 2023 is voor dit project € 800.000 beschikbaar gesteld, waarvan eind 2024 € 108.000 resteert.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
040.010.010 grootschalige opwek	**-112**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.010.040 A. Pilots en innovatie	**0**	**0**	**0**	**-25**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.010.050 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD	**0**	**0**	**-813**	**8**	**-820**	**0**	**0**	**0**
040.010.060 A. Bewustwording en Promotie	**0**	**0**	**0**	**-45**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.010.070 A. Datagedreven werken	**0**	**0**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.010.100 A. Transitievisie warmte/koude	**0**	**0**	**0**	**-150**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.020 EUP: ambitie bedrijven	**-160**	**-806**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.030 EUP: ambitie maatschappelijke bedrijven	**-40**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.040 EUP: ambitie communicatie en bewustwording	**-18**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.060 Gemeente als voorbeeld	**-12**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.070 We werken met andere overheden aan de regionale energiestrategie	**-64**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.080 We zetten in op voorlichtingscampagne	**-183**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.090 We stellen een plan van aanpak energiearmoede op en voeren deze uit	**-391**	**-1.636**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.100 We zetten in op voorlichtingscampagnes en coaches	**-104**	**-1.112**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.020.110 We stimuleren het nemen van concrete energiemaatregelen met "Berkelland bespaart" en (SVN) leningen	**-692**	**-800**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.030.020 G. Verduurzaming eigen vastgoed	**-98**	**-65**	**-65**	**-32**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.050.010 F. Regionale samenwerking Achterhoek	**0**	**0**	**0**	**-3**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.060.020 B. Informeren Wonen	**0**	**0**	**0**	**8**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.060.030 B. Adviseren Wonen (KVH)	**0**	**0**	**-105**	**-602**	**-105**	**-105**	**-105**	**-105**
040.060.040 B. Subsidiëren Wonen	**0**	**0**	**0**	**-408**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.070.010 E. vaststellen RODE	**0**	**0**	**0**	**-12**	**0**	**0**	**0**	**0**
040.500.010 Loonkosten	**-211**	**-211**	**-219**	**-315**	**-235**	**-235**	**-235**	**-235**
040.700.010 Rente en afschrijving	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**	**-7**
Totaal Lasten	**-2.093**	**-4.637**	**-1.209**	**-1.585**	**-1.167**	**-347**	**-347**	**-347**

Baten								
040.010.010 grootschalige opwek	10	0	0	0	0	0	0	0
040.010.040 A. Pilots en innovatie	0	0	0	25	0	0	0	0
040.010.050 A. Extra uitvoeringsmiddelen ETD	0	0	813	88	820	0	0	0
040.010.060 A. Bewustwording en Promotie	0	0	0	45	0	0	0	0
040.010.070 A. Datagedreven werken	0	0	0	1	0	0	0	0
040.010.100 A. Transitievisie warmte/koude	0	0	0	150	0	0	0	0
040.020.020 EUP: ambitie bedrijven	470	806	0	0	0	0	0	0
040.020.030 EUP: ambitie maatschappelijke bedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0
040.020.090 We stellen een plan van aanpak energiearmoede op en voeren deze uit	391	1.223	0	0	0	0	0	0
040.020.100 We zetten in op voorlichtingscampagnes en coaches	229	207	0	0	0	0	0	0
040.050.010 F. Regionale samenwerking Achterhoek	0	0	0	3	0	0	0	0
040.060.020 B. Informeren Wonen	0	0	0	-8	0	0	0	0
040.060.030 B. Adviseren Wonen (KVH)	0	0	0	497	0	0	0	0
040.060.040 B. Subsidiëren Wonen	0	0	0	300	0	0	0	0
040.070.010 E. vaststellen RODE	0	0	0	12	0	0	0	0
Totaal Baten	1.100	2.236	813	1.113	820	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-992	-2.401	-396	-472	-347	-347	-347	-347
Onttrekkingen								
040.710.010 Reserves	0	0	0	75	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	0	0	0	75	0	0	0	0
Stortingen								
040.710.010 Reserves	-1.299	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Stortingen	-1.299	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-1.299	0	0	75	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-2.291	-2.401	-396	-396	-347	-347	-347	-347

Beleidskaders die de raad heeft vastgesteld

- EUP 2023-2030
- Akkoord van Groenlo 3.0
- RES Achterhoek 1.0
- RODE beleidskader
- Motie M19-08 eigen gemeentelijk initiatief grootschalige opwek energie
- Plan van aanpak uitvoering motie M19-08

EEN TOEKOMSTBESTENDIG SOCIAAL DOMEIN

Wat speelt er?

Ondersteuning bieden aan inwoners die dit nodig hebben én een financieel evenwicht bereiken in het sociaal domein: dat is waar we in Berkelland voor staan. We willen dat onze inwoners zo lang, zo vitaal en zo actief als mogelijk mee kunnen doen en zelf regie voeren. We willen dat onze jongeren veilig en ‘zo thuis mogelijk’ kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen. We gaan voor de effectiefst mogelijke hulp en ondersteuning en voor zo min mogelijk kosten. We zijn ons er wel van bewust dat we door openeinderegelingen hier zelf beperkte invloed op hebben. Om te zorgen dat de geboden zorg van goede kwaliteit is en rechtmatig wordt ingezet wordt een eerste aanzet gedaan om de capaciteit rondom toezicht uit te breiden. Daarnaast is regionaal besloten om de inkoop jeugdhulp en Wmo niet te verlengen per 1 januari 2026. Er is gestart met een nieuw inkooptraject waarin we rekening houden met de beweging naar inzet vanuit de sociale basis en waar nodig geïndiceerde ondersteuning en zorg (collectief gaat voor individueel).
De huidige uitgangspunten in het sociaal domein blijven onverminderd van kracht: positieve gezondheid, normaliseren, de-medicaliseren, meer inclusiviteit en werken vanuit de bedoeling. Deze zijn leidend in de transformatie van het sociaal domein. In onze visie blijft centraal staan dat we hulp en ondersteuning bieden aan wie dat écht nodig heeft. Dit is leidend in de opgave om hulp en ondersteuning nu én in de toekomst betaalbaar en beschikbaar te houden. Dit vraagt een gedrags- en cultuurverandering, waarin we als overheid minder overnemen van wat inwoners zelf kunnen. Om deze ontwikkeling te realiseren wordt er in het sociaal domein gewerkt aan een visie en uitvoeringskader voor de sociale basis. Deze is leidend voor de uitvoering van de welzijnstaken, de inrichting van de dorpskamerfunctie en de herijking van subsidies. Daarnaast bieden het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA) mogelijkheden om te werken aan de beweging van zorg naar gezondheid.
Wat betreft de inventarisatie van de gemeentebrede besparingsmogelijkheden heeft het programma “een toekomstbestendig sociaal domein” een bijdrage kunnen leveren van € 400.000 voor 2025. De tweede fase volgt. Daarnaast blijven we op de ingezette koers van het versterken van de sociale basis en de actieve casusregie in de uitvoering.

Speerpunt

Gelijke kansen en toegankelijkheid. (050.010)

Wat willen we bereiken?
We ondersteunen inwoners die dit nodig hebben en zorgen voor optimale afstemming tussen regelingen vanuit verschillende wetten. We stimuleren inwoners de regie over hun leven en gezondheid te houden of te herwinnen als dat nodig is. In plaats van voor iedere afwijking van het ‘normale’ een aparte (en veelal duurdere) oplossing te bedenken, willen we naar een inclusieve samenleving waarin dat niet nodig is. We gebruiken actief ervaringsdeskundigheid van inwoners. We willen dat nieuwkomers, zowel mensen die inburgeren als vluchtelingen, zo goed mogelijk ondersteund worden in onze gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij richten ons op toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie. (050.010.030)

Kansengelijkheid komt in elk domein naar voren en we willen bewustwording creëren over welk effect ons beleid op gelijke kansen heeft. Daarbij richten we ons met name op jonge kinderen, omdat deze inzet bijdraagt aan een cultuur- en gedragsverandering op de langere termijn. Wij bouwen daarom verder aan onze lokale/regionale coalitie Kansrijke Start. De eerste 1000 dagen van een kind (- 9 maanden tot ± 2,5 jaar) zijn cruciaal voor de ontwikkeling van een kind. Wij

zetten in op acties die zijn gericht op het terugdringen van gezondheidsverschillen in deze 1000 dagen.
In de Lokale Inclusie Agenda hebben we specifiek aandacht voor het feit dat we inclusief willen zijn op alle vlakken van diversiteit, bijvoorbeeld LHBTIQ+-emancipatie. Hier denken we domeinoverstijgend zodat onze acties erop gericht zijn dat we inclusie kunnen bevorderen.
We geven toegankelijkheid op verschillende manieren een impuls. Ten eerste geven we cliëntondersteuning een nieuwe vorm, bijvoorbeeld voor mensen met een beperking, waardoor deze levensbreed, lokaal en laagdrempelig kan worden ingezet. Ten tweede zorgen we voor toegankelijke informatie, onder andere door aandacht voor de communicatie bij nieuw beleid. Ten derde pakken we binnen de regio Achterhoek gezamenlijk beperkte basisvaardigheden (taal, rekenen en digitale vaardigheden) aan. We willen meer samenwerken met inwoners als ervaringsdeskundigen en zien hiervoor kansen binnen de dienstverlening van Voormekaar.

Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering. (050.010.020)

We zorgen voor een goede uitvoering van de Wet inburgering 2021. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een passend inburgeringsstelsel. Onze werkwijze bestaat uit een professionele en vrijwillige pijler, die er samen voor zorgen dat de inburgeraar zich welkom voelt in de gemeente. De professionele pijler bestaat uit huisvesting (ProWonen), voorzien van inkomen en begeleiding naar (vrijwilligers)werk (Fijnder), maatschappelijke begeleiding (Interbeek Support) en inburgering (diverse aanbieders). Als gemeente houden we regie op de kwaliteit van het aanbod. We hebben ook oog voor de groep die het niet lukt om alle stappen uit het inburgeringstraject te doorlopen, de zogenaamde ondertussengroep. De z-route is ontworpen voor de inburgeraar voor wie Nederlands op B1-niveau te hoog gegrepen is. In deze route wordt onderwijs in de Nederlandse taal op een praktische manier aangeboden zodat mensen wel zelfredzaam worden.

We ondersteunen nieuwkomers binnen een brede sociale basis. (050.010.010)

De vrijwillige pijler gericht op nieuwkomers bestaat uit een maatjesproject (coördinatie gemeente) en diverse maatschappelijke initiatieven, waaronder zwem- en fietslessen en taalmaatjes. Daarnaast betrekken we nieuwkomers naar eigen behoefte zoveel mogelijk bij het verenigingsleven met de inzet van combinatiefunctionarissen (beweegmakelaars en cultuurcoaches). Een mooi voorbeeld hiervan is de samenwerking met Reurpop in het project Freewilligers. Het project Talent in Actie voorziet in een maatschappelijke en creatieve invulling van de praktijkgerichte uren in de inburgeringsroutes.

We dragen zorg voor vluchtelingen uit de regio.

De gemeente begeleidt en faciliteert de opvang van Oekraïense ontheemden, verdeeld over 7 opvanglocaties met als belangrijke pijlers leefbaarheid, veiligheid en zelfredzaamheid. Dat doen wij samen met interne collega’s en externe netwerkpartners.
Op dit moment hebben wij 265 opvangplekken gerealiseerd voor vluchtelingen uit Oekraïne. Tot 31 december 2024 moet de Gemeente Berkelland 79 statushouders huisvesten. In Rekken vangen wij 44 alleenstaande minderjarige asielzoekers op. Daarnaast hebben wij vanuit de spreidingswet de verplichting om 255 asielplekken te realiseren.
De tijdelijke bescherming voor ontheemden op grond van Richtlijn Tijdelijke Bescherming Oekraïne (RTB) is verlengd tot 4 maart 2026. Vanaf 1 januari 2025 gaan we een eigen bijdrage innen bij meerderjarige ontheemden die inkomsten hebben.

Speerpunt

Een sterke sociale basis gericht op preventie en gezondheid. (050.020)

Wat willen we bereiken?
Het huidige systeem van hulp en ondersteuning loopt vast. Zorgvragen nemen toe, de beroepsbevolking en dus ook het zorgpersoneel neemt af, informele hulp en naoberschap staan onder druk en de wachtlijsten nemen toe. We kunnen niet alles met (meer) ondersteuning oplossen en dat is ook niet noodzakelijk. Door meer te investeren in preventie kunnen we voorkomen dat problemen ontstaan of erger worden. Door in te zetten op wat mensen wél kunnen en hoe ze zelf regie houden op het leven in plaats van ons te richten op wat de problemen zijn, kunnen we toe met minder hulp en ondersteuning. De afgelopen jaren hebben we ons geconcentreerd op het uitvoeren van de wettelijke (zorg)taken. De focus is daarmee sterk gericht op individuele hulpverlening. Hierdoor is de collectieve benadering en het besef wat inwoners met elkaar en voor elkaar kunnen doen wat naar de achtergrond verschoven. Daarbij willen we een sociale basis die niet op zichzelf staat, maar nadrukkelijk een actieve rol heeft bij het voorkomen van zwaardere inzet binnen het gehele sociaal domein. Hierbij is het van belang om de rol van de gemeente binnen de sociale basis te beschrijven. Preventie staat daarin centraal.
GALA en IZA zetten in op de verschuiving van zorg naar preventie. In Berkelland wordt, in samenwerking met regiopartners uit zorg en welzijn, invulling gegeven aan het versterken van de sociale basis. We willen daarbij een bijdrage leveren aan het beschikbaar en betaalbaar houden van de zorg.

Wat gaan we daarvoor doen?

We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers. (050.020.010)

We benutten, ondersteunen en coördineren de inzet van mensen die in Berkelland maatschappelijk betrokken en actief zijn. De netwerkcoördinator draagt bij aan onze ambities om een samenhangend mantelzorgbeleid te voeren en om vrijwilligersorganisaties structureel met elkaar te verbinden. We willen een vrijwilligersbeleid opstellen voor vrijwilligers die de gemeente helpen om taken voor de samenleving uit te voeren.

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd. (050.020.020)

We willen dat kinderen en jongeren gezond en veilig kunnen opgroeien, hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen en een gezonde leefstijl hebben. Dit zijn de drie preventieve doelstellingen voor jeugd, zoals in december 2021 vastgesteld door de gemeenteraad.
De omgeving van een kind is hierin bepalend. Daarom wakkeren we de dialoog tussen ouders, verzorgers, kinderopvang, onderwijs en huisartsen verder aan over hoe wij kinderen optimaal tot hun recht kunnen laten komen. We maken ontmoeting tussen ouders en hun bredere netwerk mogelijk door bijvoorbeeld thema avonden over drugs en alcohol voor jongeren en ouders te organiseren. Zo brengen we de gewenste cultuurverandering van normaliseren verder.
De focus ligt verder op de volgende activiteiten:

- Het Preventie Platform Jeugd (PPJ) wordt doorontwikkeld, met een nieuwe organisatiestructuur. Waarbij de nadruk ligt op het vergroten van het lokale aanbod in samenwerking met het onderwijs en de kinderopvang.
- Het jongerenwerk wordt herijkt en vindt daar plaats waar de jongeren zijn. Na een succesvolle pilot van het jongerenwerk op school binnen twee middelbare scholen, wordt deze verder uitgebreid naar een derde middelbare school binnen Berkelland.
- Humanitas zet vrijwilligers in bij het (herstellen van) contact tussen kind(eren) en de uitwonende ouder na een scheiding. Dit is belangrijk voor een evenwichtige ontwikkeling en het welzijn van het kind.
- Om een gezonde leefstijl van leerlingen te bevorderen, maken we jaarlijks voor scholen het preventief aanbod inzichtelijk, door middel van de gezonde school menukaart.

Waarop scholen jaarlijks kunnen kiezen uit diverse thema's en trainingen voor leerlingen en ouders.

- Met de Praktijkondersteuner Jeugd (POH Jeugd) in de huisartspraktijk zorgen we voor laagdrempelige ondersteuning voor jongeren die zich met psychische klachten bij de huisarts melden. In twee kernen zijn POH's jeugd actief en in twee kernen zijn vaste contactpersonen vanuit Voormekaar gekoppeld aan praktijken. We streven ernaar, in samenwerking met de kaderhuisarts POH Jeugd (huisarts met aandachtsgebied POH Jeugd), Menzis en de HOOG (regio-organisatie van en voor huisartsen in onder andere Oost-Achterhoek) om alle huisartsenpraktijken in Berkelland te voorzien van een POH Jeugd. Daarnaast willen we toewerken naar collectieve inzet binnen de POH Jeugd, welke vanuit GALA gelden wordt gefinancierd.
- We zetten tijdelijk praktische opvoedondersteuning in bij gezinnen ter voorkoming van grotere problemen. De thuisbegeleiders van Yunio voeren dit uit. Dit is een veel ingezette laagdrempelige vorm van begeleiding en wordt gecontinueerd in 2025.

We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. (050.020.030)

Steeds meer (kwetsbare) inwoners blijven zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Dit vraagt onder andere om investering in de bewustwording van inwoners van de noodzaak om zich voor te bereiden op het ouder worden. Gemeente Berkelland neemt samen met de regio Achterhoek deel aan de 'Praat vandaag over morgen'-campagne. Daarnaast streven we ernaar om zorg en ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving van de inwoner te organiseren: dichtbij huis en met behulp van familie en vrienden. We zijn zichtbaar, dichtbij en laagdrempelig bereikbaar in de kernen en zoeken locaties die een sociaal-culturele functie hebben en die bijdragen aan de sociale cohesie. Dit kan per kern verschillen van een dorpskamer, dorpshuis of bibliotheek.
We vinden het belangrijk dat de inzet van ondersteuning zo licht als mogelijk is, bij voorkeur in de vorm van algemene voorzieningen of andere generieke oplossingen. Dit vraagt om doorontwikkeling van voorzieningen in de sociale basis. Er wordt hierin samengewerkt met vrijwilligersinitiatieven, maatschappelijke organisaties in de sociale basis, de gecontracteerde zorgaanbieders en de 1e lijn zorg (fysiotherapeuten, huisartsen, maatschappelijk werk en wijkverpleegkundigen). Door middel van het GALA werken we toe naar een gezonde leefomgeving met een sterk sociaal netwerk. Met als doel om de gezondheid en het welbevinden van de inwoners te verbeteren.

Speerpunt

Uitvoering van de WMO. (050.030)

Wat willen we bereiken?
We willen een zorg- en hulpverleningsstelsel waarin inwoners geholpen worden met kwalitatief goede en effectieve hulp, dat -ook op langere termijn- betaalbaar is. Daarbij staat de bedoeling centraal. Met andere woorden, het gaat om wat inwoners echt nodig hebben en niet om de regels. We realiseren ons dat onze directe invloed beperkt is, doordat we te maken hebben met landelijke wet- en regelgeving.
We zetten de aanpak voort waarin de samenleving, onze partners, het eigen netwerk én de individuele inwoners een gezamenlijke rol en gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben. Hulp en ondersteuning zijn hierin niet een doel, maar een middel voor inwoners die het (nog) niet lukt op eigen kracht volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Ondersteuning is nadrukkelijk gericht op versterking van de eigen kracht. Daarmee blijft onze focus gericht op onze integrale toegang (Voormekaar en Fijnder), het behalen van doelen en resultaten en de samenwerking tussen voorliggende voorzieningen en zorgaanbieders.
Daarnaast verwachten we gewijzigde landelijke wetgeving voor het abonnementstarief (het tarief dat inwoners betalen voor Wmo voorzieningen). Deze wetgeving over de huidige inkomensonafhankelijke eigen bijdrage heeft gezorgd voor een grote toename van zorggebruik bij Hulp bij het Huishouden. De voorgenomen wijziging maakt het mogelijk dat per 2026 een vorm

van inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage gevraagd kan worden voor de hulp bij het huishouden. In 2025 bereiden we dit voor.
We willen tot een beheersbaar Sociaal Domein komen en zo reëel mogelijk begroten. We gebruiken hiervoor een combinatie van onze eigen historische gegevens en het voorspelmodel van de VNG, waarin demografische ontwikkelingen worden meegenomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning indien zij niet op eigen kracht en/of met hulp van hun omgeving voldoende zelfredzaam zijn of kunnen participeren in de samenleving. (050.030.010)

Wij zijn er voor onze inwoners als zij ondersteuning nodig hebben. Wij vinden het belangrijk dat deze ondersteuning aansluit bij het individu. We kijken daarbij eerst naar oplossingen en mogelijkheden dichtbij huis in de vorm van voorliggende en/of algemene voorzieningen en met behulp van familie en naasten. Daar waar het echt niet kan of moeilijker gaat, bieden we passende ondersteuning in de vorm van een maatwerkvoorziening (hulp-op-maat). Uitgangspunten zijn: zo licht, zo kort en zo dichtbij mogelijk. Inwoners kunnen daarbij gebruikmaken van ingekochte zorg en ondersteuning (Zorg in Natura) of zij kopen deze zorg en ondersteuning zelf in (Persoonsgebonden budget). Wij zullen samen met de inwoner zorgvuldig afwegen wat het best passend is. Verder gaan we met de volgende acties aan de slag:

- Om vanuit de inzet op preventie de zelfredzaamheid te stimuleren, is het belangrijk dat we ons als gemeente ook gaan richten op andere manieren van ondersteunen van onze inwoners. De focus verschuift hiermee van symptoom- of ziektebestrijding naar het bevorderen en herstellen van het zelfstandig functioneren van ouderen in hun eigen leefomgeving. Wij bieden daarvoor eerst zogenoemde herstelgerichte ondersteuning, een vorm van reablement. Waar mogelijk bieden we dit als oplossing in plaats van huishoudelijke ondersteuning, vervoersvoorzieningen en woonvoorzieningen.
- In Berkelland werken we met de omgekeerde verordening, waarin de hulpvragen van inwoners en de effecten van maatschappelijke ondersteuning voor inwoners centraal staan en niet de wetten en regels. De oplossing wordt eerst gezocht in eigen kracht, het netwerk, de omgeving en algemene voorzieningen. De verordening biedt een goede basis voor integraal werken en is in begrijpelijke taal geschreven. We willen de beleidsregels zo goed mogelijk op deze omgekeerde verordening laten aansluiten.
- Niet alle ondersteuning wordt door de gemeente vergoed. Als een passende voorziening ‘algemeen gebruikelijk’ is, bijvoorbeeld een fiets of een wasdroger, of als een passende voorziening beschikbaar is als een ‘algemene voorziening’, bijvoorbeeld bij zorglocaties voor bewoners of hun netwerk kennen wij deze voorziening niet toe. Ook zijn er particuliere fondsen, waaruit voorzieningen worden betaald. Als het mogelijk is hierop een beroep te doen is ondersteuning vanuit de Wmo 2015 ook niet nodig. Dit betekent dat er in deze situaties geen maatwerkvoorziening wordt verstrekt. Wij gaan inwoners meer wijzen op de mogelijkheden van fondsenwerving.
- Met Prowonen hebben we samenwerkingsafspraken om de uitgaven voor woningaanpassingen zo laag mogelijk te houden. We streven daarin onder andere naar een duurzamere inzet van reeds aangepaste woningen, afspraken over de verdeling van kosten bij het aanpassen van huurwoningen en de mogelijkheden van een verhuisurgentie als iemand ongeschikt woont, ter voorkoming van woningaanpassingen.
- In onze gemeente ontstaan steeds meer woon-zorg locaties waar mensen met een zorgbehoefte zelfstandig kunnen blijven wonen. Dit voorkomt opname in een verpleeghuis, maar vergroot ook de druk op de Wmo budgetten. We streven ernaar om al vroegtijdig in gesprek te gaan met deze locaties over de inzet van hulpmiddelen. Daarnaast gaan we tussenvormen in wonen onderzoeken en ontwikkelen we beleid omtrent pre-mantelzorgwoningen (zie programma Een passende woning).
- Met de Achterhoekse gemeenten is besloten om de huidige inkoop niet te verlengen i.v.m. de weeffouten in de huidige inkoop. Er wordt een nieuwe aanbesteding opgestart. In 2025 wordt deze voorbereid. Ingangsdatum staat gepland op 1-1-2026.

We verbinden waar nodig zorg, wonen en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners. (050.030.030)

Voor de komende jaren zien we een nieuwe ontwikkeling op ons afkomen: de doordecentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Hierbij komt de verantwoordelijkheid voor deze inwoners bij ons als lokale gemeente te liggen. Uitgangspunt bij deze transformatieopgave is dat mensen met een psychische kwetsbaarheid een zo normaal mogelijk leven moeten kunnen leiden, waarbij ondersteuning zoveel mogelijk in een eigen gekozen leefomgeving wordt geboden. Dit betekent dat zij veel meer (zelfstandig) wonen in een wijk en veel minder in een instelling voor beschermd wonen. We maken dit mogelijk door onze voorzieningen in de sociale basis door te ontwikkelen en aandacht te hebben voor geschikte woningen. In voorbereiding op de doordecentralisatie voeren we de toegang tot beschermd wonen zelf uit. Daarnaast houden we oog voor de leefbaarheid in onze wijken. Tot slot werken we in regionaal verband aan een visie op toekomstbestendige huisvesting van de maatschappelijke opvang, waarbij ‘Eerst een Thuis’ het uitgangspunt is.

We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer. (050.030.020)

De provincie Gelderland bouwt de komende jaren de subsidie op het Wmo-vervoer af en ontwikkelt plannen die invloed hebben op de basisbereikbaarheid van de Achterhoek. Daarnaast is er ook een sterke relatie tussen het Wmo-vervoer en Inclusie en Duurzaamheid. Het nieuwe vervoerconcept moet borgen dat vervoer beschikbaar blijft voor iedereen die het nodig heeft. We onderzoeken welke maatregelen het beste aansluiten bij onze visie, zoals het stimuleren van het gebruik van openbaar vervoer en vrijwilligersvervoer, tarieven meer kostendekkend maken en de keuze van vervoer meer afstemmen op de mogelijkheden van de reiziger. We onderzoeken de mogelijkheden van een meer geïntegreerd systeem op regionaal niveau, waar binnen al het (vraaggestuurd) vervoer geoptimaliseerd gepland en uitgevoerd wordt.

Speerpunt

Uitvoering van de Jeugdwet. (050.040)

Wat willen we bereiken?
We blijven werken aan de 3 doelstellingen die betrekking hebben op jongeren die jeugdhulp nodig hebben (vastgesteld door de gemeenteraad, december 2021):

- Zoveel mogelijk jongeren met jeugdhulp wonen ‘zo thuis mogelijk’.
- Alle jongeren met jeugdhulp (inclusief jeugdbescherming) krijgen de juiste zorg op de juiste plek.
- Alle jongeren vanaf 16 jaar met jeugdhulp hebben perspectief op werk, onderwijs, eigen woonruimte, relatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp. (050.040.010)

- We zetten de aanpak voort waarin de samenleving, onze partners, het eigen netwerk én de individuele inwoners een gezamenlijke rol en gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben. Hulp en ondersteuning zijn hierin niet een doel, maar een middel voor inwoners die het (nog) niet lukt om op eigen kracht volwaardig deel te nemen aan de samenleving. Ondersteuning is nadrukkelijk gericht op versterking van de eigen kracht. Daarmee blijft onze focus gericht op onze integrale toegang (Voormekaar en Fijnder), het resultaatgerichte werken en de samenwerking tussen voorliggende voorzieningen en zorgaanbieders. Landelijk, regionaal en lokaal wordt er gewerkt aan de uitwerking en implementatie van de Hervormingsagenda. De Hervormingsagenda Jeugd bevat een omvangrijk pakket afspraken met als doel de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezond te maken. Gemeenten en het Rijk gaan structureel investeren in de landelijke

kwaliteit en effectiviteit van jeugdhulp. Daarnaast wordt de Jeugdwet aangepast, waardoor duidelijker wordt waarvoor kinderen en ouders hulp kunnen krijgen. Deze landelijke wetgeving is van invloed op het werk van het Voormekaar Team en hoe we inkopen. Daarbij legt de Hervormingsagenda de nadruk op preventie. We volgen de landelijke ontwikkelingen op de voet, beïnvloeden deze waar het kan en anticiperen daarop.
De gemeente Berkelland heeft zich samen met het SDA aangesloten bij de G7 Gelderse jeugdhulpregio's om de beschikbaarheid en bereikbaarheid van hoog specialistische jeugdhulp (ook wel essentiële functies genoemd) te verbeteren. Deze samenwerking, met gemeentes, zorgaanbieders, ervaringsdeskundigen, onderwijs en verwijzers heeft als doel om op 'essentiële functies' de zorg te transformeren. Zodat deze van betere kwaliteit en dicht bij huis is.

Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente. (050.040.030)

De komende jaren staan we voor de uitdaging om leerlingenvervoer beschikbaar en betrouwbaar te houden, ondanks toenemende logistieke complexiteit en een gebrek aan chauffeurs. Het beheersen van stijgende kosten zonder in te boeten op veiligheid en comfort is cruciaal. Deze uitdagingen vragen om een integrale aanpak en samenwerking tussen scholen, ouders, en vervoerders om toekomstbestendige en efficiënte oplossingen te realiseren. Een eerste stap is genomen om op VSO-scholen door Arriva vervoerslessen aan te bieden, om jongeren kennis te laten maken met het openbaar vervoer. Om de zelfstandigheid van jongeren in het openbaar vervoer en het gebruik van het openbaar vervoer door jongeren te vergroten.

Wij verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners voor het veilig en 'zo thuis mogelijk' opgroeien van onze jeugd. (050.040.020)

- We zetten het Regieoverleg Jongeren Berkelland voort met politie, Boa's, onderwijs, leerplicht, Voormekaar, jongerenwerk en zorg.
- We leggen de verbinding met de Woonzorgstrategie om zelfstandige woonruimte te realiseren voor 18-jarigen die in een pleeggezin, gezinshuis of residentiële jeugdinstelling wonen

Speerpunt

Een robuuste uitvoering en toegang. (050.500)

Wat willen we bereiken?
Onze Voormekaar Teams zijn de kern van de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet. We vertrouwen op de bestendiging van de huidige aanpak en onze leidende principes over de eigen verantwoordelijkheid van inwoners enerzijds en formele zorg anderzijds. Elke inwoner kan contact opnemen met Voormekaar (VMK). Uitgangspunt is en blijft: laagdrempelig, toegankelijk en klantvriendelijk. De inwoner hoeft zijn verhaal maar één keer te vertellen. We zijn ook de toegangspoort voor vragen op het gebied van werk en inkomen; we werken hierin nauw samen met Fijnder.
Er vindt een integrale intake plaats, zodat we een goed beeld krijgen van de leefwereld van de inwoner. We zetten in op preventie: via de Toegang wijzen we de weg en stimuleren we inwoners om hun eigen mogelijkheden te benutten, gebruik te maken van hun eigen netwerk en van voorliggende voorzieningen. We signaleren schulden in een vroeg stadium en bieden ondersteuning om erger te voorkomen. We zijn aanwezig binnen het onderwijs en in de kernen (inloop). Vanuit VMK is er in 2 kernen een praktijkondersteuner jeugd (POH-jeugd) ingezet om lichte ondersteuning te bieden aan jongeren. Doel is om de eerstelijns jeugdzorg vanuit de huisartsenpraktijk te versterken en te verbinden met het brede veld van de jeugdhulpverlening, waardoor de jeugdige laagdrempelig passende zorg krijgt, de huisarts wordt ontlast en onnodige dure zorg wordt voorkomen. Voor volwassen inwoners kunnen we Welzijn op Recept aanbieden.

In het geval er uit de integrale intake blijkt dat er meer nodig is, dan vindt er een onderzoek plaats door een casusregisseur. De casusregisseur kan hulp op maat inzetten als dit noodzakelijk is, en voert daarna regie op de voortgang van het zorgtraject en volgt of de resultaten behaald worden. Uitgangspunt is: zo licht, kort en dichtbij als mogelijk, zwaarder en specialistisch waar noodzakelijk.
De nieuwe aanbesteding geeft ons de mogelijkheid om een deel van de inzet die we nu in regionaal verband inkopen, op termijn vanuit een sterke lokale sociale basis in te zetten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Voormekaar staat voor een robuuste toegang waarin de dienstverlening aansluit bij nieuwe ontwikkelingen.

De afgelopen jaren is Voormekaar uitgegroeid tot een stevige partner in de toegang en dienstverlening van het sociaal domein. Als accenten voor de komende periode zien we met name de ontwikkeling van de lichte hulpverlening, de versterking van de actieve casusregie en een stevige inzet door de sociale basis.
Concrete maatregelen om kwalitatief goede en betaalbare zorg en ondersteuning te kunnen (blijven) bieden:

- Nadrukkelijker inzetten op verwijzing naar de dorpskamer en de arbeidsmatige dagbesteding
- We streven naar beschikkingen met een passende beschikkingsduur, waarbij we een onderscheid maken tussen trajecten waarin we ontwikkeling verwachten en trajecten die langdurend en/of laagfrequent zijn. We richten onze aandacht op het voorkomen dat zorg onnodig lang duurt.
- Meer sturen op Wet Langdurige Zorg (WLZ) als de inwoner hiervoor in aanmerking komt (en de duur van de toewijzing hierop aanpassen)
- Duidelijke afspraken maken met de zorgaanbieder bij start traject: datum voortgangsgesprek plannen, sturen op het maken van een evaluatieverslag (in de huidige inkoop is het samenspel tussen inwoner, zorgaanbieder en casusregisseur niet goed vastgelegd).
- Lichte hulpverlening zelf uitvoeren: in samenwerking met de POH-jeugd, een collectief aanbod ontwikkelen voor individuele vragen (jeugd) die vaak voorkomen en die gebundeld kunnen worden tot een groepsaanbod, bijvoorbeeld in de vorm van trainingen. We gaan zelf 2 KIES-trainingen (kinderen in een echtscheiding) geven. We gaan het aantal trajecten Welzijn op Recept uitbreiden.
- Bestaande samenwerking versterken: na een succesvolle pilot van het jongerenwerk binnen twee middelbare scholen, wordt deze verder uitgebreid naar een derde middelbare school binnen Berkelland. We streven ernaar om in elke kern een POH-jeugd in te zetten

Voormekaar en team Dienst openbare orde en veiligheid (team DOOV) worden geconfronteerd met steeds complexere casuïstiek van inwoners. Door de Hervormingsagenda jeugd - en dan specifiek het Toekomstscenario Jeugd- en Gezinsbescherming – neemt de verantwoordelijkheid van VMK in complexe jeugdcasuïstiek verder toe. Om goed om te gaan met de toegenomen casuïstiek op het snijvlak van zorg en veiligheid (zowel voor jeugd als voor volwassenen), is er een opgave-team zorg en veiligheid gestart per 1-6-2023, voor de duur van 2 jaar. Dit team is ook helpend in de voorbereiding op de taken de we als lokale gemeente krijgen in de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis. Dit team ondersteunt casusregisseurs bij complexe casuïstiek. Daarnaast onderhoudt dit team actief het netwerk van partners die betrokken zijn in complexe casuïstiek.
Gezien de positieve resultaten (tussenevaluatie begin 2024) is de ambitie om dit opgaveteam om te zetten in een structureel team per 1-6-2025.
Ten slotte zal nieuwe wetgeving op het gebied van de Jeugdwet, met name de hervormingsagenda, van grote invloed zijn op hoe Voormekaar zijn werk doet. Er komt voor de Jeugdwet een scherper kader waar we als gemeente verantwoordelijk voor zijn (afbakening reikwijdte jeugdhulpplicht). Deze ontwikkelingen volgen we op de voet om ze in te bedden in de lokale praktijk.

Wij versterken onze regionale samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert.

In de Achterhoek werken we nauw samen op het gebied van Wmo, Jeugd en Gezondheid. (De regionale samenwerking is binnen het sociaal domein van groot belang). De regionale samenwerking behelst de inkoop, maar ook het Portefeuillehoudersoverleg en diverse werkgroepen. Samen met de andere Achterhoekse gemeenten zijn we een stevige gesprekspartner voor zorgaanbieders en andere samenwerkingsrelaties. Daarin werken we samen wanneer dit van meerwaarde is, maar kiezen we voor lokale inkleuring wanneer dat beter past. Een voorbeeld van deze regionale samenwerking is het Meldpunt niet-acute zorg.
Door landelijke wetgeving, met name de Hervormingsagenda Jeugd, is het een verplichting om regionaal samen te werken bij intensieve en complexe zorg. Momenteel is de governance van deze regionale samenwerking nog niet goed ingeregeld en wordt onderzocht hoe deze robuuster vormgegeven kan worden. De uitwerking volgt in 2025.

We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners.

We nemen een (continu) cliëntervaringsonderzoek af bij onze inwoners. We doen dit voor Jeugd en Wmo door het versturen van vragenlijsten over hoe de toegang tot Voormekaar wordt ervaren en over de kwaliteit en effecten van de hulp.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025

- Activiteit 050.010.020: Bij de jaarrekening 2023 is het restant budget van Ondertussen Groep overgezet naar 2024. Voor 2025 zijn de lasten nog niet bekend. Daarnaast wordt in 2024 € 95.000 aan jeugdhulp GGZ verstrekt aan minderjarige vluchtelingen (AMV Rekken). Voor PRJCT Talent in Actie is de provinciale subsidie van € 100.000 naar 2024 overgezet, deze subsidie stopt in 2025.
- Activiteit 050.010.050: In 2024 zijn er baten en lasten met betrekking tot de specifieke uitkeringen voor de opvang van Oekraïners begroot. De baten en lasten voor 2025 zijn nog niet bekend.
- Activiteit 050.020.020: In 2024 zijn er baten en lasten met betrekking tot de inzet van incidentele NPO middelen (Nationaal Programma Onderwijs) begroot.
- Activiteit 050.020.030: Op basis van de gevraagde bijdrage 2025 aan de GGD stijgen de lasten met € 60.000 door indexering. Daartegenover zijn er in 2024 incidentele lasten en baten vanuit de specifieke uitkering (SPUK) GALA/IZA.
- Activiteit 050.030.010: Omdat we het voorspelmodel VNG hanteren is voor 2025 sprake van een autonome groei in lasten van € 165.000. In de PPN2025 is hiervan al € 124.000 opgenomen op basis van een eerdere versie van het voorspelmodel. Resteert nu nog een bedrag € 41.000.
- Activiteit 050.040.010: Wij nemen deel aan een bovenregionale samenwerking (56 gemeenten) om hoogcomplexe zorg met verblijf (essentiële functies) blijvend beschikbaar te stellen. Lasten voor deze deelname bedragen € 181.000.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
050.010.010 Flankerend beleid nieuwkomers	**-76**	**-154**	**-116**	**-116**	**-116**	**-116**	**-116**	**-116**
050.010.020 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering	**-899**	**-1.223**	**-924**	**-1.541**	**-974**	**-974**	**-974**	**-974**
050.010.030 Toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie	**-405**	**-489**	**-519**	**-532**	**-522**	**-522**	**-522**	**-522**
050.010.050 Opvang vluchtelingen Oekraine	**-4.249**	**-3.345**	**-18**	**-5.598**	**-568**	**-18**	**-18**	**-18**
050.020.010 We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers	**-44**	**-173**	**-123**	**-123**	**-123**	**-123**	**-123**	**-123**
050.020.020 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd	**-1.910**	**-1.822**	**-1.946**	**-2.301**	**-1.921**	**-1.921**	**-1.921**	**-1.921**
050.020.030 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners	**-1.012**	**-1.009**	**-916**	**-1.619**	**-1.194**	**-1.028**	**-1.028**	**-1.028**
050.030.010 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning	**-12.060**	**-10.993**	**-12.016**	**-13.431**	**-13.473**	**-13.473**	**-13.473**	**-13.473**
050.030.020 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer	**-960**	**-882**	**-982**	**-1.073**	**-982**	**-982**	**-982**	**-982**
050.030.030 We verbinden waar nodig zorg en veiligheid voor passende ondersteuning van inwoners	**-35**	**-76**	**-76**	**-77**	**-146**	**-146**	**-146**	**-146**
050.040.010 We bieden onze jonge inwoners en hun ouders/verzorgers jeugdhulp	**-12.811**	**-10.688**	**-11.562**	**-13.822**	**-13.846**	**-13.246**	**-13.246**	**-13.246**
050.040.020 We verbeteren de samenwerking tussen ouders, school, politie en hulpverleners	**-109**	**-47**	**-47**	**-47**	**-47**	**-47**	**-47**	**-47**

050.040.030 Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente	-1.004	-969	-1.147	-1.076	-1.147	-1.147	-1.147	-1.147
050.050.010 covid-regelingen	-14	0	0	0	0	0	0	0
050.500.010 Loonkosten	-6.082	-6.082	-5.740	-5.740	-6.155	-6.155	-6.155	-6.155
050.500.020 We versterken onze region. samenwerking en zoeken verbanden wanneer dit onze effectiviteit verbetert	-293	-280	-318	-371	-361	-361	-318	-318
050.500.030 We hebben oog voor de tevredenheid van onze inwoners	-27	-15	-15	-68	-15	-15	-15	-15
Totaal Lasten	-41.989	-38.245	-36.466	-47.537	-41.590	-40.274	-40.231	-40.231
Baten								
050.010.020 Er is een integraal programma dat richting geeft aan de koers voor inburgering	439	623	601	782	601	601	601	601
050.010.030 Toegankelijkheid, kansengelijkheid en inclusie	388	333	333	343	333	333	333	333
050.010.050 Opvang vluchtelingen Oekraine	6.673	3.316	68	5.338	68	68	68	68
050.020.020 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze jeugd	111	0	0	305	0	0	0	0
050.020.030 We zetten in op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners	769	0	0	504	0	0	0	0
050.030.010 We bieden onze inwoners maatschappelijke ondersteuning	659	465	465	500	500	500	500	500
050.030.020 We ontwikkelen met ZOOV een nieuw concept voor vraagafhankelijk vervoer	130	107	74	45	74	74	74	74
050.040.030 Leerlingenvervoer en vraagafhankelijk jeugdvervoer zijn beschikbaar binnen onze gemeente	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	9.169	4.843	1.540	7.817	1.575	1.575	1.575	1.575

Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-32.820**	**-33.402**	**-34.926**	**-39.720**	**-40.016**	**-38.700**	**-38.657**	**-38.657**
Onttrekkingen								
050.710.010 Reserves	**221**	**1.129**	**0**	**820**	**748**	**43**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**221**	**1.129**	**0**	**820**	**748**	**43**	**0**	**0**
Stortingen								
050.710.010 Reserves	**0**	**-609**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**0**	**-609**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**221**	**521**	**0**	**820**	**748**	**43**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-32.599**	**-32.881**	**-34.926**	**-38.900**	**-39.268**	**-38.657**	**-38.657**	**-38.657**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Visienota 'Meedoen naar vermogen'
- Beleidskader Participatiewet
- Koersdocument Doorontwikkeling Voormekaar
- Beleidskader volksgezondheid 2017-2020 'Positieve gezondheid en preventie'
- Regiovisie Opvang en Bescherming in de Achterhoek
- Beleidskader Samen Denken Samen Doen
- Uitvoeringsprogramma Sociaal Domein 2018-2020
- Beleidskader preventie 2021-2025
- Lokale inclusie agenda 2020-2022

SPORT EN CULTUUR BEWEGEN JE!

Wat speelt er?

Sport en cultuur bewegen je! Deelnemen aan sport en cultuur is leuk en heeft bovendien een positieve invloed op de mens en zijn omgeving. Het bespelen van een instrument helpt bijvoorbeeld mentale prestaties en geheugen te verbeteren. Bij kinderen versterkt het zelfvertrouwen. (Voor)lezen gaat laaggeletterdheid tegen. Sporten is goed voor de conditie. Deelnemen aan sporten of culturele activiteiten in groepsverband, verhogen sociale competentie en samenwerking. Meedoen zorgt voor cohesie in de samenleving.

- Op 21 november 2023 heeft de gemeenteraad de nieuwe sport- en beweegvisie 2033, inclusief uitvoeringskader sportvastgoed, vastgesteld. De vier ambities van de visie zijn:
    - Inwoners van Berkelland zijn gezond.
    - Sport en bewegen versterken de sociale basis.
    - Het sport- en beweeglandschap is klaar voor de toekomst.
    - Duurzame exploitaties van maatschappelijk vastgoed.
- De visie wordt vervolgd met een scenario onderzoek naar het binnenzwemlandschap, het definiëren van de sociale basis (binnen programma 'een toekomstbestendig sociaal domein'), een herijking van de subsidies rondom sport en cultuur en een onderzoek naar het onder één soort beheer brengen van sportaccommodaties, incl. zwembaden.
- Eind 2021 is de cultuur- en erfgoedvisie ‘Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland’ vastgesteld. Op 7 november 2023 is het geactualiseerde uitvoeringsprogramma ‘Verder met Cultuur en Erfgoed' vastgesteld door de raad.
- Op 6 december 2023 is de museumvisie 2024 - 2030 door de raad vastgesteld.
- Op 30 januari 2024 is de visie op religieus erfgoed vastgesteld door de raad.
- In maart 2024 is de Achterhoek door het Rijk erkend als Cultuurregio. Basis voor deze erkenning ligt in de jarenlange samenwerking in de Achterhoek op het gebied van cultuur en erfgoed. Een belangrijk voorbeeld daarvan is het Cultuur- en Erfgoedpact (CEPA).
- In het programma 'Sport en cultuur bewegen je!' werken we volgens de volgende speerpunten:
    - Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. Dit speerpunt is opgebouwd volgens de lijnen van het sportakkoord en de cultuur- en erfgoedvisie.
    - Toekomstbestendige accommodaties. Dit speerpunt omvat alle fysieke en bouwkundige onderdelen van sport en cultuur. Accommodaties hebben te maken met veranderend gebruik door demografische veranderingen en nieuwe manieren van sporten, bewegen en cultuur beleven. Daarnaast zijn veel sport- en cultuuraccommodaties in Berkelland verouderd.
- Elk jaar doen wij een beroep op de SPUK-regeling (specifieke uitkering) stimulering sport. Hiermee worden wij deels gecompenseerd voor het besluit dat de gemeente de BTW voor sportkosten niet meer terug kan vragen.
- De exploitatiebijdrage aan de zwembaden van Optisport zijn in 2024 met bijna € 150.000 toegenomen. De bijdrage voor 2025 wordt (net als elk jaar) aan de hand van de exploitatieovereenkomst bepaald op basis van verschillende variabelen zoals de CPI en ontwikkeling van energieprijzen. Voor de exploitatiebijdrage aan stichting 't Timpke is 4 juni 2024 een apart raadsbesluit genomen. Daar stijgt onze bijdrage tijdelijk (2025 en 2026) met € 116.000 naar € 566.000.
- In Ruurlo en Borculo wordt gewerkt aan het vernieuwen of uitbreiden van de binnensport accommodatie.
- In Borculo speelt een vraagstuk rondom herhuisvesting van de bibliotheek.
- Ook voor het programma 'Sport en cultuur bewegen je!' speelt het bezuinigingsvraagstuk. We maken in 2025 definitieve keuzes over de toekomstige activiteiten en bijbehorende budgetten in het programma.

Speerpunt

Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. (060.010)

Wat willen we bereiken?
We willen dat wat wij doen, bijdraagt aan een levendig sport- en cultuurlandschap en daarmee een sterke sociale basis. Dat kunnen wij bereiken door partners en partijen bewust te maken van hun rol en bijdrage aan deze sociale basis en door hen in de gelegenheid te stellen die rol ook te pakken. We helpen deze partijen bij, bijvoorbeeld door mee te denken, subsidie te verstrekken of partijen bij elkaar te brengen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Buitenkunst, Vormgeving en Architectuur in de openbare ruimte.

- We onderhouden kunst in de openbare ruimte. Onderhoud van gemeentelijke kunst in de openbare ruimte wordt meegenomen in algemeen onderhoud van de openbare ruimte en gedekt vanuit het programma ‘Onze aantrekkelijke leefomgeving’.

Cultureel erfgoed. (060.010.040)

- We subsidiëren het behoud van monumenten. Dit omvat bijvoorbeeld subsidie voor het onderhoud van molens of buitenschilderwerk aan gemeentelijke monumenten. We verwachten dat in 2025 de provincie Gelderland vanwege bezuinigingen stopt met de provinciale cofinanciering. Wanneer nodig, passen we onze subsidieregeling aan.
- We voeren de museumvisie uit.
- We subsidiëren Museum de Scheper, het Brandweermuseum en de Lebbenbrugge. We herijken de museum subsidies (onder activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').
- We subsidiëren het Erfgoedcentrum Achterhoek-Liemers (ECAL). Op basis van de begroting van het Erfgoedcentrum stijgen de lasten voor 2025 met € 5.000.

Educatie en participatie. (060.010.030)

- Stichting Culturije geeft vorm aan muziek-, kunst- en cultuureducatie in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. We ondersteunen Culturije.
- Het Berkellands Muziek Overleg (BeMO) is gestopt. We herijken de muziek subsidies (zie activiteit 'Strategie, beleid en innovatie').
- We ondersteunen het Jeugdfonds Sport en Cultuur (deze post is opgenomen onder de activiteit 'Heel Berkelland beweegt').

Evenementen.

- We subsidiëren evenementen en kleinschalige activiteiten die gericht zijn op het vergroten van de leefbaarheid in een plaats of buurtschap.
- We helpen organisaties met een evenementenmakelaar.

Heel Berkelland beweegt. (060.010.020)

- Achterhoek in Beweging is het regionale samenwerkingsverband tussen gemeenten waarmee we sport en bewegen centraal stellen. Thema gericht wordt er samengewerkt onder het mom van: ‘Regionaal aanjagen, lokaal uitvoeren!’. We ondersteunen Achterhoek in Beweging met een jaarlijkse bijdrage.
- We subsidiëren sportverenigingen aan de hand van het aantal jeugdleden en we compenseren de OZB van verenigingen (deze laatste is opgenomen onder het speerpunt

Toekomstbestendige accommodaties). We herijken deze subsidies (zie activiteit Strategie, beleid en Innovatie).
- We subsidiëren de Sport Federatie Berkelland (SFB) en zorgen voor doorontwikkeling en vernieuwing van de vereniging ondersteunende activiteiten.
- We ondersteunen de uitvoering van het lokale sportakkoord, dit akkoord is in 2024 herijkt.
- We ondersteunen het Jeugdfonds Sport en Cultuur.

Podia, muziekcultuur en amateurkunst.

- We subsidiëren verenigingen en het muziekonderwijs, dit wordt gedekt uit de activiteit Educatie en participatie.

Strategie, Beleid en Innovatie. (060.010.010)

- We voeren de Sport- en beweegvisie uit.
- Volgend op de Sport- en beweegvisie, het uitvoeringsprogramma bij de cultuur- en erfgoedvisie en het onderzoek door de rekenkamer naar de doelmatigheid van onze subsidies, wordt de subsidieregeling kunst, cultuur, sport en welzijn herijkt. Dit heeft gevolgen voor alle subsidies die vallen onder verschillende activiteiten.
- We voeren de uitvoeringsagenda van de cultuur- en erfgoedvisie uit. Wanneer er uit de samenleving projecten volgen die bijdragen aan de doelen van de cultuur- en erfgoedvisie en het uitvoeringsprogramma, kunnen we participeren.
- In maart 2024 is de Achterhoek door het Rijk erkend als Cultuurregio. Basis voor deze erkenning ligt in de jarenlange samenwerking in de Achterhoek op het gebied van cultuur en erfgoed. Een belangrijk voorbeeld daarvan is het Cultuur- en Erfgoedpact (CEPA). Als gevolg van Berkelland in balans is de bijdrage aan het Cultuur en Erfgoedpact (CEPA) stop gezet. Culturije heeft toen aangeboden onze bijdrage van € 15.000 per jaar vanuit haar reserves te dekken. Het pact loopt in 2025 af en de bijdrage van Culturije ook. Er wordt momenteel gesproken over de voortzetting van het pact. Culturije kan onze bijdrage niet meer betalen. Als wij weer mee willen doen, moeten we de bijdrage vanaf 2025 zelf gaan betalen. Het nieuwe bedrag is nog niet bekend en er is ten tijde van het schrijven van de begroting 2025 door het college nog geen besluit genomen over vervolgdeelname aan het CEPA.
- We ondersteunen incidenteel initiatieven uit de samenleving waar nodig en waar het bijdraagt aan onze doelen op sport, bewegen, cultuur en/of erfgoed.

Taal en media. (060.010.050)

- We subsidiëren de kernfuncties van de bibliotheek, deze bijdrage wordt geïndexeerd. Het Rijk stelt budget voor jeugdlidmaatschap beschikbaar via de gemeenten via de algemene uitkering. Wij voegen dit in vervolg (€ 22.000) toe aan de bijdrage voor de Bibliotheek Oost Achterhoek. Over de mate van indexeren lopen ten tijde van het opstellen van de begroting 2025 nog gesprekken, zodoende wordt de stijging meegenomen bij de Berap 2025.
- Het Rijk stelt vanaf 2025 structureel gemiddeld € 3 per inwoner per gemeente extra beschikbaar voor bibliotheken. Deze structurele middelen worden in 2025 waarschijnlijk nog uitgekeerd via een specifieke uitkering. We bestemmen deze gelden voor de Bibliotheek Oost Achterhoek.
- We subsidiëren de (vrijwilligers van de) Dorpsböke in alle kleine kernen met een kleine financiële bijdrage. Begin 2025 ronden we de evaluatie naar de Dorpsböke af.
- We subsidiëren de lokale omroep Regio8 structureel tot het moment dat het Rijk de financiering van de regionale omroepen overneemt.

We zetten combinatiefunctionarissen in (brede impuls) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn. (060.010.100)

- We zetten combinatiefunctionarissen in (Brede Regeling Combinatiefunctionarissen) die verbindingen leggen tussen sport, cultuur en welzijn.
- De periode is gestart op 1 juli 2022 en loopt tot 1 juli 2026.
- Eind 2025 oriënteren we ons op een eventuele nieuwe termijn van de brede regeling combinatiefuncties.

Speerpunt

Toekomstbestendige accommodaties. (060.020)

Wat willen we bereiken?
We willen dat maatschappelijke accommodaties toekomstbestendig worden. Daarvoor zijn activiteiten nodig die bedrijfsvoering verbeteren en zichtbaarheid van accommodaties vergroten. Deze activiteiten zijn genoemd onder het speerpunt Sport en cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. De accommodaties zelf, ‘de stenen’, dienen ook toekomstbestendig te zijn. Hiervoor is een uitvoeringsagenda voor sportvastgoed, inclusief zwembaden, opgesteld. We willen bereiken dat over een periode van 15 jaar ons sportvastgoed en zwembaden toekomstbestendig zijn gemaakt, in lijn met het beoogd gebruik, passend bij het beschikbare budget.

Wat gaan we daarvoor doen?

Culturele accommodaties. (060.020.010)

- We subsidiëren dorpshuizen en kulturhusen.
- We beheren en onderhouden monumenten in eigendom van de gemeente. Ook zijn we eigenaar van twee musea (Brandweermuseum in Borculo en museum de Scheper in Eibergen).
- We subsidiëren OZB van verenigingen. We herijken deze subsidies (zie activiteit Strategie, beleid en innovatie'.

Sportaccommodaties. (060.020.020)

- We starten na afronding van- en besluitvorming naar aanleiding van het scenario-onderzoek toekomstbestendig binnenzwemlandschap met een onderzoek naar het onder één soort beheer brengen van sportaccommodaties, incl. zwembaden. Bijvoorbeeld in een sport- of vastgoedbedrijf. (Deze activiteit valt financieel onder Strategie, Beleid en Innovatie. (060.010.010))
- We beheren gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties: de Pickerhal en gymzaal de Rekstok in Eibergen, de Sonders in Beltrum, de sportzaal Oranjelaan en gymzaal Dumasweg in Neede, gymzaal Noord in Borculo en het Asterloo in Rekken.
- We verhuren gemeentelijke (binnen)sportaccommodaties: de Pickerhal en gymzaal de Rekstok in Eibergen, de Sonders in Beltrum, de sportzaal Oranjelaan en gymzaal Dumasweg in Neede, gymzaal Noord in Borculo en het Asterloo in Rekken.
- We subsidiëren OZB van verenigingen. We herijken deze subsidies (zie activiteit Strategie, beleid en innovatie).
- In 2015 is de gemeente een erfpachtovereenkomst aangegaan met Stichting Atletiekbaan Eibergen, tegenwoordig ASV Eibergen. Het beheer en onderhoud van de atletiekaccommodatie is verantwoordelijkheid van de stichting en zij wordt hiervoor gesubsidieerd. Voor het onderhoud van de 400-meter rondbaan en 6-baans sprintbanen is afgesproken dat de gemeente groot onderhoud betaalt. Groot onderhoud is nodig in 2025. We zijn in overleg met de stichting over de kosten en nemen die op bij de Berap 2025.

Zwembaden. (060.020.030)

- We voeren een scenario-onderzoek toekomstbestendig binnenzwemlandschap uit. Naar aanleiding van de uitkomsten, nemen we een besluit over de toekomst van het binnenzwemwater in Berkelland. (Deze activiteit valt financieel onder Strategie, Beleid en Innovatie. (060.010.010))
- We subsidiëren zwembaden.
- De subsidie- en exploitatiebijdragen aan de Berkellandse zwembaden worden jaarlijks geïndexeerd. Voor de periode 2024-2026 ondersteunen we 't Timpke met in totaal € 392.000, waarvan € 116.000 in 2025 en 2026, zoals eerder door gemeenteraad is besloten. Omdat het hierboven genoemde onderzoek nog moet plaatsvinden en er dus nog geen duidelijkheid is over de toekomst, nemen we structureel € 116.000 op in de meerjarenbegroting.
- Bij Optisport zien we ook een verhoogde bijdrage als gevolg van een grote indexatie door sterke stijging van energieprijzen. De indexatie volgt nog en wordt opgenomen in de Berap 2025.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025

- In de bestuursrapportage van 2024 is een incidentele bijdrage van € 160.000,- plus € 224.000,- opgenomen voor het onderhoud en de instandhouding van 't Timpke. Deze financiële toekenning is specifiek voor 2024, met het oog op noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden en de continuïteit van het beheer. Aangezien deze incidentele uitkering in 2025 niet meer aan de orde is, verklaart dit het verschil van meer dan € 250.000,- tussen de primitieve begroting voor 2025 en de huidige bestuursrapportage van 2024. Het wegvallen van deze eenmalige kostenpost in 2025 leidt tot een lagere begroting voor dat jaar.
- In de primitieve begroting van 2024 zijn geen baten geraamd voor de inzet van combinatiefunctionarissen. Voor 2025 is besloten een deel van de SPUK-GALA middelen als baten toe te rekenen aan de financiering van deze functies. Deze wijziging in de ramingen verklaart het verschil van meer dan € 250.000,- tussen de primitieve begroting 2025 en de bestuursrapportage 2024. Door het opnemen van deze specifieke baten in 2025 wordt een nauwkeuriger financieel beeld voor dat jaar geschetst. Dit leidt tot een verhoging van de geraamde inkomsten in 2025 ten opzichte van 2024.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
060.010.010 Strategie, beleid en innovatie	**-44**	**-44**	**-49**	**-89**	**-49**	**-59**	**-59**	**-59**
060.010.020 Heel Berkelland beweegt	**-270**	**-214**	**-230**	**-240**	**-240**	**-240**	**-240**	**-240**
060.010.030 Educatie en -participatie	**-381**	**-405**	**-405**	**-420**	**-405**	**-405**	**-405**	**-405**
060.010.040 Cultureel erfgoed	**-416**	**-446**	**-481**	**-481**	**-458**	**-458**	**-458**	**-458**
060.010.050 Taal en Media	**-873**	**-810**	**-761**	**-761**	**-761**	**-761**	**-761**	**-761**
060.010.060 Transformatiefonds cultuur	**-153**	**-364**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
060.010.070 Transformatiefonds sport	**-3**	**-43**	**0**	**-41**	**0**	**0**	**0**	**0**
060.010.090 Evenementen	**-38**	**-45**	**-121**	**-121**	**-133**	**-45**	**-45**	**-45**

060.010.100 We zetten combinatiefunctionarissen in	-481	-417	-417	-417	-417	-417	-417	-417
060.020.010 Culturele accommodaties	-374	-474	-286	-337	-286	-286	-286	-286
060.020.020 Sportaccommodaties	-828	-875	-657	-779	-657	-657	-657	-657
060.020.025 Aan de slag met sportaccomodaties inclusief zwembaden	-40	-42	0	0	0	0	0	0
060.020.030 Zwembaden	-1.665	-1.735	-1.102	-1.726	-1.458	-1.458	-1.458	-1.458
060.500.010 Loonkosten	-605	-605	-629	-629	-675	-675	-675	-675
060.700.010 Rente en afschrijving	-98	-315	-205	-101	-343	-343	-343	-343
Totaal Lasten	**-6.266**	**-6.832**	**-5.342**	**-6.140**	**-5.881**	**-5.803**	**-5.803**	**-5.803**
Baten								
060.010.030 Educatie en -participatie	15	0	0	15	0	0	0	0
060.010.040 Cultureel erfgoed	28	28	28	28	0	0	0	0
060.010.050 Taal en Media	44	50	6	6	6	6	6	6
060.010.100 We zetten combinatiefunctionarissen in	266	0	0	0	260	260	260	260
060.020.010 Culturele accommodaties	34	20	20	20	20	20	20	20
060.020.020 Sportaccommodaties	154	183	184	184	184	184	184	184
060.020.030 Zwembaden	341	633	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	**882**	**913**	**238**	**253**	**470**	**470**	**470**	**470**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-5.384**	**-5.919**	**-5.104**	**-5.887**	**-5.411**	**-5.333**	**-5.333**	**-5.333**
Onttrekkingen								
060.710.010 Reserves	435	945	0	305	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	**435**	**945**	**0**	**305**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stortingen								
060.710.010 Reserves	-26	-26	0	-69	-9	-9	-9	-9
Totaal Stortingen	**-26**	**-26**	**0**	**-69**	**-9**	**-9**	**-9**	**-9**
Mutaties reserves	**408**	**918**	**0**	**236**	**-9**	**-9**	**-9**	**-9**
Gerealiseerd resultaat	**-4.976**	**-5.000**	**-5.104**	**-5.652**	**-5.420**	**-5.342**	**-5.342**	**-5.342**

Beleidskaders die de raad heeft vastgesteld

- Sport- en Beweegvisie Berkelland 2033
- Uitvoeringsagenda Sportvastgoed 2033
- Cultuur- & Erfgoedvisie 'Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland
- Uitvoeringsprogramma Verder met Cultuur en Erfgoed 2023-2026
- Museumvisie Berkelland
- Visie op religieus erfgoed Berkelland
- Startnotitie Scenario-onderzoek toekomstbestendig binnenzwemlandschap

WERKEN EN LEREN

Een warm welkom voor werk
Wat speelt er?

- Onze winkelcentra verdienen speciale aandacht om deze ook voor de toekomst levendig te houden. Daarom zijn de afgelopen periode veel stappen gezet in de vitalisering van onze winkelcentra. Eibergen is gereed. Borculo is in 2025 ook gereed. Neede wordt afgerond en in Ruurlo gaan we aan de slag. Als gemeente faciliteren zo mogelijk gewenste ontwikkelingen. We doen actief mee bij herinrichting of herontwikkeling van ‘onaantrekkelijke’ locaties/panden. We maken daarbij nog gebruik van de extra middelen die we daarvoor beschikbaar hebben, zoals de herstructureringsreserve of extra impulsgelden voor vitale kernen.
- Aantrekkelijke bedrijventerreinen en voldoende ontwikkelingsmogelijkheden zijn voorwaardelijk om ondernemers te boeien en te binden. Dat betekent dat er voldoende ruimte moet zijn op (lokale en regionale) bedrijventerreinen. Op dit moment lopen we zowel regionaal als lokaal tegen de grenzen van de beschikbare ruimte aan.
- Daarbij speelt steeds meer een rol dat (medewerkers van) bedrijven de directe omgeving van de bedrijven (openbare ruimte) belangrijk vinden bij het kiezen van hun werkomgeving. Het is dus zaak om ervoor te zorgen dat de bedrijventerreinen er verzorgd en groen uitzien en er oog is voor circulariteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie.
- Regionaal blijven we als Achterhoek de handen ineen slaan om onze gemeenschappelijke aantrekkelijkheid voor ondernemers en potentiële werknemers te vergroten. De Achterhoek profileert zich als smarthub Achterhoek (www.smarthub.nl) met kansen voor de Achterhoekse smart industry. Dit biedt niet alleen kansen voor de (hightech) maakindustrie, maar ook voor sectoren als agro/food, zorg en vrijetijdseconomie..
- Nieuwe onderwijsconcepten vragen andere schoolgebouwen. Het programma van eisen voor schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (bijgesteld juli 2024) gaat in op de wettelijke taken en herziene eisen vanuit de reeds ingezette beweging naar inclusief onderwijs. We moeten vanuit inclusief onderwijs de vertaalslag maken naar Zorg in Onderwijs, onderwijs aan nieuwkomers en onderwijshuisvesting. Ook op het gebied van duurzaamheid is veel te winnen. De schoolbesturen gaan zelf over het beheer van hun huisvesting en het kwaliteitsniveau van voorzieningen (zoals ventilatie en verduurzaming). Daar passen ook eigen bijdragen in. Het streven is dat er in elke kern minimaal een basisschool open blijft, mits de school het minimum aantal leerlingen heeft, zoals vastgesteld door het Rijk en daarmee de kwaliteit van onderwijs gegarandeerd kan blijven. Het aantal leerlingen in Berkelland is gedaald en veel onderwijshuisvesting is toe aan renovatie. De gemeente Berkelland heeft vooruitlopend op landelijke wetgeving samen met het onderwijsveld een integraal huisvestingsplan (IHP) voor onderwijshuisvesting opgesteld. De eerste fase van het IHP is gedekt in de begroting. De voorbereidingen voor de tweede fase zijn in gang gezet. Net als in de rest van Nederland zijn de financiën op dit moment niet toereikend om alle noodzakelijke renovaties uit te voeren. We blijven investeren en maken daarvoor gebruik van de reserve onderwijshuisvesting en vullen deze zo mogelijk en met prioriteit aan.
- Na jaren van daling van het aantal bijstandsgerechtigden stijgt sinds 2023 het aantal bijstandsgerechtigden weer. We zien dat nieuwe instroom voor een groot deel uit inwoners bestaat die te kampen hebben met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit komt door problemen op leefgebieden als gezondheid, financiën en basisvaardigheden. Vooralsnog is er nog steeds krapte op de arbeidsmarkt en zien we nog steeds mogelijkheden om deze trend te doorbreken.
- Onder andere door de crisis op de huizenmarkt, de coronacrisis, de sterk gestegen energieprijzen en de toeslagenaffaire zijn de worstelingen van inwoners met bestaansonzekerheid op verschillende manieren meer in beeld gekomen. Ook het aantal inwoners met schulden neemt toe. Met een nieuw beleidsplan bestaanszekerheid willen we de bestaanszekerheid van onze inwoners verbeteren.

- Onze visie op nieuwkomers brengt mogelijkheden en uitdagingen met zich mee op gebied van onderwijs, huisvesting en integratie. We gaan uit van: “De gemeente Berkelland zet zich in voor een zelfredzame, vitale en inclusieve samenleving. We zetten ons in voor de inburgering van nieuwkomers en voor de opvang voor statushouders. Ook voor mensen uit Oekraïne, die mogelijk niet terugkeren, richten we ons op een kansrijke start en toegankelijke ondersteuning. We streven naar meer inclusie en het mixen van verschillende doelgroepen opdat verschillende culturen elkaar ontmoeten. Hiervoor richten we passende duurzame woonvormen in en dragen zorg voor mogelijkheden voor onderwijs, werk en inkomen, inburgering en zorg. We werken vanuit ons lokale beleid regionaal samen en hebben ook in de samenwerking met het COA voor de opvang van asielzoekers en AMV-ers oog voor integraliteit".
- We werken aan een goed vrijetijdsaanbod het hele jaar door op basis van het beleid ‘Beleef het in Berkelland’. We blijven aangesloten bij de regionale vrijetijdsagenda en zijn ervan overtuigd dat onze lokale ondernemers meeprofiteren van het sterke merk Achterhoek.

Speerpunt

Goede onderwijshuisvesting en onderwijs dat aansluit op de lokale en regionale arbeidsmarkt. (070.010)

Wat willen we bereiken?

- Scholen beschikken over passende, inclusieve en toekomstbestendige huisvesting zodat zij in staat zijn om optimaal onderwijs geven.

Wat gaan we daarvoor doen?

We investeren in passende toekomstbestendige huisvesting van scholen en houden rekening met onder andere demografische ontwikkelingen. (070.010.020)

We investeren in adequate onderwijshuisvesting. Dit doen we op basis van overleggen met de verschillende schoolbesturen en samen hebben we hiervoor een integraal huisvestingsplan 2020-2036 (IHP) opgesteld waarmee is ingestemd door de gemeenteraad. In het IHP is de fasering van plannen opgenomen. Indien nieuwe ontwikkelingen daartoe aanleiding geven dan wordt dit plan geactualiseerd. Dit is aan de orde. Gezien de prijsontwikkeling van de afgelopen periode (en ervaringscijfers van recente aanbestedingen) zijn de benodigde/geraamde investeringsbedragen in IHP dat in 2019 is vastgesteld flink toegenomen. Voor de uitvoering van fase 1 (tot 2024) is in de begroting dekking gevonden in de vrijvallende kapitaalslasten vanuit onderwijshuisvesting. Voor de uitvoering van fase 2 (2024 en verder) is echter geen ruimte/dekking in de begroting opgenomen (Er vallen ook nagenoeg geen kapitaalslasten meer vrij de komende periode). Er is voor gekozen om de toekomstige investeringen in onderwijs te dekken uit de reserve onderwijshuisvesting. Deze is echter op dit moment niet voldoende om álle geplande investeringen in onderwijshuisvesting te bekostigen. Dat betekent dat we de komende jaren deze reserve moeten aanvullen met (incidentele) dotaties of toch ruimte binnen de begroting moeten vinden/vrijmaken om de kapitaalslasten voor onderwijshuisvesting te kunnen dekken. Mocht de benodigde financiële ruimte niet gevonden worden, dan betekent dat dat de plannen binnen het IHP noodgedwongen worden opgeschoven naar de toekomst.
We zetten ons in voor een zelfredzame, diverse en inclusieve samenleving. Inclusief onderwijs, waar kinderen met en zonder beperking of ziekte samen naar school gaan, is hier een belangrijk onderdeel van. Wanneer speciale voorzieningen ‘samenbouwen’ met reguliere voorzieningen is op loopafstand sociaal contact, expertise uitwisseling, hybride vormen van onderwijs en het bundelen van krachten mogelijk. Hiervoor is maatwerk en samenwerking tussen schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en gemeentes essentieel. Het gaat om een grote maatschappelijke opgave en aanzienlijke investeringen, zowel voor aanpassing van bestaande onderwijshuisvesting als voor nieuwbouw.

Bewaken dat er goed onderwijs is dat aansluit op lokale en regionale arbeidsmarkt.

Dit doen we onder andere via onze deelname aan de Bedrijvenkring Berkelland, smarthub Achterhoek en werkgroep werkgelegenheid, bedrijf en school (PO, VO, MBO, HBO, WO). We zetten in op onderwijs voor- en promotie van- kansrijke sectoren zoals techniek en zorg en proberen samen met alle betrokkenen ons arbeidspotentieel (jong en oud) zo goed mogelijk te laten aansluiten op de (toekomstige) vraag vanuit de markt (bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties). Binnen Berkelland en de regio is er nu en in de toekomst veel vraag naar mensen met een technische- of zorg- opleiding of achtergrond. Dit past ook bij Berkelland als onderdeel van de smarthub regio. We werken bijvoorbeeld mee aan het Techniekloklokaal, de Techniekdag en de Open bedrijvendag.

Speerpunt

Actieve deelname aan de arbeidsmarkt voor iedereen die dat kan. (070.020)

Wat willen we bereiken?

- Meer jeugdigen die met een startkwalificatie de schooltijd verlaten zodat zij kans maken op de arbeidsmarkt.
- Een gedetailleerde analyse van de verhoogde instroom sinds 2023. Hoewel we weten dat de bestandstoename voor een deel te maken heeft met de verhoogde instroom van statushouders en met inwoners die veel problemen hebben op leefgebieden als gezondheid en financiën willen we een dieper inzicht zodat we, indien nodig, de zwaartepunten in de dienstverlening hierop kunnen aansluiten.
- We streven er naar om de bestandsontwikkeling van het aantal bijstandsgerechtigden minstens gelijke tred te laten houden met het landelijke gemiddelde.
- Er vindt een, vanuit het Rijk geïnitieerde, hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur plaats, waarbij elke arbeidsmarktregio een Werkcentrum en een Regionaal Beraad krijgt. We streven er naar om dit, samen met de gemeenten in de Achterhoek, het UWV en andere sociale partners, in 2025 tot stand te brengen.
- Sinds de invoering van de Participatiewet hebben de klassieke Sociale Werkvoorziening (SW)-bedrijven zich op verschillende manieren ontwikkeld. Het Rijk heeft dit onderzocht en spreekt nu van ‘sociale ontwikkelbedrijven’. Aan de ene kant van het spectrum bevinden zich, anno 2024, ontwikkelbedrijven die nog steeds alleen de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) uitvoeren, vaak in combinatie met nieuw beschut werk, terwijl helemaal aan de andere kant van het spectrum sociaal ontwikkelbedrijven de volledige uitvoering van Participatiewet op zich nemen. Fijnder, het sociale ontwikkelbedrijf van Berkelland, Winterswijk en Oost Gelre, is één van de meest toekomstbestendige ontwikkelbedrijven in Nederland en neemt het grootste deel van de uitvoering van de Participatiewet voor haar rekening. Dit neemt niet weg dat, net zoals alle ontwikkelbedrijven, ook Fijnder te maken heeft met een uitstroom van SW-medewerkers en voor de uitdaging staat de infrastructuur aan te passen aan nieuwe doelgroepen. Er is in 2024 een start gemaakt met het maken van plannen om hier op in te spelen. Deze worden in 2025 verder uitgewerkt, waarna er ook uitvoering aan gegeven gaat worden.
- Iedereen is van waarde en we willen dat iedereen een betekenisvol leven leidt. Deelname aan de samenleving via betaald werk is daarbij leidend en één van de meest effectieve manieren.
- Regulier betaald werk is niet voor iedereen haalbaar (op de korte termijn). De afgelopen jaren is het gelukt om bijna iedereen die wil en kan werken vanuit de bijstand terug te leiden naar de arbeidsmarkt. Het overgrote deel dat zich nu nog in het bijstandsbestand bevindt, heeft te maken met een afstand tot de arbeidsmarkt. Bij deze groep willen we kennis en vaardigheden naar een hoger niveau brengen en de zelfredzaamheid vergroten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk. (070.020.010)

- We zetten in op normaliseren en inclusievere vormen van regulier onderwijs waarbij een startkwalificatie wordt behaald.
- In de uitvoering van de Participatiewet door Fijnder zien we opgaven, kansen en uitdagingen voor de lange termijn. Matching van vraag en aanbod vindt met name plaats door het Werkgeversservicepunt Achterhoek (WSPA).
- De Participatiewet is er om een toereikend en voorspelbaar bestaansminimum te garanderen, de armoede te bestrijden en in de dienstverlening de menselijke maat te kunnen hanteren. De wetgever heeft erkend dat de Participatiewet dat op dit moment onvoldoende doet. De huidige Participatiewet is te complex en gaat onvoldoende uit van vertrouwen. Dit leidt voor inwoners te vaak tot stress en angst voor vergissingen, terugvorderingen en schulden. Daarom is het Rijk een wetswijzigingstraject gestart onder de naam “Participatiewet in Balans”. Deze wet voorziet in een serie van maatregelen, waarbij soepeler omgegaan zal worden met giften, vrijlating, de participatieplicht, mantelzorg, zoektermijnen, toekenningen met terugwerkende kracht en maatwerk bij handhaving. De verwachting is dat deze wet volgend jaar in gaat, waarbij de gemeente Berkelland er naar streeft de wetswijziging zo goed mogelijk voor te bereiden, zodat we de wijzigingen snel en effectief kunnen vertalen naar de uitvoeringspraktijk.
- Sinds de invoering van de Participatiewet zijn gemeenten verantwoordelijk voor nieuwe instroom van inwoners die een arbeidsbeperking, maar nog wel arbeidsvermogen hebben. Deze groep wordt elk jaar wat groter. Het is in de regel moeilijker om hen te bemiddelen dan zij die geen arbeidsbeperking hebben. Fijnder heeft de afgelopen jaren veel expertise en ervaring opgebouwd over deze doelgroep. Dit heeft ertoe geleid dat we in Berkelland relatief veel bijstandsgerechtigden met een arbeidsbeperking naar de arbeidsmarkt bemiddelen, afgezet tegen landelijke gemiddeldes. Deze inzet continueren wij in 2025, waarbij we deze specifieke doelgroep nauwkeuriger gaan monitoren.
- We blijven inzetten op directe uitstroom naar de arbeidsmarkt. Daarnaast gaan we nog meer nadruk leggen op de ontwikkeling van bijstandsgerechtigden die een langere periode nodig hebben om (weer) deel te gaan nemen aan de arbeidsmarkt. Dit maken we ook meetbaar door te monitoren op de ontwikkeling van de groep bijstandsgerechtigden met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt ('Meedoengroep' bij Fijnder), de groep met een middelgrote afstand ('Perspectiefgroep') en groep bijstandsgerechtigden met een korte afstand ('Werk direct' groep bij Fijnder)
- We onderzoeken de mogelijkheden of detachering kan bijdragen aan duurzame uitstroom naar regulier betaald werk.
- De werkplaats is het hart van het ontwikkelbedrijf Fijnder. In de werkplaats werken inwoners vanuit Berkelland die veel begeleiding en veelal een beschutte omgeving nodig hebben. Door de uitstroom van SW-medewerkers, is het de vraag hoe de werkplaats benut kan worden in de toekomst. Daarom is er in 2024 een plan van aanpak opgesteld, waarna de plannen in 2025 verder uitgewerkt worden en er in 2025 een ontwikkeltraject gestart wordt. De gemeente Berkelland zal een aantal strategische keuzes worden voorgelegd, waarbij er om keuzes gevraagd wordt aangaande, onder andere, doelgroepen, dienstverlening, werksoorten en instrumentarium. De doorontwikkeling van sociaal ontwikkelbedrijven is een landelijk thema, waarbij het Rijk middelen en ondersteuning ter beschikking stelt. De gemeente Berkelland zoekt hier directe aansluiting op, samen met Fijnder, Oost Gelre en Winterswijk.
- Als volledig betaald werk op korte termijn niet haalbaar is, stimuleren we bijstandsgerechtigden om zo actief mogelijk te blijven. De Participatiewet in Balans voorziet in een aantal maatregelen die ervoor moeten zorgen dat gedeeltelijk werken, vrijwilligerswerk of het volgen van een opleiding niet gelijk gevolgen heeft voor de bijstandsuitkering.
- Bemiddeling waarbij sprake is van een directe match tussen vacature en bijstandsgerechtigde wordt steeds uitdagender. Daarom leggen we nog meer nadruk op Fijnder als ontwikkelbedrijf. Hierbij ontwikkelt Fijnder nieuwe innovatieve instrumenten,

zoals het ‘ontwikkellab', trajecten voor anderstaligen en IPS- trajecten voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid.
- Nieuwkomers, zoals asielzoekers, statushouders, inburgeringsplichtigen en ontheemden uit Oekraïne zo snel mogelijk naar werk begeleiden want werk is de snelste manier om te integreren.

Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving. (070.020.020)

- Voor een groot deel van de inwoners is participatie in de samenleving een vanzelfsprekendheid. Voor een ander deel ligt dit minder voor de hand, omdat zij geen netwerk hebben of niet beschikken over middelen om mee te doen aan de samenleving. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan asielzoekers, statushouders, ontheemden uit Oekraïne en inwoners met een laag inkomen in zijn algemeenheid. Niet kunnen participeren heeft tal van negatieve effecten, zoals verminderde gezondheid, zich geïsoleerd voelen, minder kansen op de arbeidsmarkt en niet in staat zijn een bijdrage te leveren aan de samenleving. Dit gaan we tegen door in te zetten op samenwerking met vrijwilligersorganisaties, sociale partners in de samenleving en kerken.
- Voor inwoners met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt zetten we in op activiteiten als arbeidsmatige dagbesteding, vrijwilligerswerk, proefplaatsingen, werkervaringsplaatsen, maatschappelijk nuttige activiteiten of participatieplaatsen. Dit doen we, in samenwerking met Fijnder, zo lokaal mogelijk met werkgevers, welzijnsorganisaties, vrijwilligersorganisaties en andere samenwerkingspartners binnen onze eigen gemeente.

Speerpunt

Goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (070.030)

Wat willen we bereiken?

- Een aantrekkelijk, toekomstbestendig vestigingsklimaat in Berkelland met voldoende, duurzame, innovatieve en toekomstbestendige lokale en regionale bedrijventerreinen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren de economische agenda uit.

We werken daarbij sterk samen met de Bedrijvenkring. We gebruiken nog de economische agenda 2020-2024. We gaan deze agenda actualiseren waar nodig. We werken met een zeer beperkt budget vanuit de gemeente. Als er financiering nodig is, zoeken we daar financierders bij. Vanuit het team Economische Zaken zoeken we nadrukkelijk de verbinding op tussen onze organisatie en het bedrijfsleven, om zo bestaande en nieuwe bedrijven zo goed mogelijk te faciliteren.

We creëren voldoende fysieke ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe of bestaande ondernemers.

We gaan op zoek naar lokale en regionale uitbreidingsmogelijkheden van bedrijventerreinen (onder andere via het regionaal programma werklocaties) en zetten in op de ontwikkeling van groene, duurzame en innovatieve (van nieuwe en bestaande) bedrijventerreinen. Met ondernemers in kleine kernen en buurtschappen denken we mee in mogelijkheden en maatwerk. We willen dat zowel bestaande als nieuwe ondernemers zich zeer welkom en geholpen voelen en ‘direct’ weten wat de mogelijkheden (o.a. via Bedrijvenatlas) zijn en tot vestiging of uitbreiding kunnen overgaan.

Speerpunt

Vitale winkelcentra. (070.040)

Wat willen we bereiken?

- Concentratie van winkels in het kernwinkelgebied.
- Toekomstbestendige centra met aantrekkingskracht.

Wat gaan we daarvoor doen?

Samen met inwoners, ondernemers en organisaties via zogenaamde taskforces voor elke kern (en centrum), gaan we aan de slag met de revitalisering van de centra. (070.040.020)

Hiervoor zijn de vastgestelde centrumvisies leidend. In Eibergen en Borculo zijn de revitaliseringen afgerond. In Neede is de uitvoering in volle gang. De centrumvisie van Ruurlo is vastgesteld en een uitvoeringsbudget door de gemeenteraad ter beschikking gesteld. Met het uitwerken van de plannen is gestart, waarna de plannen gerealiseerd worden.

Faciliteren van het ondernemersfonds. (070.040.010)

Het ondernemersfonds is door de ondernemers zelf in het leven geroepen. Ondernemers willen met eigen middelen hun gezamenlijke slagkracht vergroten. Het fonds wordt gefaciliteerd door de gemeente Berkelland, want het wordt gevuld met gelden die geïnd worden via het gemeentelijke instrument ‘reclamebelasting’. Zo wordt voorkomen dat zogenaamde ‘freeriders’ meeliften op de inspanningen en investeringen van de rest.

Speerpunt

Gerichte armoedebestrijding. (070.060)

Wat willen we bereiken?

Bestaanszekerheid voor iedereen. Dit willen we bereiken door het opstellen en uitvoeren van een beleidsplan bestaanszekerheid '25-'28. Dit doen we samen met een ‘klankbordgroep bestaanszekerheid’ van inwoners met ervaringskennis. En met onze maatschappelijke partners. Speerpunten daarbij zijn schuldhulpverlening, minimaregelingen en initiatieven van maatschappelijke partners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners. (070.060.010)

De gemeente Berkelland kent een breed scala aan regelingen, gericht op het voorkomen van armoede of het bestrijden van de effecten ervan. We verbeteren de vindbaarheid van ondersteuning.

Wij investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening. (070.060.030)

We zorgen voor een effectievere samenwerking met de Stadsbank en vrijwilligersorganisaties.

Wij werken samen binnen een dekkend netwerk met externe ketenpartners.

In Berkelland kennen wij een breed netwerk aan ketenpartners dat onze inwoners op uiteenlopende inkomens- en werkvraagstukken ondersteuning biedt. We brengen dit aanbod op een heldere en laagdrempelige manier bij zowel inwoners als medewerkers onder de aandacht.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025

- 070.020.010 Lasten: Vanwege bestandstoename bij Fijnder is de begroting op uitvoeringskosten verhoogd conform de meerjarenbegroting van Fijnder. Hier is al over gerapporteerd richting raad. Baten: De voorlopig vastgestelde gebundelde uitkering 2024 is bijgesteld naar boven. Deze verhoging is ook meegenomen in de begroting 2025
- 070.060.010 In 2025 kan er geen energietoeslag meer worden aangevraagd.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
070.010.020 Huisvesting	**-1.163**	**-986**	**-850**	**-962**	**-948**	**-948**	**-948**	**-948**
070.020.010 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.	**-15.111**	**-15.326**	**-16.005**	**-17.131**	**-17.998**	**-17.998**	**-17.998**	**-17.998**
070.020.020 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.	**-125**	**-131**	**-174**	**-180**	**-174**	**-174**	**-174**	**-174**
070.030.030 Stimuleren ontwikkelingen bedrijven	**-500**	**-444**	**-433**	**-434**	**-433**	**-433**	**-433**	**-433**
070.040.010 Faciliteren van ondernemersfonds	**-212**	**-218**	**-218**	**-218**	**-218**	**-218**	**-218**	**-218**
070.040.020 Aan de slag met de revitalisering van de centra	**-60**	**-74**	**-35**	**-35**	**-35**	**-35**	**-35**	**-35**
070.050.010 Effectief inzetten promotie	**0**	**-58**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
070.060.010 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners	**-3.890**	**-3.130**	**-2.234**	**-2.461**	**-2.196**	**-2.196**	**-2.196**	**-2.196**
070.060.030 We investeren in de lokale aanpak schuldhulpverlening	**-96**	**-170**	**-185**	**-185**	**-185**	**-185**	**-185**	**-185**
070.500.010 Loonkosten	**-7.152**	**-7.031**	**-6.604**	**-6.604**	**-6.623**	**-6.445**	**-6.120**	**-6.120**
070.700.010 Rente en afschrijving	**-1.980**	**-3.640**	**-1.580**	**-1.309**	**-1.335**	**-1.335**	**-1.335**	**-1.335**
Totaal Lasten	**-30.290**	**-31.207**	**-28.318**	**-29.519**	**-30.144**	**-29.966**	**-29.641**	**-29.641**

Baten								
070.010.020 Huisvesting	404	527	7	233	7	7	7	7
070.020.010 Wij ondersteunen inwoners in re-integratie en toeleiding naar (betaald) werk.	10.748	10.760	10.594	11.412	11.844	11.775	11.649	11.649
070.020.020 Wij stimuleren inwoners om maximaal te participeren in de samenleving.	6	8	8	8	8	8	8	8
070.030.030 Stimuleren ontwikkelingen bedrijven	626	504	504	504	504	504	504	504
070.040.010 Faciliteren van ondernemersfonds	212	203	203	203	203	203	203	203
070.040.020 Aan de slag met de revitalisering van de centra	60	59	59	59	59	59	59	59
070.060.010 We bieden aanvullende inkomensondersteunende regelingen voor inwoners	8	0	80	80	80	80	80	80
070.500.010 Loonkosten	250	0	0	80	0	0	0	0
Totaal Baten	12.314	12.060	11.454	12.578	12.704	12.635	12.509	12.509
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-17.976	-19.147	-16.864	-16.940	-17.440	-17.331	-17.132	-17.132
Onttrekkingen								
070.710.010 Reserves	2.133	4.091	-20	267	0	0	0	0
Totaal Onttrekkingen	2.133	4.091	-20	267	0	0	0	0
Stortingen								
070.710.010 Reserves	-738	-799	22	-121	-21	-21	-21	-21
Totaal Stortingen	-738	-799	22	-121	-21	-21	-21	-21
Mutaties reserves	1.395	3.292	2	145	-21	-21	-21	-21
Gerealiseerd resultaat	-16.582	-15.856	-16.862	-16.795	-17.461	-17.352	-17.153	-17.153

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Economische Agenda 2020 - 2024
- Inrichtingsplan Samen aan het Stuur
- Integraal Huisvestingsplan

VEILIGHEID

Veilig zijn in Berkelland? Daar zorgen we samen voor!
Wat speelt er?

- De toegenomen verharding van maatschappelijke verhoudingen en omgangsvormen blijft. Dit wordt onder andere zichtbaar in toegenomen onveiligheid van ambtenaren en bestuurders.
- De versterking tussen zorg en veiligheid bestendigen we. Onder andere omdat inwoners met problematiek langer thuis blijven wonen of juist opgevangen moeten worden.
- Het gebruik van (big) data begint een steeds grotere rol te spelen. Enerzijds om zicht te krijgen op de aard en omvang van problemen en risico's. Anderzijds geeft data zicht op mogelijke oplossingen of preventieve maatregelen.
- We zien een toenemende trend in het juridiseren van onze samenleving. Evenementen zijn niet meer vanzelfsprekend. En met complexere landelijke wetgeving en rechterlijke uitspraken geeft dit onzekerheid bij organisatoren of ze hun evenement nog wel kunnen organiseren. Dit stelt hogere eisen aan de kwaliteit van onze dienstverlening.
- Tot slot is ondermijning een actueel en groeiend probleem. Vrijkomende gebouwen in het buitengebied, verschillende bedrijfstakken met een verhoogd risicoprofiel, maar ook de financiering van bouwwerken vragen om scherpte en aandacht. Nieuw is hierin de aandacht voor ondermijning in de zorg.

Speerpunt

Veiligheid, integraal en risicobewust. (080.030)

Wat gaan we daarvoor doen?

Doorontwikkeling Zorg en veiligheid.

In 2024 hebben we de goede samenwerking tussen veiligheid en sociaal domein geborgd door de vorming van een speciaal opgaveteam zorg en veiligheid. Hierin is de aanwezige deskundigheid gebundeld, wordt de onderlinge afstemming versterkt en een integrale aanpak geborgd. Preventie is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Hieraan werken we samen met de betrokken ketenpartners.
De ingeslagen weg met de werkwijze en inzet van onze BOA's zetten we voort. Deze is gericht op het kennen en gekend worden bij de inwoners, ondernemers en bezoekers van onze gemeente en bij de verschillende samenwerkingspartners. Zichtbaar en aanwezig in de wijken en ook bij overleggen waar veiligheid en leefbaarheid een rol spelen. Zij worden daarnaast ingezet als de vierde hulpverleningspartij, ondersteunen o.a. bij ongevallen, rijden rond met een AED en worden ingezet bij reanimaties. De BOA's zijn dienstverleners daar waar mogelijk en handhavers daar waar noodzakelijk. In het Uitvoeringsplan 2025 kunnen accenten gezet worden voor de inzet van onze BOA's

We stellen een uitvoeringsplan integrale veiligheid op. (080.020.010)

We gaan uit van een meer integrale en risicobewuste benadering van veiligheid op basis van ons Integraal Veiligheidsplan 2023-2027 en het onderliggende risicoprofiel. Hierbij zetten we in op preventie, ontwikkelen we duidelijke kaders en zijn we van daaruit voorspelbaar voor onze ketenpartners. Onze keuzes en kaders onderbouwen en monitoren we met data. Integraal omdat wij zien dat veiligheid veel beleidsterreinen raakt. Inwoners met onbegrepen gedrag, jeugdproblematiek, huiselijk geweld, middelengebruik, ondermijning, ontwikkelingen in ons buitengebied, onze fysieke leefomgeving, digitale veiligheid; de komende jaren zetten we in op een meer gestructureerde en samenhangende aanpak. Risicobewust omdat we op basis van een onderbouwde risicoanalyse willen gaan inzetten op de veiligheidsrisico's die het meest urgent zijn of het grootste risico vormen in onze gemeente.

We evalueren het uitvoeringsplan integrale veiligheid 2024 en stellen het uitvoeringsplan 2025 op, beide met betrokkenheid van de gemeenteraad.

Speerpunt

Crisisbeheersing. (080.020)

Afgelopen jaren hebben we gezien dat we altijd voorbereid moeten zijn op een mogelijke crisis. Dit kan een landelijke crisis zijn, maar ook bijvoorbeeld een brand in een appartementencomplex waarbij de inwoners niet meer meteen terug kunnen naar hun woning.
We zorgen dat er binnen het gemeentehuis een groep ambtenaren voldoende opgeleid en getraind is om te kunnen helpen bij een landelijke of lokale crisis.

Wat gaan we daarvoor doen?

We dragen bij aan de Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland. (080.020.020)

In de Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (VNOG) borgen wij onze fysieke veiligheid. Binnen de VNOG worden stappen gezet naar een verdere professionalisering. Onderdeel hiervan is de demarcatie; het overgaan van gebouwen en gebouwbeheer van gemeente naar de VNOG. Het betreft hier vooral de brandweerkazernes. Ook wordt ingezet op specifieke risico's zoals natuurbranden. Gemeenteraden worden hierin periodiek meegenomen en hebben de mogelijkheid te reageren op plannen en begroting.

Speerpunt

Vergunningverlening en handhaving. (080.010)

Wat gaan we daarvoor doen?

Verdere professionalisering en digitalisering vergunningverlening. (080.010.020)

In 2025 maken we de overstap naar RXMission, het softwarepakket waarin ook de Omgevingsvergunningen worden afgehandeld. Hiermee vergroten we de onderlinge afstemming tussen de verschillende vergunningen en borgen we locatiegebonden kennis. Door deze overstap zal ook de manier van aanvragen van vergunningen veranderen en onze dienstverlening verbeteren.

Actualisering handhavingsbeleid. (080.010.010)

De regels die wij als gemeente stellen hebben alleen zin als er ook daadwerkelijk op de naleving daarvan toegezien wordt. Ons handhavingsbeleid is in 2024, mede op basis van het risicoprofiel, geactualiseerd en in lijn gebracht met de landelijke en regionale standaarden. Dit jaar werken we de kaders verder uit en doen we ervaring op in de praktijk om te zien of dit uitvoerbaar is.

Speerpunt

Ondermijning

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven sterk inzetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning.

We blijven sterk in zetten op bewustwording met betrekking tot ondermijning. We hebben dit al gedaan met de projecten Ariadne (campings) en Theseus (industrieterreinen) en ook hebben we een groot aantal schuren bezocht in het buitengebied. Niet perse omdat we verwachten dat er

hennep of een drugslab in deze leegstaande schuren zitten, maar we zorgen er wel voor dat de bewoners van ons buitengebied zich bewust zijn van mogelijke risico's als ze hun schuur verhuren.

Het is ook in 2025 de bedoeling om weer een industrieterrein en campings te bezoeken, binnen te kijken en bewustwording te creëren.

Daarnaast blijven we voor de risicocategorieën een BIBOB-toets uitvoeren voor omgevingsvergunningen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025 n.v.t.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
080.010.010 Gemeentelijke handhaving	**-60**	**-201**	**-9**	**-60**	**-27**	**-27**	**-62**	**-62**
080.010.020 Omgevingsdienst Achterhoek	**-1.462**	**-1.473**	**-1.524**	**-1.524**	**-1.614**	**-1.614**	**-1.614**	**-1.614**
080.020.010 Integrale veiligheid	**-565**	**-518**	**-450**	**-519**	**-450**	**-450**	**-450**	**-450**
080.020.020 Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland	**-2.852**	**-2.860**	**-3.044**	**-3.059**	**-2.949**	**-2.945**	**-3.099**	**-3.177**
080.030.010 Informatieveiligheid	**0**	**0**	**-145**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**	**-15**
080.500.010 Loonkosten	**-665**	**-665**	**-634**	**-764**	**-819**	**-819**	**-819**	**-819**
080.700.010 Rente en afschrijving	**-51**	**-55**	**-64**	**-54**	**-53**	**-53**	**-53**	**-53**
Totaal Lasten	**-5.655**	**-5.772**	**-5.870**	**-5.996**	**-5.927**	**-5.923**	**-6.112**	**-6.190**
Baten								
080.010.010 Gemeentelijke handhaving	**30**	**0**	**0**	**18**	**18**	**18**	**18**	**18**
080.020.010 Integrale veiligheid	**121**	**114**	**124**	**124**	**124**	**124**	**124**	**124**
Totaal Baten	**151**	**114**	**124**	**141**	**141**	**141**	**141**	**141**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-5.504**	**-5.659**	**-5.746**	**-5.854**	**-5.786**	**-5.782**	**-5.971**	**-6.049**
Onttrekkingen								
080.710.010 Reserves	**34**	**167**	**0**	**33**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Onttrekkingen	**34**	**167**	**0**	**33**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**34**	**167**	**0**	**33**	**0**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-5.471**	**-5.492**	**-5.746**	**-5.821**	**-5.786**	**-5.782**	**-5.971**	**-6.049**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Integraal Veiligheidsplan Achterhoek Oost 2023-2026
- Uitvoerings- en handhavingsstrategie 2024 Gemeente Berkelland

Beleidsindicatoren

Indicator	Geschikte data	Eenheid	Activiteit
Boa's beschikken over de noodzakelijke kennis en kunde	De permanente her- en bijscholing (PHB), de RTGB (regionale toetsing geweldsbeheersing) zijn jaarlijks terugkomend en voorzien van een examen. Daarnaast zijn jaarlijks incidentele opleidingen in het kader van omgaan met jeugd, alcohol en drugs, ondermijning, verward gedrag, radicalisering, etc.	% gevolgde vereiste opleidingen	We richten ons op onveiligheidsgevoelens
Boa's zijn zichtbaar voor de inwoners	De Boa's dragen het herkenbare uniform, rijden en fietsen met herkenbare voertuigen.	JA-NEE	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's zijn zichtbaar en aanspreekbaar voor de inwoners	Aanwezigheid op die plekken waar aandacht noodzakelijk is. Ook vanuit preventief oogpunt.	Aantal evenementen-, horeca-, overlast- en jeugdcontroles dat wordt uitgevoerd. (Kwantitatief en Kwalitatief)	We creëren en behouden een vertrouwensband
Boa's hebben een krachtig netwerk met partners	De Boa's nemen structureel deel aan het sociaal overleg, het jeugdregie overleg, de overleggen van de gebiedsteams, kernen, wijkagenten, horeca, ondermijning, ondernemers.	Aantal (gekwalificeerde) multidisciplinaire overleggen dat gevolgd wordt.	We zijn betrokken bij buurtbewoners en partners
Meldingen worden snel afgehandeld	Registratie terugbelverzoeken via KCC en Operationeel Centrum Politie en zaken via zaaksysteem.	Het aantal dagen tussen het binnenkomen van een melding en de afhandeling, stijging/daling.	We creëren en behouden een vertrouwensband
Herhaalmeldingen	Registratie via zaaksysteem van meldingen over al bestaande zaken.	% en trend	We creëren en behouden een vertrouwensband

ALGEMEEN BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING

Wat speelt er?

De basis voor de gemeente ligt in het algemeen bestuur en de bedrijfsvoering die nodig is om de doelen te realiseren.

Speerpunt

Algemeen bestuur en bedrijfsvoering.

Wat willen we bereiken?

- We willen een stabiel, goed gefaciliteerd bestuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestuur. (090.010.010)

We gaan werken aan het herstel van vertrouwen om een vruchtbare samenwerking tussen raad en college te herstellen.

Speerpunt

Klantgerichte dienstverlening.

- In 2025 werken we door aan het verbeteren van onze dienstverlening. Dit doen we op basis van een vastgestelde visie op dienstverlening welke in 2024 door het college is vastgesteld en aan de gemeenteraad is gepresenteerd. Bij deze visie is ook de impact opgenomen die het de komende jaren heeft op onze dienstverlening.
  In 2025 geven we verdere uitvoering van de projecten die in het uitvoeringsprogramma zijn opgenomen en starten we met de initiatieven die nog niet gestart zijn. Zo zorgen we ervoor dat de servicenormen die in de visie zijn vastgesteld niet alleen in de werkprocessen worden opgenomen, maar deze ook daadwerkelijk zo goed als mogelijk worden gehaald! We monitoren dit nauwlettend om zo onze inwoners en ondernemers zo veel mogelijk op de hoogte houden van hun de (aan)vraag van een product of dienst. We blijven als organisatie daarover met elkaar in gesprek en we laten in onze houding en gedrag zien dat we gaan voor een proactieve dienstverlening!
  In de visie op dienstverlening hebben we ook aangegeven welke kanalen we bij voorkeur gebruiken voor het contact met onze inwoners en ondernemers, zoals baliebezoek, de telefoon, e-mail, de gemeentelijke website en social media. In 2025 zorgen we ervoor dat deze contactvormen op dezelfde wijze ingericht zijn zodat een inwoner of ondernemer geen verschil zal merken in de behandeling van zijn of haar (aan)vraag over een product of dienst. Oftewel: we gaan voor een uniforme werkwijze, ongeacht het kanaal wat gekozen wordt. Dit zal niet zomaar in een paar maanden gerealiseerd zijn, maar we blijven investeren in het verbeteren van de dienstverlening en blijven hierop aanspreekbaar.
- We communiceren nog actiever naar onze inwoners en ondernemers over hoe en wanneer we bereikbaar zijn. Bovendien blijven we onze inwoners en ondernemers bevragen of zij tevreden zijn met onze dienstverlening. We vragen dan ook wat aandacht nodig heeft om zo niet alleen onze dienstverlening continu te blijven verbeteren, maar ook om te laten zien dat we gaan voor een optimale dienstverlening!

Wat gaan we daarvoor doen?

Dienstverlening. (090.020.010) en 090.020.030)

We gaan ervoor zorgen dat we minimaal 95% binnen de gestelde termijn reageren op vragen en verzoeken en beter bewaken dat deze gehaald worden, zoals vastgesteld in de visie op dienstverlening.
We gaan de publiekswinkel herinrichten zodat deze meer gastvrij en toegankelijk is en het voor inwoners en ondernemers een prettige plek is om te bezoeken.
We blijven werken op afspraak om inwoners en ondernemers te helpen met (aan)vragen van en over onze producten en diensten én investeren ook om deze producten en diensten meer digitaal beschikbaar te maken.
Daarnaast willen we in 2025 bereiken dat informatie over dienstverlening beter te vinden is op onze website.

We voeren dientsverleningsovereenkomsten uit. (090.020020)

Er zijn dienstverleningsovereenkomsten met o.a. Fijnder en Omgevingsdienst Achterhoek. Dit zijn overeenkomsten op het gebied van bedrijfsvoeringstaken (ICT, financiële- en salarisadministratie).

Speerpunt

Moderne bedrijfsvoering.

In de paragraaf Bedrijfsvoering is de inhoudelijke informatie over de bedrijfsvoering opgenomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bedrijfsvoering. (090.030.010 t/m 090.030.050)

In 2025 wordt een visie op bedrijfsvoering opgeleverd met een bijbehorend uitvoeringsplan.

Gemeente als voorbeeld

De afgelopen jaren hebben we gebruik gemaakt van de CO2 Prestatieladder. Een jaarlijkse externe audit en certificering die ons moet helpen met inzicht en bewustwording. Het certificaatmoet jaarlijks onderhouden worden doormiddel van een externe audit. Dit kost naast geld ook flinke ambtelijke inzet. We willen onze uitstoot meer integraal aanpakken en aansturen dan we nu doen met behulp van de CO2 prestatieladder.
Daarom beleggen we ‘Gemeente als voorbeeld’ binnen bedrijfsvoering. In 2025 evalueren we de inzet en meerwaarde van de CO2 prestatieladder en bepalen we op welke wijze we als gemeente ons bewustzijn verder kunnen vergroten en betere keuzes kunnen maken. De CO2 prestatieladder meet bijvoorbeeld niet ons elektriciteitsverbruik, terwijl wij ook hier slagen in willen en kunnen maken. De uitkomsten van de evaluatie delen we met de klankbordgroep Duurzaamheid. Voor nu stoppen we met de audit om de CO2 prestatieladder als certificaat te behouden. Verder komen we in 2025 met voorstellen over het verduurzamen van onze dienstreizen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025

- Algemeen: De lagere kosten in 2025 kunnen grotendeels in samenhang met de onderdelen "Personeel" en "Reserves" worden gezien. Het flexbudget voor personeel wordt in de eerste aanzet geraamd op "Personeel" en bij aanwending overgeboekt naar de post bedrijfsvoering, die onder "Algemeen" wordt verantwoord. Vandaar dat de post

"Algemeen" in 2025 lager is dan de gewijzigde raming van 2024 en dat de post "Personeel" in 2025 weer hoger is dan in 2024. Daarnaast worden er in 2024 werkzaamheden gedekt uit de reserve bestuurlijke claims.

- Personeel: Zie toelichting bij algemeen.
- Huisvesting: In 2024 hebben we eenmalige toetredingslasten gehad voor de nieuwe energieleverancier AGE BV.
- Loonkosten: De lonen stijgen als gevolg van de laatste CAO.
- Reserve: Zie toelichting bij algemeen.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
090.010.010 Bestuur	**-353**	**-378**	**-359**	**-378**	**-379**	**-379**	**-379**	**-379**
090.010.020 Ondersteuning	**-459**	**-348**	**-313**	**-435**	**-346**	**-346**	**-346**	**-346**
090.020.010 Burgerzaken	**-201**	**-221**	**-228**	**-471**	**-228**	**-228**	**-228**	**-228**
090.020.020 DVO's	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
090.020.030 Visie op dienstverlening	**-108**	**-150**	**0**	**-67**	**0**	**0**	**0**	**0**
090.030.010 Algemeen	**-3.217**	**-3.287**	**-1.669**	**-4.745**	**-2.466**	**-2.009**	**-2.009**	**-2.009**
090.030.020 Personeel	**-1.496**	**-3.402**	**-2.268**	**-2.508**	**-2.684**	**-2.684**	**-2.684**	**-2.684**
090.030.030 Huisvesting	**-750**	**-702**	**-642**	**-1.043**	**-642**	**-642**	**-642**	**-642**
090.030.040 Facilitair	**-574**	**-488**	**-488**	**-504**	**-504**	**-504**	**-504**	**-504**
090.030.050 ICT	**-2.570**	**-2.595**	**-2.174**	**-2.294**	**-2.406**	**-2.406**	**-2.406**	**-2.406**
090.500.010 Loonkosten	**-12.255**	**-12.292**	**-12.958**	**-13.241**	**-13.951**	**-13.951**	**-13.951**	**-13.951**
090.700.010 Rente en afschrijving	**-1.673**	**-1.657**	**-1.425**	**-1.402**	**-1.155**	**-1.040**	**-881**	**-881**
Totaal Lasten	**-23.657**	**-25.520**	**-22.522**	**-27.088**	**-24.762**	**-24.190**	**-24.031**	**-24.031**
Baten								
090.020.010 Burgerzaken	**513**	**526**	**526**	**769**	**526**	**526**	**526**	**526**
090.020.020 DVO's	**866**	**889**	**889**	**889**	**889**	**889**	**889**	**889**
090.030.010 Algemeen	**974**	**461**	**461**	**984**	**544**	**544**	**544**	**544**
090.030.020 Personeel	**14**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
090.030.040 Facilitair	**0**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**
090.030.050 ICT	**356**	**132**	**123**	**128**	**119**	**119**	**119**	**119**
Totaal Baten	**2.722**	**2.012**	**2.003**	**2.773**	**2.082**	**2.082**	**2.082**	**2.082**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-20.935**	**-23.509**	**-20.519**	**-24.315**	**-22.680**	**-22.108**	**-21.949**	**-21.949**

Onttrekkingen								
090.710.010 Reserves	**1.101**	**3.132**	**301**	**2.398**	**304**	**244**	**244**	**244**
Totaal Onttrekkingen	**1.101**	**3.132**	**301**	**2.398**	**304**	**244**	**244**	**244**
Stortingen								
090.710.010 Reserves	**-245**	**-192**	**-60**	**-60**	**-60**	**0**	**0**	**0**
Totaal Stortingen	**-245**	**-192**	**-60**	**-60**	**-60**	**0**	**0**	**0**
Mutaties reserves	**855**	**2.940**	**241**	**2.338**	**244**	**244**	**244**	**244**
Gerealiseerd resultaat	**-20.080**	**-20.569**	**-20.278**	**-21.977**	**-22.436**	**-21.864**	**-21.705**	**-21.705**

OVERZICHT VAN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Wat speelt er?

- Onze belangrijkste inkomstenbron, de algemene uitkering blijft vooralsnog afhankelijk van de ontwikkeling van (een gedeelte van) de Rijksuitgaven. Door de verschillende crises die op dit moment spelen is het lastig om de ontwikkeling van de algemene uitkering te voorspellen.
- De marktrente is laag. Overtollige liquide middelen leveren daardoor nauwelijks rendement op.
- Veranderde toezichtregels maken de inzet van reserves ingewikkelder.

Treasury. (100.010)

Dekkingsmiddelen. (100.020)

Wat willen we bereiken?
Een stabiele en reële (meerjaren) begroting met financiële ruimte voor nieuwe investeringen. Dit doen we door de wensen realistischer af te zetten tegen wat de mogelijkheden die er zijn om de zaken uit te voeren. Door fasering neemt de druk af en maken we op korte termijn ruimte vrij voor incidentele onderwerpen.

Wat mag het kosten?

Toelichting verschillen groter dan € 250.000 tussen 2024 (na bestuursrapportage) en 2025

- We innen belasting: In 2024 betalen wij nog voor een kosteloze herinneringsronde aan inwoners van het GBT en zijn de proceskosten WOZ-waarde hoger dan in 2025.
- Onvoorzien: Bij de Bestuursrapportage 2024 hebben we een groot gedeelte van loon- en prijscompensatie die in 2024 was geraamd op deze activiteit verdeeld over de andere programma's. In de begroting 2025 is op deze activiteit de prijsstijging weer geraamd op deze activiteit.
- We zorgen voor voldoende liquiditeit: Door investeringen zal ons creditsaldo in 2025 minder hoog zijn. De renteopbrengsten schatkistbankieren zijn daardoor naar verwachting lager dan in 2024. Verder is de rentevergoeding op de hybridegeldlening van de BNG in 2025 voorzichtiger geraamd dan in 2024.
- We beheren onze financiële middelen: In 2024 hebben we te maken met eenmalige voordelen uit verkoop van een gebouw in Noordijk en van verkregen interim-dividend van de verkoop van Kenter. Daarnaast hebben we in 2024 hogere dividend dan geraamd verantwoord over 2023.
- We ontvangen algemene uitkering: De ontwikkeling van de algemene uitkering is afhankelijk van de landelijke ontwikkeling van aantallen en de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen. Voor 2025 compenseert het Rijk gemeenten voor de kosten die gemeenten maken en waarvoor het Rijk lastenbeperkende maatregelen zou nemen.

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2023 (Na bestuursrapportage)	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
Lasten								
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**-1.531**	**-998**	**-127**	**-1.052**	**-979**	**-1.224**	**-1.469**	**-1.719**
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	**-149**	**-170**	**-158**	**-148**	**-135**	**-135**	**-135**	**-135**
100.020.010 We innen belastingen	**-617**	**-1.315**	**-1.966**	**-2.132**	**-1.856**	**-1.856**	**-1.856**	**-1.856**
100.020.030 We betalen vennootschapsbelasting	**171**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
100.030.010 Onvoorzien	**-3**	**-2.502**	**-4.779**	**-1.111**	**-2.679**	**-2.534**	**-2.523**	**-2.788**
100.500.010 Loonkosten	**-79**	**-79**	**-82**	**-82**	**-88**	**-88**	**-88**	**-88**
100.700.010 Rente en afschrijving	**0**	**-2**	**-7**	**-2**	**-92**	**-92**	**-92**	**-92**
Totaal Lasten	**-2.208**	**-5.091**	**-7.145**	**-4.552**	**-5.854**	**-5.955**	**-6.189**	**-6.704**
Baten								
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**1.709**	**1.155**	**502**	**1.622**	**850**	**776**	**771**	**771**
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	**2.024**	**2.098**	**1.480**	**2.224**	**1.392**	**1.392**	**1.392**	**1.392**
100.020.010 We innen belastingen	**11.205**	**11.747**	**12.783**	**13.161**	**13.360**	**13.390**	**13.420**	**13.450**
100.020.020 We ontvangen algemene uitkering	**89.804**	**87.293**	**90.447**	**93.773**	**95.348**	**89.213**	**88.789**	**88.770**
100.030.010 Onvoorzien	**42**	**88**	**88**	**88**	**88**	**88**	**88**	**88**
Totaal Baten	**104.784**	**102.381**	**105.300**	**110.868**	**111.038**	**104.860**	**104.460**	**104.472**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**102.577**	**97.290**	**98.155**	**106.316**	**105.184**	**98.905**	**98.272**	**97.768**
Gerealiseerd resultaat	**102.577**	**97.290**	**98.155**	**106.316**	**105.184**	**98.905**	**98.272**	**97.768**

Kaders die de raad heeft vastgesteld

- Financiële verordening
- Treasurystatuut
- Nota reserves en voorzieningen

PARAGRAFEN

Bedrijfsvoering

Berkelland goed georganiseerd!

De bedrijfsvoering maakt de dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers, instellingen en bestuur mogelijk. We leveren mooi werk. Werk dat ertoe doet in de samenleving en waar wij trots op zijn. We groeien toe naar een situatie waarin we in control zijn en tegelijkertijd de flexibiliteit hebben om mee te bewegen met de behoeften uit de samenleving. Daarom is het belangrijk dat we de organisatie ondersteunen met de juiste middelen en werkprocessen en werken vanuit een stevig fundament. Na de afronding van de Visie op Dienstverlening, werken we nu aan een Visie op Bedrijfsvoering. Deze visie geeft richting aan hoe we onze bedrijfsvoering organiseren. In 2025 ronden we dit visietraject af.

Trends en ontwikkelingen

De wereld om ons heen verandert snel. De afgelopen periode heeft ons geleerd dat sommige ontwikkelingen zo snel gaan, dat we ze niet kunnen voorzien en dat we daar snel op in moeten spelen. Trends en ontwikkelingen, zoals verder gaande digitalisering, veranderende arbeidsmarkt etc. vragen om een open blik en een flexibele werkwijze. Daarom volgt de bedrijfsvoeringsorganisatie de trends en ontwikkelingen in de samenleving.

We merken al geruimere tijd toename aan opgaven vanuit het Rijk op gemeentelijk niveau. Als gemeentelijke organisatie hebben we er veel taken bij gekregen. Soms groot. Soms klein. Dit vraagt ook wat van de bedrijfsvoeringsorganisatie en de capaciteit die daarvoor beschikbaar is. Zo is het aantal specifieke uitkeringen met de daarbij behorende gedetailleerde verantwoording drastisch toegenomen. Maar ook hebben veel van deze veranderingen gevolgen voor de ICT-organisatie en middelen die hiervoor nodig zijn. We merken dat dit in een krappe arbeidsmarkt knelt.

Planning en control

We streven naar een P&C-cyclus die optimaal inzicht geeft met sturingsinformatie op niveau van de gemeenteraad, het college en de organisatie. Helder geformuleerde beleidsdoelen, daaruit voortvloeiende prestaties en de benodigde budgetten. Gestaag blijven we werken aan met name de gedetailleerdere informatie voor college en organisatie. Als de omstandigheden daar om vragen kan een P&C-product ook incidenteel in opzet gewijzigd worden. We blijven uw raad informeren over de cumulatieve effecten van besluiten met budgettaire consequenties op het begrotingssaldo en de reserves. Indien nodig ook tussentijds. Vanzelfsprekend is dit met inbegrip van wijzigingen door tussentijdse rapportages van de gemeenschappelijke regelingen. Ook voor 2025 worden weer een aantal adviezen uit de nog te verschijnen managementletter 2024 geprioriteerd en opgevolgd. Voor 2025 wordt de Financiële verordening aangepast aan de (landelijke) ervaringen met de eerste rechtmatigheidsverantwoording over 2023. Inhoudelijk zal er in de P&C-producten in 2025 de nodige aandacht zijn voor de aanstaande bezuinigingen. De Jaarrekening 2024 en de Bestuursrapportage 2025 zullen informatie opleveren om de degelijkheid van de “scherper ramen” maatregelen uit fase 1 van de bezuinigingen te monitoren. In de Perspectiefnota 2026 worden de keuzes over de bezuinigingsmaatregelen van fase 2 verwerkt.

HRM/personeelsbeleid

Wij werken continu aan een HRM-beleid dat passend is voor onze organisatie en de opgaven die we hebben. Hierbij vertalen we ook regelgeving en effecten van de CAO in ons beleid. Maar ook wensen uit het bestuur en de organisatie. Een veilige werkomgeving is hierin een belangrijk speerpunt. Maar ook het inspelen op de ontwikkelingen in de arbeidsmarkt met een heldere arbeidsmarktstrategie is één van de belangrijkste punten op de HR-agenda voor het komende jaar. We hanteren het Strategische personeelsontwikkelplan/Strategische personeelsplanning als instrument om samen met de teams te zorgen dat onze formatie kwalitatief en kwantitatief berekend is op de opgaven die we hebben.

Integriteit

Integere bestuurders en ambtenaren zijn een basisvoorwaarde voor het vertrouwen van inwoners in de lokale overheid. Integriteit is dan een groot goed en daarmee een belangrijk onderwerp in onze organisatie. We vinden het belangrijk dat we een goed werkgever zijn. Er is dan ook aandacht voor een prettige en veilige werkomgeving. We besteden op meerdere momenten in het jaar aandacht aan het thema om zo het bewustzijn van onze medewerkers te vergroten en te zorgen voor een prettige en veilige werkomgeving waarin integriteit en grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar gemaakt kan worden.

Daarnaast is een aantal randvoorwaarden geregeld die bijdragen aan een veilige werkomgeving, zoals een actueel agressie- en emotieprotocol en een incidentenregistratie.

Arbeidsmarktstrategie

Al enige jaren is er sprake van een gespannen arbeidsmarkt. Landelijk zien we over het afgelopen jaar een afname van het aantal ontstane vacatures. In tegenstelling tot deze landelijke afkoeling van de arbeidsvraag, neemt de vraag naar nieuw personeel bij gemeenten eerder toe dan af. Gemeenten plaatsten in het derde en vierde kwartaal van 2023 een historisch hoog aantal vacatures. In het vierde kwartaal plaatsten gemeenten 12.747 nieuwe vacatures. Dat is 11 procent meer vacatures dan in hetzelfde kwartaal één jaar eerder. Mogelijke verklaringen zijn de stijgende vraag naar voorzieningen die gemeenten aanbieden, de woningbouwopgave en de grotere uitstroom van 60-plussers in verband met pensionering.

Ook binnen onze organisatie is sprake van een toename van het aantal vacatures. In 2017 hadden we 33 vacatures, in 2023 hadden we 78 vacatures. In 2024 hebben we tot nu toe (peildatum 1 augustus) 37 vacatures. In vrijwel alle domeinen zijn vacatures moeilijk vervulbaar. Toch lukt het, eventueel met inzet van externe partijen en inzet en opleiden van trainees/starters, om het merendeel van de vacatures te vervullen.

Arbeidsmarktstrategie heeft prioriteit in de komende jaren. Onze uitdaging in deze krappe arbeidsmarkt is aan de ene kant nieuw talent aan te trekken en aan de andere kant te voorkomen dat medewerkers vertrekken. Met onze arbeidsmarktcommunicatie willen we laten zien hoe mooi en uitdagend het werken voor de gemeente Berkelland is. Wij bieden moderne en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en bieden medewerkers mogelijkheden om een goede werk-privé balans te hebben en te houden. Nieuwe medewerkers krijgen een vliegende start in ons introductieprogramma en al voor de eerste werkdag is er contact. Zittende medewerkers bieden we mogelijkheden om zich te ontwikkelen en binnen de organisatie door te groeien en te bewegen. Vertrekkende medewerkers laten we met een goed gevoel de organisatie verlaten, zij zijn immers ook onze ambassadeurs. We houden contact met oud-medewerkers, ook met medewerkers die de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt omdat zij mogelijk nog werkzaamheden voor ons kunnen/willen vervullen.

Privacy en informatieveiligheid

De gemeente voert een belangrijke en omvangrijke set publieke taken uit, die zijn verankerd in wet- en regelgeving. Daarvoor verwerken we veel gevoelige informatie van burgers en organisaties. De maatschappij verwacht terecht dat wij zorgvuldig met die informatie omgaan en die beschermen.
Onze ambitie en visie op het gebied van informatieveiligheid heeft mede tot doel het beveiligen van informatiesystemen en de schade door mogelijke aanvallen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Dit wordt gerealiseerd door de kwetsbaarheden in onze informatiesystemen in kaart te brengen en te verminderen waardoor deze systemen zo goed mogelijk zijn beschermd tegen bedreigingen. We gaan verder met het implementeren van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). We houden ook rekening met nieuwe wetten, zoals de NIS2, die ons helpen om belangrijke digitale systemen extra te beschermen. De NIS2-richtlijn zal naar verwachting in het tweede of derde kwartaal van 2025 in werking treden. Zo zorgen we ervoor dat de informatie van burgers veilig is en dat onze data betrouwbaar blijft.

Het realiseren van privacy bescherming, informatiebeveiliging en cybersecurity is niet iets wat je eenmalig doet. Voortdurend verbeteren is belangrijk. Want het belang en de afhankelijkheid van veilige IT-voorzieningen nemen toe, net als de technische mogelijkheden en bedreigingen op dit gebied. De behoefte aan voortdurende verbetering op het gebied van digitale weerbaarheid is groot. Om te kunnen voldoen aan de strengere regelgeving en invulling te kunnen geven aan noodzakelijke maatregelen, zal er vooral op technisch gebied verder geïnvesteerd moeten worden. Alleen op deze wijze kunnen we een goede (digitale) dienstverlening blijven garanderen. Naast technische maatregelen zetten we ook in op het vergroten van bewustzijn op dit onderwerp. De eerder gestarte awareness-campagne (iBewustzijn) loopt in 2025 door.

Interne controle en rechtmatigheid

Sinds 2024 wordt door het college een rechtmatigheidsverantwoording afgelegd over het voorgaande dienstjaar. Een belangrijke pijler voor de onderbouwing vormt de structurele en frequente toepassing van de verbijzonderde interne controle met de focus op de financiële rechtmatigheid. We werken met een intern controleplan gebaseerd op analyse van de belangrijkste risico’s en waarin vastgesteld is hoe wij te werk willen gaan om de benodigde onderbouwing te realiseren. De in- en externe controles worden in samenwerking met de accountant zo goed mogelijk op elkaar afgestemd. Elk jaar worden de betreffende toetsingskaders geüpdatet en geactualiseerd. Er is sprake van een voortdurende doorontwikkeling op het gebied van de verbijzonderde interne controle en financiële rechtmatigheid.

Integrale kwaliteitszorg

In 2025 gaan we door met de samenwerking tussen de interne controle functionarissen en andere disciplines om invulling te geven aan integrale kwaliteitszorg. Juridische kwaliteitszorg, informatieveiligheid en financiële rechtmatigheid zijn hiervan een vast onderdeel. Daarmee willen we een multidisciplinaire bijdrage leveren aan het optimaliseren van de inrichting van de organisatie en de processen zodat onze doelstellingen worden gerealiseerd en gevolgen van risico’s in beeld zijn en worden beperkt.

Fiscale risico's

In het convenant fiscaal horizontaal toezicht hebben wij afspraken gemaakt met de belastingdienst over de doorontwikkeling van onze fiscale processen. Voor 2025 liggen deze doorontwikkeling vooral op het gerichter vastleggen van de gevolgde procedures. Daarnaast willen we in 2025 een periodieke controle uit laten voeren op de BTW administratie.

ICT en informatievoorziening

Er zijn veel ontwikkelingen die tegelijkertijd een beroep doen op de informatievoorziening en automatisering. In de uitvoering vragen deze veranderingen strategische kaders en richtlijnen. In de iVisie hebben wij op hoofdlijnen de strategische koers voor de periode 2022-2025 uitgezet met als doel een toekomstbestendige en veilige ICT te garanderen. Zo hebben we bijvoorbeeld bepaald dat we zelf geen ICT ontwikkelen en dat we geen koploper willen zijn, maar wel een slimme volger. We maken gebruik van landelijke overheidsvoorzieningen en stellen de landelijke VNG normen centraal.
Op basis van deze visie is een cloudstrategie uitgewerkt en vastgesteld: 'Cloud: begin met het eind in gedachten!' Veel onderdelen van de IT infrastructuur moet komende tijd vervangen worden. Doelstelling daarin is om apparatuur en het beheer daarvan komende jaren volledig naar de cloud te brengen om ontwikkelingen in de maatschappij, bij onszelf en de mark het hoofd te bieden. Er is inmiddels een transitie binnen ICT Berkelland gaande. Van traditioneel beheer naar opdrachtgeverschap. De overgangsperiode brengen extra financiële lasten met zich mee.
De afgelopen jaren zijn de ICT-kosten met meer dan 20% gestegen, waardoor budgetten in 2024 onder druk zijn komen te staan.
In 2025 zal ook gestart worden met het opstellen van een nieuwe iVisie. Nieuwe trends en

ontwikkelingen krijgen hier nadrukkelijk een plek. Evenals welke keuzes we willen maken en wat daar voor nodig is.

Wetgeving

Naar verwachting treedt op 1 januari 2025 de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV) in werking. Met deze wet krijgen inwoners en ondernemers het recht om op digitale wijze zaken te doen met de gemeente.

Naar verwachting wordt in 2025 de Wet aanpak meervoudige problematiek in het sociaal domein (kortweg Wams) ingevoerd. Door de val van kabinet Rutte IV is de verdere behandeling controversieel verklaard, waardoor de invoering per 1 juli 2024 niet gelukt is. Met deze wet wordt domein overstijgende gegevensdeling in het sociaal domein (o.a. Jeugdwet, Wmo, Participatiewet) mogelijk.

Komende jaren (tot 2026) komt er een versnelde invoering van Europese digitale wetgeving. Een digitale transformatie gaat plaatsvinden. Wetgeving op gebied van kunstmatige intelligentie, databeheer, cybersecurity en digitale identiteiten wordt doorgevoerd.
De Eerste Kamer heeft op 4 juni 2024 de Wet versterking participatie op decentraal niveau aangenomen. Met deze wet wordt de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid op decentraal niveau versterkt. Ook wordt het uitdaagrecht wettelijk verankerd.
De nieuwe wet betekent voor gemeenten dat ze een participatieverordening moeten opstellen. De wet treedt naar verwachting op 1 januari 2025 in werking. Er geldt een overgangstermijn van 2 jaar.

Wet open overheid

Wettelijk kader

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) van kracht als vervanger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). In artikel 3.5 van de Woo staat dat in de begroting en de jaarrekening een aparte paragraaf over dit onderwerp wordt opgenomen.

Naast de welbekende openbaarmaking op verzoek die ook onder het Wob-regime bestond, kent de Woo een actieve openbaarmakingsplicht voor bepaalde overheidsinformatie. Deze verplichting is onderverdeeld informatiecategorieën, waarvan er 11 voor de gemeente Berkelland van toepassing zijn. Het doel hiervan is het expliciete recht van burgers op publieke informatie beter te borgen.

De verplichting tot actieve openbaarmaking treedt gefaseerd in werking. De eerste tranche van 4 categorieën wordt op 1 november 2024 ingevoerd. Dit betreft de volgende categorieën:

1. Wetten en algemeen verbindende voorschriften (art. 3.3, eerste lid, onderdeel a);
2. Overige besluiten van algemene strekking (art. 3.3, eerste lid, onderdeel b);
3. Organisatie en werkwijze (art. 3.3, eerste lid, onderdeel d);
4. Bereikbaarheidsgegevens (art. 3.3, eerste lid, onderdeel e).

De VNG heeft voor de toepassing van de verschillende informatiecategorieën handreikingen en werkdefinities ter beschikking gesteld.

Toelichting

In 2024 stellen wij een plan van aanpak op voor de implementatie van de Woo. Hierover hebben wij u in de programmabegroting van 2024 geïnformeerd. De inventarisatie van de huidige stand van zaken (de zogenoemde ‘nulmeting’) is inmiddels uitgevoerd, en op basis daarvan wordt het plan van aanpak geschreven. De verwachting is dat er vóór het einde van 2024 een plan van aanpak ligt. Hieruit zullen aanbevelingen voortvloeien. Deze gaan wij vanaf 2025 in de organisatie implementeren.

De gemeente Berkelland ligt op koers om voor 1 november 2024 aan de verplichting te voldoen om de eerste 4 informatiecategorieën actief openbaar te maken.

Grondbeleid

Wat speelt er?

- De voorraad beschikbare woonkavels die de gemeente zelf kan uitgeven is afgelopen jaren afgenomen. Naar verwachting kunnen in 2024 en 2025 een aantal woningbouwprojecten administratief worden afgesloten. Voor Ruurlo en Borculo zijn woningbouwplannen in voorbereiding waarbij de gemeente zelf actief de grondexploitatie voert. Daarnaast faciliteert de gemeente plannen van particuliere ontwikkelaars.
- De betaalbaarheid van (nieuwe) woningen staat door de gestegen bouwkosten en rente onder druk. Dit heeft ook een drukkend effect op de grondwaarde. Het blijft van belang om bij planontwikkelingen een balans te vinden tussen het gewenste woningbouwprogramma en de economische uitvoerbaarheid.
- Ook het beschikbare aanbod bedrijfskavels is beperkt. Samen met de regiogemeenten is in 2024 het Regionale Programma Werklocaties (RPW) geactualiseerd. Deze analyse van de verwachte toekomstige vraag en bestaande ruimte op lokale en regionale bedrijfsterreinen vormt voor de provincie Gelderland het kader voor het toetsen van ruimtelijke plannen die in een uitbreiding van de bestaande plancapaciteit voorzien. We onderzoeken in 2025 de mogelijkheden om ruimte te blijven bieden aan lokale en regionale ondernemers.
- Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. We zien daarin aanleiding om de kaders voor het gemeentelijk grondbeleid te actualiseren en de uitgangspunten voor kostenverhaal (bij gebiedsontwikkeling door particuliere grondeigenaren en ontwikkelaars) vast te stellen. Hiermee kunnen we onze interne processen verbeteren en bieden ook meer duidelijkheid richting initiatiefnemers. We streven er naar om deze kaders vanaf 1 januari 2025 toe te passen.

Wat zijn de kosten?

Verwachte resultaten grondexploitaties
Tot en met de begroting over het jaar 2024 is het onderdeel grondexploitatie kostenneutraal opgenomen. Een verklaring daarvoor is dat de uitgaven en inkomsten tijdens de looptijd worden gemuteerd op de boekwaarde van de voorraden Bouwgrond in exploitatie. Winsten worden verantwoord naar rato van de voortgang volgens de ‘percentage of completion’ methodiek die door de commissie BBV is voorgeschreven. Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn. In de begroting is het uitgangspunt dat winsten en verliezen worden toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserve grondexploitatie. Deze reserve dient tevens als weerstandsvermogen voor het opvangen van risico’s.
Afgelopen jaren is geconstateerd dat er telkens sprake was van een positief resultaat op de grondexploitatie. Met ingang van de begroting 2025 nemen we - zoals beschreven in de Perspectiefnota - in de begroting een winstprognose van € 400.000 op.

Totaal verwachten we op basis van het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2024 voor alle lopende grondexploitaties in 2025 circa € 430.000 uitgaven en € 1.700.000 opbrengsten. Volgens de huidige planningen worden in 2025 een viertal complexen afgerond. Dat betreffen de woningbouwplannen Vonderman in Noordijk, De Heuver in Gelselaar, Elbrink-Heure in Borculo en Leusinkbrink Zoomgebied in Ruurlo. Volgens de “percentage of completion” methode bedraagt de verwachte tussentijdse winst op de bouwgronden in exploitatie in 2025 circa € 960.000. In 2026 daalt de winstverwachting op basis van de huidige programmering naar € 280.000.
De daadwerkelijke exploitatieresultaten zijn sterk afhankelijk van de economische omstandigheden. De beschikbaarheid van bouwmaterialen en arbeidscapaciteit vormen een aandachtspunt voor de doorlooptijd van plannen. Prijsinflatie en renteontwikkelingen zijn van invloed op investeringsbeslissingen die kopers van woningen en bedrijven maken.

Risico’s grondexploitaties
De algemene reserve grondexploitaties moet toekomstige tegenvallers op kunnen vangen. Het is

daarom belangrijk om een goede inschatting te maken van eventuele risico's. De hoogte van de reserve grondexploitaties stemmen we daar op af. We hanteren daarbij een minimale ondergrens en een plafond.

De gemeente werkt met een methode van risicomanagement om de kans op toekomstige tegenvallers en meevallers zo goed mogelijk te berekenen en in geld uit te drukken. In de analyse hanteren we scenario's waarbij gerekend wordt met verschillende marktrisico's en project-specifieke risico's. De marktrisico's omvatten kostenstijgingen (inflatie), daling van gronduitgifteprijzen en vertraging van het uitgiftetempo.

Reserve grondexploitatie in relatie tot becijferde risico's
De algemene reserve bouwgrondexploitatie bedraagt op 1 januari 2024 € 6.382.000. Het berekende risico ligt, afhankelijk van het scenario, in de bandbreedte van € 630.000 tot € 880.000. Het beschikbare weerstandsvermogen kwalificeert als uitstekend. De reserve biedt daarmee ook ruimte voor gemeentelijke cofinanciering van woningbouwprojecten waarvoor een bijdrage uit de landelijke Woning Bouw Impuls is verleend.

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen.
Na de algemene uitkering uit het gemeentefonds vormen de lokale heffingen (belastingen, leges en rechten) de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente.

Gemeenten zijn beperkt in de belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen heft de gemeente rechten (leges) voor individuele diensten aan haar inwoners. De tarieven van deze rechten dienen zo te worden gesteld dat de opbrengsten de kosten niet te boven gaan. De opbrengsten hebben een directe relatie met de kosten voor de dienstverlening (gebonden heffingen) en zijn daarmee maximaal 100% kostendekkend.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de kaders, de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor onze inwoners. Verder wordt inzicht gegeven in de kostendekkendheid van een heffing en wordt het kwijtscheldingsbeleid kort toegelicht.

Beleid

Voor 2025 hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd voor het berekenen van de tarieven:

- De lokale heffingen stijgen in principe niet meer dan met het inflatiepercentage. Voor 2025 hanteren we een inflatiepercentage van 2,8%. Daarnaast is in het watertakenplan 2024-2034 opgenomen om over de periode 2025 t/m 2028 jaarlijks per aansluiting € 2,50 te heffen.
- Bij afvalstoffen- en rioolheffing streven wij naar 100% kostendekkendheid. Bij het berekenen van de kostendekkendheid houden we rekening met de directe kosten, de kosten van overhead en btw. Het streven naar 100% kostendekkendheid kan betekenen dat de tarieven met meer dan het inflatiepercentage stijgen.

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaand een overzicht van de lokale heffingen.

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Realisatie 2023	2024 (vastgesteld)	2024 (na bestuursrapportage)	2025 (primitief)	Verschil 2024-2025
Onroerende zaakbelastingen	10.522	11.191	11.391	11.638	247
Afvalstoffenheffingen	3.185	3.260	3.260	3.351	91
Rioolheffing	7.132	7.540	7.540	7.805	265
Begraafrechten	280	270	265	265	0
Leges omgevingsvergunning	1.119	1.331	1.331	1.060	-271
Reclamebelasting	212	203	203	203	0
Toeristenbelastingen	684	368	448	538	90
Secretarieleges	494	501	744	501	-243
Marktgelden	60	59	59	59	0
Totaal	**23.688**	**24.723**	**25.241**	**25.420**	**179**

Ontwikkeling lastendruk

De belastingen en heffingen die inwoners betalen, verschillen per gemeente. Toch bestaat de behoefte om gemeenten te vergelijken. Voor het vergelijk maken we gebruik van de gegevens van de provincie Gelderland. Hierbij wordt de belastingdruk per inwoner vergeleken met de gemiddelde woonlasten van de gemeenten in de provincie. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, riool- en afvalstoffenheffing.

	2022	2023	2024	2025
Gemiddelde provincie Gelderland	472	494	528	
Gemiddelde gemeente Berkelland	407	473	505	520

De gemiddelde woonlasten per inwoner voor het jaar 2025 stijgen ten opzichte van 2024 .

Belastingen

De opbrengsten van de algemene belastingen komen ten goede aan de algemene middelen van de gemeente. Dit betekent dat de opbrengsten vrij te besteden zijn. Het gaat om de onroerende zaakbelastingen, toeristenbelasting en reclamebelasting. De opbrengsten uit reclamebelasting worden overgedragen aan het ondernemersfonds.

Onroerende zaakbelastingen.
Onroerende zaakbelastingen (OZB) zijn de belastingen op de waarde van een woning of bedrijf. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de waarde van de onroerende zaak. Voor de gemeente zijn het de belangrijkste vrij besteedbare gemeentelijke belastingen. Sinds 2009 zijn de tarieven van de OZB vastgesteld op een percentage van de waarde van de onroerende zaak. Dit betekent dat de tarieven mee moeten bewegen met de waarde ontwikkeling van de onroerende zaak. Stijgt de waarde dan moeten de tarieven neerwaarts worden bijgesteld om de opbrengst niet meer te laten stijgen dan de inflatiecorrectie. Dit voorkomt dat bij waardestijgingen de eigenaren onevenredig worden belast. Bij waardedaling geldt het omgekeerde. Conform de besluitvorming in de perspectiefnota stijgt de OZB opbrengst met de inflatiecorrectie. De opbrengst OZB gaat met € 30.000 omhoog vanwege areaaluitbreiding. Rekening houdend met de stijging van de woningwaarde leidt dit tot de volgende voorlopige tarieven voor 2025:

Categorie	Tarief 2024	Tarief 2025
Eigenaar woning	0,1041%	0,1070%
Gebruiker niet woning	0,2340%	0,2406%
Eigenaar niet woning	0,1809%	0,1860%

Voor 2025 verwachten we opbrengsten uit onroerende zaakbelastingen van € 11.638.000.

Toeristenbelasting
Onder de naam ‘toeristenbelasting’ wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente tegen een vergoeding.
Het tarief bedraagt € 1,50 per persoon per nacht.
De te verwachten opbrengst over 2025 is € 538.000.

Reclamebelasting
Onder de naam ‘reclamebelasting’ wordt een directe belasting geheven over openbare aankondigingen zichtbaar vanaf de openbare weg.
We heffen reclamebelasting als dienstverlening voor de ondernemers van Berkelland. De opbrengsten van de reclamebelasting worden na aftrek van onze kosten overgedragen aan het ondernemersfonds. Vanuit dit fonds kunnen ondernemers activiteiten financieren.
In 2025 verwachten we € 203.000 over te dragen aan het ondernemersfonds.

Bestemmingsheffingen

Bestemmingsheffingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke voorzieningen. Onder deze categorie vallen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Deze heffingen mogen op begrotingsbasis maximaal kostendekkend zijn.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is bedoeld om de kosten van afvalinzameling en afvalverwijdering te dekken. Wij streven naar 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing. Voor 2025 hebben we de begrote opbrengsten (afvalstoffenheffing) alleen aangepast met het inflatiepercentage. De begrote opbrengsten zijn lager dan de begrote lasten. Het kostendekkingspercentage is 79%. Aangezien de voorziening beperkt is en we hiermee het tekort niet kunnen dekken, sluiten we bij de 1e begrotingswijziging een dekkingsvoorstel bij.
De totale begroting bij de afvalstoffenheffing is als volgt opgebouwd:

	2024 (vastgesteld)	2024 (na bestuursrapportage)	2025
Taakveld Afval lasten	-3.161.889	-3.208.889	-4.070.554
Taakveld Afval baten	404.500	404.500	501.280
Netto lasten taakveld Afval	-2.757.389	-2.804.389	-3.569.274
Taakveld Overhead	-134.617	-134.617	-134.617
BTW (compensabel)	-547.372	-547.372	-547.372
Mutatie voorziening afval	179.397	226.397	0
Totaal lasten	-3.259.981	-3.259.981	-4.251.263
Opbrengst belastingen	3.260.081	3.260.081	3.351.363
Dekking	100,00%	100,00%	78,83%

De tarieven voor 2025 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening afvalstoffenheffing. De definitieve tarieven zullen n.a.v. de begrotingswijzing inzake afvalstoffenheffing nog wijzigen.

Maatstaven	2024	2025
basispakket 140 grijs	142,53	146,52 *
basispakket 240 grijs	195,35	200,82 *
verzamelcontainers	142,53	146,52 *

* De tarieven hierboven in kolom 2025 zijn alleen aangepast voor inflatie (2,8%).

Rioolheffing

De gemeente heeft de zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater en hemelwater en de structurele nadelige gevolgen van de grondwaterstand. De kosten hiervan worden betaald uit de rioolheffing. Er is een bewuste keuze gemaakt om de heffing te splitsen in een gebruikersdeel en een eigenarendeel. De gebruiker betaalt, omdat hij of zij afvalwater op het riool loost. De eigenaar omdat de aansluiting op de riolering de gebruikswaarde van zijn pand verhoogt.

Het uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekkende tarieven op termijn. Op basis van het watertakenplan 2024 is de inschatting gemaakt dat de tarieven de komende jaren stijgen met het inflatiepercentage . In de periode 2025 t/m 2028 nog eens € 2,50 extra per aansluiting. Tekorten of overschotten op het taakveld riolering worden verrekend met de egalisatievoorziening riolering. Deze voorziening dient om tegenvallers en meevallers op te vangen en voorkomt grote schommelingen in de tarieven.

In onderstaande begroting zijn de opbrengsten verhoogd met het inflatiepercentage en de € 2,50. In 2025 zijn de totale opbrengsten hoger dan de totale lasten. Het overschot wordt toegevoegd aan de egalisatievoorziening. De totale begroting voor de rioolheffing is als volgt opgebouwd:

	2024 (vastgesteld)	2024 (na bestuursrapportage)	2025
Taakveld Riolering lasten	-5.602.197	-5.399.688	-5.617.759
Taakveld Riolering baten	30.000	30.000	30.000
Netto lasten taakveld Riolering	-5.572.197	-5.369.688	-5.587.759
Taakveld Overhead	-485.058	-485.058	-502.520
BTW (compensabel)	-1.175.000	-1.175.000	-1.175.000
Mutatie egalisatievoorziening	-285.580	-495.089	-535.065
Totaal lasten	-7.517.835	-7.524.835	-7.800.344
Opbrengst heffing	7.539.835	7.539.835	7.804.882
Dekking	100%	100%	100%

De tarieven voor 2025 worden in december definitief met de vaststelling van de verordening rioolheffing. We schatten de tarieven als volgt in (de definitieve tarieven kunnen marginaal afwijken op basis van actuele gegevens van het GBT):

Maatstaven	2024	2025
Eigenarendeel	217,52	226,11
0 m³ - 1000 m³ bedrag per m³	1,32	1,36
1001 m³ - 2500 m³ bedrag per m³	1,26	1,30
2501 m³ - 5000 m³ bedrag per m³	1,14	1,17
5001 m³ - 50000 m³ bedrag per m³	0,67	0,69
50001 m³ en hoger bedrag per m³	0,19	0,20

Retributies/rechten

Een retributie kan alleen worden geheven voor het gebruik van bezittingen, werken of inrichtingen van de gemeente, bv. begraafrechten, marktgelden of het verlenen van diensten. De verwachte opbrengst mag niet hoger zijn dan de kosten die met het gebruik of de dienstverlening verbonden zijn.

Begraafrechten

Begraafrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats. De rechten worden geheven van degene op wiens aanvraag -dan wel voor wie- de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt. De baten en lasten zijn hieronder opgenomen.

	2024 (vastgesteld)	2024 (na bestuursrapportage)	2025
Taakveld begraafplaatsen lasten	-327.193	-329.188	-334.399
Taakveld begraafplaatsen opbrengsten	4.832	6.240	6.240
Nettolasten taakveld begraafplaatsen	-322.361	-322.948	-328.159
Toe te rekenen lasten	-20	-20	
Taakveld overhead	-89.380	-89.380	-103.100
Totaal lasten	-411.761	-412.348	-431.259
Opbrengsten begraafrechten	270.000	265.000	265.000
Dekking	66%	64%	61%

Marktgelden

Marktgelden worden geheven voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een markt als bedoeld in de marktverordening gemeente Berkelland en voor het genot van de diensten die in verband daarmee worden verleend.

	2024 (vastgesteld)	2024 (na bestuursrapportage)	2025
Markten lasten	-44.885	-45.720	-44.885
Markten opbrengsten	3.400	3.400	3.400
Nettolasten Markten	-41.485	-42.320	-41.485
Toe te rekenen lasten	-35.000	-35.000	-35.000
Taakveld overhead	-24.300	-24.300	-24.771
Btw (compensabel)	-3.867	-6.540	-6.540
Totaal lasten	-104.652	-108.160	-107.796
Opbrengsten marktgelden	58.800	58.800	58.800
Dekking	56%	54%	55%

Leges

De gemeente heft leges voor het verlenen van diensten die in het individuele belang van de aanvrager van de dienst zijn. De leges dekken de kosten van de dienstverlening.
Voor bepaalde diensten zijn door het Rijk maximum tarieven vastgesteld, bv. rijbewijzen, reisdocumenten.

Hoofdstuk	Onderwerp	Taakveld	Begrote lasten	Begrote baten	Begrote Dekking
1	Algemene dienstverlening				
§ 1.1	Burgerlijke stand	Burgerzaken	-88.876	40.000	45%
§ 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	Burgerzaken	-589.893	219.000	37%
§ 1.3	Rijbewijzen	Burgerzaken	-357.173	200.000	56%
§ 1.4	Verstrekkingen uit Basis Registratie Personen	Burgerzaken	-43.081	30.000	70%
§ 1.5	Vastgoedinformatie	Burgerzaken	-23.862	27.000	113%
§ 1.6	Overige publiekszaken	Burgerzaken			
§ 1.7	Gemeente archief	Overhead			
§ 1.8	Bijzondere wetten	Openbare orde en Veiligheid			
§ 1.9	Kabels en leidingen	Verkeer en vervoer			
9 t/m 19	Diversen	Openbare orde en Veiligheid	-18.980	10.000	53%
	Subtotaal		-1.121.865	516.000	46%
2	Omgevingsvergunning	Wonen en bouwen	-4.660.333	1.060.300	23%
3	Dienstverlening		-20.000	20.000	100%
Totaal			**-5.802.198**	**1.596.300**	**28%**

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met een minimuminkomen bestaat de mogelijkheid gehele of gedeeltelijke kwijtschelding te krijgen voor de volgende gemeentelijke belastingen:
a. OZB;
b. Afvalstoffenheffing;
c. Rioolheffing.
Wij verlenen gehele kwijtschelding als er aan alle voorwaarden voor kwijtschelding is voldaan. In

onze gemeente hanteren wij de zogenaamde 100% kwijtscheldingsnorm. Dit betekent dat mensen met een inkomen op bijstandsniveau, zonder vermogen, altijd in aanmerking komen voor kwijtschelding.

Weerstandsvermogen

Wat speelt er?

De samenleving is in beweging. Dat betekent ook dat er ontwikkelingen komen waar nu nog geen rekening mee wordt gehouden. Bijvoorbeeld ontwikkelingen in de economie hebben invloed op burgers en bedrijven en dit gaat ook gevolgen hebben voor onze bedrijfsvoering die we nu nog niet volledig overzien. De plannen van het nieuwe kabinet hebben ook gevolgen voor onze bedrijfsvoering. Het is daarom verstandig om middelen te reserveren voor eventuele tegenvallers. Hoeveel we moeten reserveren relateren we aan de risico's die we lopen. We reserveren in ieder geval € 5.000.000 om risico's af te dekken. Alleen het inventariseren van de risico's helpt al bij het inspelen op de mogelijke gevolgen. We letten meer op de risico's en proberen eerder te anticiperen. Overigens is het voorkomen van risicovolle activiteiten geen doel op zich. Grondexploitatie wordt bijvoorbeeld gezien als een van de risicovolle activiteiten van gemeenten, maar dit is ook een krachtig instrument om inhoudelijke beleidsdoelen te bereiken en levert regelmatig ook geld op. De Rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds (ravijnjaar) zijn een gebeurtenis die zeer waarschijnlijk is met een grote impact op onze bedrijfsvoering. Omdat reserveren geen afdoende oplossing is voor dit soort structurele tegenvallers zijn structurele bezuinigingsmogelijkheden geïnventariseerd. Dergelijke algemene risico's met een meer structureel effect zijn niet in deze paragraaf opgenomen.

Wettelijk kader

Het algemeen wettelijk kader met betrekking tot weerstandsvermogen en risicobeheersing is beschreven in het besluit begroting en verantwoording. Het BBV schrijft voor dat er een paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen in de begroting en jaarrekening. In deze paragraaf moet in ieder geval staan:

-
    - Het beleid met betrekking tot de weerstandscapaciteit en de risico's.
    - Een inventarisatie van de risico's.
    - Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit.
    - Een aantal verplichte kengetallen en beoordeling van hun onderlinge verhouding.

Inventarisatie risico's

Als we ons verdiepen in risico's kunnen we zeer omvangrijke overzichten maken van alle mogelijke risico's. Dat is niet de scope van deze paragraaf, we pretenderen ook niet volledig te zijn. Er zijn altijd risico's die we nog niet onderkennen. De volgende risico's nemen we niet mee:

- Alle risico's met een uiterst kleine kans.
- Alle risico's met een kleine kans en tegelijk ook kleine financiële gevolgen.
- Alle risico's die we als gemeentelijke organisatie onderkennen en waarvoor we afdoende interne beheersmaatregelen hebben genomen.
- Alle risico's die via verzekeringen voldoende afgedekt zijn.

Toelichting op gehanteerde begrippen:

- Geschatte omvang: hoe groot is het financieel gevolg als dit risico zich op enig moment voordoet.
- Geschatte kans: hoe groot is de kans dat dit risico zich in dit begrotingsjaar voordoet. Als we inschatten dat een risico zich hooguit eens in de 10 jaar voordoet, rekenen we met een kans van 1/10 = 10%.
- Financieel effect: de uitkomst van de omvang vermenigvuldigd met de kans. Wanneer de omvang en de kans goed zijn ingeschat zou de optelling de uitkomst in een gemiddeld jaar zijn. Jaren waarin alle of geen van de risico's zich voordoen zijn immers veel onwaarschijnlijker dan een mix van wel en niet.
- De genoemde omvang en kans: inschattingen van verschillende medewerkers van onze organisatie.

- We hebben beperkt feitenmateriaal waarmee we de inschattingen kunnen onderbouwen. We vinden dat deze schatting voldoende is voor het doel van deze paragraaf: het bepalen van het (benodigde) weerstandsvermogen.

Risico	Geschatte omvang in €	Geschatte kans in %	Financieel effect van het risico in €
Samenwerkingspartijen (GR'en/DVO's)	27.000.000	5	1.350.000
Sociaal domein Jeugdwet	14.000.000	10	1.400.000
Sociaal domein WMO	13.000.000	10	1.300.000
Klimaatveranderingen	5.000.000	10	500.000
Privacy/Datalek	820.000	10	82.000
Uitval ICT	2.000.000	10	200.000
Garantiestelling Laarberg	12.500.000	2	250.000
Overige Garanties	2.200.000	2	44.000
Waarborgfonds Sociale Woningbouw	P.M.	-	P.M.
Uitstaande leningen (inclusief SVN)	45.000.000	1	450.000
Organisatorische risico's (fouten door mindere continuïteit)	500.000	10	50.000
Planschadeclaims	250.000	10	25.000
Totaal	**122.270.000**		**5.651.000**

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Onze weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve. De gehele algemene reserve van € 26.320.000 is beschikbaar als weerstandscapaciteit en er zijn geen claims op de algemene reserve.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Als we de algemene reserve van € 26.320.000 relateren aan de risico's die we voor 2025 hebben geïnventariseerd van € 5.651.000 dan komt het weerstandsvermogen uit op 4,7. Dit is uitstekend. De algemene reserve is ook (tijdelijke) buffer voor nadelen in algemene zin die op ons afkomen zoals de Rijksbezuinigingen op het Gemeentefonds. Het is goed voorstelbaar dat onze maatregelen om lagere inkomsten uit het Gemeentefonds te dekken op termijn wel voldoende opleveren maar nog niet in het eerste jaar.

Risicobeheersing

Risicomanagement bestaat niet alleen uit het inventariseren van risico's. Het gaat juist ook om het in kaart brengen van maatregelen die leiden tot het voorkomen en/of beter beheersen van risico's. In 2025 richten we ons op het bestendigen van de interne controlefunctie en de opvolging van de bevindingen over de belangrijkste bedrijfsprocessen.

Kengetallen financiële positie

Sinds de begroting 2016 moeten we ook financiële kengetallen opnemen in de begroting en jaarrekening.
Hierna lichten we de 6 verplicht in deze paragraaf op te nemen financiële kengetallen kort toe.

1. Netto schuldenquote
   De netto schuldenquote geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen met de inkomsten die ze heeft. De richtlijn van de provincie Gelderland is dat bij een netto schuldenquote van 90% een risico ontstaat. Bij een schuldenquote boven de 130% is de gemeente nauwelijks nog in staat de schulden te betalen.
2. Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
   Als we geld uitlenen levert dat inkomsten op. Die inkomsten dekken een gedeelte van de schuld. Daarmee zijn we in ieder geval al in staat een gedeelte van de schuld te betalen. Er zit natuurlijk wel een risico aan het uitlenen van geld. Degene die het geld leent kan

het geld misschien niet terugbetalen. De provincie Gelderland hanteert dezelfde percentages voor de risicobepaling als bij de netto schuldenquote.

3. Solvabiliteitsratio
   De solvabiliteitsratio geeft aan of de gemeente haar schulden kan betalen. Het gaat er hier dus niet om of de schulden betaald kunnen worden uit de inkomsten maar ook uit het bestaande bezit. De provincie Gelderland vindt een solvabiliteit van minder dan 50% al risicovol en een solvabiliteit van minder dan 20% erg risicovol. In het beleid bestemming overschotten hebben wij de grens gesteld dat we bij een solvabiliteit van minder dan 35% eerst de algemene reserve aanvullen.
4. Structurele exploitatieruimte
   Met dit kengetal kunnen we zien of we structureel in staat zijn de lasten die we als gemeente hebben ook te kunnen betalen. Dit kengetal is uiteindelijk het belangrijkst voor de vorm van toezicht waar de provincie Gelderland ons onder plaatst. Voor het repressief toezicht is het van belang dat of de begroting of de meerjarenraming een kengetal laat zien dat groter is dan 0%. Wij streven naar een situatie waarbij zowel de begroting als de meerjarenraming een percentage groter dan 0 laten zien.
5. Grondexploitatie
   Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de gronden zich verhoudt tot de inkomsten van de gemeente. De provincie Gelderland vindt een percentage minder dan 20 weinig risicovol. Een percentage van meer dan 35 is volgens de provincie Gelderland erg risicovol.
6. Belastingcapaciteit
   Dit kengetal laat zien hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het cijfer is er alleen op gericht om gemeenten te kunnen vergelijken op dit gebied. In het cijfer zijn alle gemeentelijke woonlasten meegenomen. Als het percentage onder de 100 ligt heffen we minder belasting dan gemiddeld in Nederland. Is het percentage hoger dan 100 dan heffen we meer belasting dan gemiddeld in Nederland. Er wordt geen rekening gehouden met de verschillen die er tussen gemeenten bestaan. De provincie Gelderland vindt een percentage van meer dan 105 erg risicovol.

We zien dat de investeringswensen voor de komende jaren leiden tot een verslechtering van de financiële positie. Het doen van investeringen vraagt dat we meer geld lenen. Dit gaat ten koste van de solvabiliteit.

Kengetallen	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldenquote	44.19%	38,04%	37,19%	57,08%	55,10%	63,15%	68,22%	72,96%
Netto schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	12,12%	10,53%	15,40%	30,50%	23,80%	30,23%	35,22%	39,97%
Solvabiliteitsratio	49,56%	50,90%	50,66%	41,70%	42,83%	41,37%	40,07%	38,89%
Structurele exploitatieruimte	3,73%	-0,56%	0,72%	1,37%	2,31%	-3,18%	-3,48%	-3,92%
Grondexploitatie	2,53%	1,05%	1,49%	1,04%	1,58%	1,66%	1,67%	1,67%
Belastingcapaciteit	116,71%	88,48%	98,08%	95,65%	100,29%	100,29%	100,29%	100,29%

Verbonden partijen

Samenwerkingspartijen

'Partijen waarmee we samenwerken en hun kernactiviteiten'.

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de verbonden partijen. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.
Bij verbonden partijen gaat het om publiekrechtelijke en privaatrechtelijke organisaties. Publiekrechtelijke organisaties zijn gemeenschappelijke regelingen op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Privaatrechtelijke organisaties zijn bv. een NV, BV of stichting.
De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

Bedragen x € 1.000	Eigen Vermogen 1-1	Eigen Vermogen 31-12	Vreemd Vermogen 1-1	Vreemd Vermogen 31-12	Bijdrage	Resultaat
Gemeenschappelijke regelingen						
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers	106	76	600	510	296	
GGD Noord-Oost Gelderland	2.656	3.182	8.787	13.266	985	
Omgevingsdienst Achterhoek	-134	500	2.878	2.609	1.614	
8RHK ambassadeurs	6.229	6.591	787	263	352	
Fijnder	3.666	3.456	10.198	10.447	20.121	
Stadsbank Oost Nederland	1.349	1.369	15.215	11.396	357	
Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland	17.324	18.990	70.214	26.019	2.949	
Vennootschap/Coöperaties						
BNG NV	4.615.000	4.721.000	107.459.000	110.819.000	0	
Alliander NV	4.570.000	4.749.000	6.106.000	6.877.000	0	
Vitens NV	649.500	677.700	1.446.600	1.559.700	0	
Twence Holding BV	175.964	169.261	163.228	162.475	0	
Twente Milieu						
Gebiedsonderneming Laarberg BV	18.440	18.485	31.003	35.149	0	
Gebiedsonderneming Laarberg CV			24.038	24.738	0	
AGEM Gemeentelijke Energie BV						
Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A.	212	230	1.390	1.669	0	
Leisurelands BV (2022)	79.651	77.432	15.651	15.023	0	

Speerpunten

Gemeenschappelijke regelingen

Wat gaan we daarvoor doen?

8RHK ambassadeurs, Doetinchem.

Doelstelling en belang:
Het adequaat behartigen van de regionale belangen van de aangesloten gemeenten en het effectief en efficiënt organiseren van bovenlokale vraagstukken in de Achterhoek.
Regio Achterhoek adviseert Board, Thematafels en Raad over de lobby, communicatie en subsidies.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen Bestuur.
Smart werken en innovatie: Wethouder J. van der Noordt
Onderwijs en arbeidsmarkt: Wethouder G.J. Teselink
Mobiliteit en bereikbaarheid: Wethouder G.J. Teselink
Wonen en vastgoed: Wethouder A.K. van Gijssel
Circulaire economie en energietransitie: Wethouder J. van der Noordt
De gezondste regio: Wethouder W.A. Wormgoor
Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude-IJsselstreek en Winterswijk.

Programma:
De regio Achterhoek levert een bijdrage aan meerdere programma's.

Ontwikkelingen:
Het kompas voor de Achterhoeksamenwerking is de Achterhoek Visie 2030, Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit. De Regio wil groeien in kwaliteit van leven en wonen, en wil de economische kracht van de regio versterken door groei van de arbeidsproductiviteit en economische toegevoegde waarde. De Regio behartigt de gezamenlijke belangen van overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij provincie, Rijk en EU. De inhoudelijke keuzes voor de regionale lobby komen vanuit de nieuwe samenwerkingsstructuur.

Risico's:
Financiële risico's zijn beperkt. Weerstandscapaciteit is voldoende.

GGD Noord- en Oost Gelderland, Apeldoorn.

Doelstelling en belang:
GGD NOG voert de Wet publieke gezondheid uit namens 22 colleges van B&W. Publieke gezondheid gaat over het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen Bestuur

Deelnemers:
Aalten, Apeldoorn, Berkelland, Bronckhorst, Brummen, Doetinchem, Elburg, Epe, Ermelo, Hattem, Harderwijk, Heerde, Lochem, Montferland, Nunspeet, Oldebroek, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Putten, Voorst, Winterswijk en Zutphen.

Programma:
De GGD NOG levert een bijdrage aan de programma's 'Een toekomstbestendig Sociaal domein' en 'Sport en cultuur bewegen je!'.

Ontwikkelingen:
De GGD levert een zeer grote inzet op de bestrijding van het Coronavirus. Dit gaat met veel extra kosten gepaard. De inzet en de verwachting van de GGD is dat dit de gemeenten geen extra geld kost en dat alle kosten vergoed worden door het Rijk.
Het algemeen bestuur (AB) heeft een Bestuursagenda voor de periode 2019–2023 vastgesteld. Hierin staan de belangrijkste uitgangspunten en prioriteiten voor de GGD in de jaren 2019-2023. De GGD werkt met gemeenten aan een uitwerking hiervan.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Fijnder, Oost Gelre.

Doelstelling en belang:
Fijnder heeft als taak de uitvoering van de wet- en regelgeving op het gebied van de sociale zekerheid voor de gemeente en richt zich op de zelfredzaamheid en participatie van inwoners.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder G. Teselink: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur
Wethouder W.A. Wormgoor: Algemeen Bestuur

Deelnemers:
Oost Gelre, Winterswijk en Berkelland

Programma:
Fijnder levert een bijdrage aan programma 'Werken en leren'.

Ontwikkelingen:
Samen met Fijnder en onderwijs laten we het aanbod van werkzoekenden beter aansluiten op de vraag. Voor de doelgroep met een afstand tot de arbeidsmarkt zorgen we voor een doorgaande ontwikkellijn, waarin deze groep integraal ondersteund wordt.
Daarnaast werken we in 2021 verder aan ‘Samen aan het stuur, één uitvoeringsorganisatie werk en inkomen voor het sociaal domein’. In deze bestuursopdracht aan Fijnder positioneren we deze als tweedelijns organisatie, waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor de integrale toegang en regie op de dienstverlening aan onze inwoners.

Risico’s:
De economische gevolgen vanwege corona zullen effect hebben op het aantal cliënten van Fijnder. Het is onzeker of we daar voldoende voor worden gecompenseerd.

Stadsbank Oost Nederland, Enschede.

Doelstelling en belang:
De Stadsbank Oost Nederland (SON) levert bijzondere financiële dienstverlening aan consumenten.
SON ondersteunt de aangesloten gemeenten in hun sociale beleid, zonder winstoogmerk. Tenslotte voorziet de bank op een zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze in de behoefte aan geldkrediet, schuldhulpverlening, budgetbeheer, afgifte van verklaringen ex artikel 285 lid 4 Faillissementswet, de beschikbaarstelling van bewindvoerders ter uitvoering van bepalingen inzake de wettelijke schuldsanering natuurlijke personen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder G. Teselink: Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Deelnemers:
Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Montferland, Oude IJsselstreek, Oost Gelre, Winterswijk, Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Lochem, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Twenterand, Tubbergen, Wierden

Programma:
De SON levert een bijdrage aan het programma 'Werken en leren'.

Ontwikkelingen:
Het afgelopen jaar heeft de Stadsbank, vanuit de positie van uitvoeringsorganisatie, initiatieven opgestart om tot een modernisering van de schuldhulpverlening te komen onder andere met betrekking tot de buddy-app, collectief schuldregelen, inzet van het instrument saneringskredieten en een kleine pilot met automatische incasso. Deze ambitie wordt in de komende jaren voortgezet.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland, Apeldoorn.

Doelstelling en belang:
Samen met vele stakeholders zorgt de VNOG voor de kwaliteit en efficiency van de brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, bevolkingszorg, crisisbeheersing en rampenbestrijding.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen Bestuur

Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Montferland, Oude-IJsselstreek, Winterswijk, Apeldoorn, Brummen, Elburg, Epe, Ermelo, Harderwijk, Heerde, Hattem, Lochem, Nunspeet, Oldebroek, Putten, Voorst, Zutphen

Programma:
De VNOG draagt bij aan het programma Veiligheid.

Ontwikkelingen:
De verdere implementatie van de in 2020 vastgestelde toekomstvisie.

Risico's:
Financiële risico's zijn beperkt. De weerstandscapaciteit is voldoende. Eventuele tekorten in de exploitatie dienen door de deelnemende gemeentes te worden aangevuld.

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL), Doetinchem.

Doelstelling en belang:
- Het beheer en aan publiek openstellen van de historische archieven van de deelnemende gemeenten op basis van Archiefwet 1995.
- Uitvoering taken en activiteiten Stichting Staring Instituut.
- Het beheren, verzamelen, ordenen en ontsluiten van historische informatie (gebaseerd op de Archiefwet en het Archiefbesluit).
- Een groter en breder publiek voor erfgoed en streekcultuur aanspreken.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: Algemeen Bestuur

Deelnemers:
Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk

Programma:
Het ECAL levert een bijdrage aan het programma "Sport en cultuur bewegen je!"

Ontwikkelingen:
Het ECAL heeft een E-depot gerealiseerd. Dit is een digitale bewaarplaats voor permanent te bewaren digitale archiefstukken. Het doel is toekomstige waarborging van duurzaamheid en toegankelijkheid van digitale archieven. In de komende periode wordt het E-depot verder doorontwikkeld.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt, de weerstandscapaciteit is voldoende.

Omgevingsdienst Achterhoek, Bronckhorst.

Doelstelling en belang:
De Omgevingsdienst Achterhoek heeft als taak het verstrekken van omgevingsvergunningen en zien erop toe dat bedrijven voldoen aan actuele wet- en regelgeving op het gebied van milieu(veiligheid). Daarnaast adviseert de Omgevingsdienst Achterhoek over verschillende (milieu)onderwerpen zoals bodem, geluid en externe veiligheid.
Het belang van de partners van de Omgevingsdienst Achterhoek is tevens een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland (Gelders Stelsel).

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Burgemeester J. van Oostrum: voorzitter Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur

Deelnemers:
De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen en de provincie Gelderland.

Programma:
De Omgevingsdienst Achterhoek is één van de samenwerkingspartijen en draagt bij aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving.

Ontwikkelingen:
In het kader van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (IBP VTH) heeft de ODA een plan van aanpak opgesteld om in 2026 te voldoen aan het robuustheidscriteria en een zestal kritische prestatie indicatoren (kpi's). Het plan is ingediend bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De beoordeling volgt in september van dit jaar.
Andere ontwikkelingen zijn de implementatie van de Omgevingswet die gevolgen heeft op de werkprocessen en de normering van de producten en diensten die de ODA aan ons levert. Evenals de doorontwikkeling van de risicogerichte aanpak van milieutaken om deze in overeenstemming te brengen met de uitgangspunten van de Omgevingswet.

Risico's:
Geen.

Speerpunten

Overige verbonden partijen

Wat gaan we daarvoor doen?

Euregio.

Doelstelling en belang:
De Euregio heeft als doel onze euregionale metropoolregio tot een samenhangend en samenwerkend verzorgingsgebied ontwikkelen dat door haar inwoners ook als zodanig wordt ervaren. Website: www.euregio.nl

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Algemeen bestuur: burgemeester J. van Oostrum, wethouder J. van der Noordt, raadslid M. Tenhagen-Pelle
EUREGIO-Raad: burgemeester J. van Oostrum, raadslid M. Tenhagen-Pelle
Commissie Mozer: burgemeester J. van Oostrum, raadslid M. Tenhagen-Pelle
Commissie Economie en Arbeidsmarkt: wethouder G. Teselink
Commissie Duurzame en ruimtelijk ontwikkeling: burgemeester J. van Oostrum

Deelnemers:
In Nedersaksen omvat het EUREGIO-gebied de Landkreis Grafschaft Bentheim, de Landkreis Osnabrück, de Stadt Osnabrück en de gemeenten Emsbüren, Salzbergen en Spelle (Landkreis Emsland). In Noordrijn-Westfalen horen de Stadt Münster en alle Kreise van het Münsterland (Borken, Coesfeld, Steinfurt, Kreis Warendorf) bij de EUREGIO.
In Nederland maken de Regio Achterhoek (Gelderland) en de Regio Twente, de gemeenten Ommen en Hardenberg (Overijssel) en de gemeente Coevorden (Drenthe) deel uit van het EUREGIO-gebied.
De EUREGIO telt 129 lidgemeenten – 104 aan Duitse en 25 aan Nederlandse zijde.

Ontwikkelingen:
De visie 2030 is geactualiseerd. De voorbereidingen voor de financieringsperiode van INTERREG VI (subsidieprogramma dat is gericht op de ontwikkeling van deze grensregio) zijn afgerond. Het nieuwe programma INTERREG V loopt tot 30-06-2022 en de eerste aanvragen zijn ingediend.

Financieel:
De bijdrage bedraagt € 0,29 per inwoner (ca. € 13.000).

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt.

Speerpunten

Stichtingen en verenigingen

Wat gaan we daarvoor doen?

P10.

Doelstelling en belang:
De P10 is het netwerk van grote plattelandsgemeenten. De 30 grootste plattelandsgemeenten van Nederland hebben veelal dezelfde ambities en uitdagingen waarvoor zij zich dagelijks inzetten, zoals de leefbaarheid en vitaliteit op peil houden. In P10-verband brengen wij deze onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Wethouder A. van Gijssel zit in het Algemeen Bestuur van de P-10. Burgemeester J. van Oostrum is plaatsvervangend lid.

Deelnemers:
De 30 grootste plattelandsgemeenten van Nederland.

Programma:
De P10 levert een bijdrage aan meerdere programma's.

Ontwikkelingen:
De Strategische Visie 2019-2023 is vastgesteld, daarnaast is een Uitvoeringsagenda opgesteld. Deze is dynamisch. Tevens is een Agenda Platteland opgesteld.
Sinds 2023 neemt de burgemeester van Hof van Twente de organisatie van de P10 op zich.
30 plattelandsgemeenten zijn inmiddels lid geworden van de P10! Daarmee is de P10 uitgegroeid tot een samenwerkingsverband waarmee Den Haag graag aan tafel zit. De stem van het platteland wordt gehoord!

Financieel:
De jaarlijkse bijdrage bedraagt € 7.500.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt.

Speerpunten

Vennootschappen en coöperaties

Wat gaan we daarvoor doen?

Agem Gemeentelijke Energie B.V..

Doelstelling en belang:
De Agem Gemeentelijke Energie is de energieleverancier (gas en elektra) voor de bedrijfsvoering van Berkelland. Ze levert een bijdrage aan de energietransitie waarbij het streven is alle energie die wij verbruiken, zelf duurzaam op te wekken.
De 8 Achterhoekse gemeenten zijn de aandeelhouders. De gemeente bezit 38 aandelen en heeft een belang van 12,5%.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.

Programma:
Het belang levert via haar ambities een bijdrage aan programma Nieuwe Energie. Daarnaast is het de energieleverancier voor onze bedrijfsvoering.

Risico's:
Het investeren in projecten voor de opwek van duurzame energie kent de in de markt gangbare bedrijfseconomische risico's. Agem Gemeentelijke Energie heeft een investering gedaan in zonnepark Braamt. Voor investeringen dient een aandeelhoudersbesluit te worden genomen.

Alliander N.V., Arnhem.

Doelstelling en belang:
Alliander is een netwerkbedrijf en zorgt voor een betrouwbare, betaalbare en bereikbare energievoorziening (gas en elektra). De gemeente heeft met een aantal van 633.991 aandelen een belang van 0,46%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.
De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Alliander. Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neem deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Alliander.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

BNG Bank N.V., Den Haag.

Doelstelling en belang:
Het behoud van een belangrijk marktaandeel in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en rendement voor de aandeelhouders. De gemeente heeft met een aantal van 305.877 aandelen een belang van 0,55%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: wethouder H. van der Noordt.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A.

Doelstelling en belang:
De Coöperatie Energieloket Achterhoek U.A. levert een bijdrage aan de verduurzaming van de energievoorziening in de Achterhoek, duurzame energie in de Achterhoek te doen ontwikkelen, de productie en de levering van duurzame energie in de Achterhoek te stimuleren en het gebruik van duurzame energie in de Achterhoek te bevorderen. De coöperatie is 100% eigenaar van het regionale energieloket: Energieloket Achterhoek B.V..
De gemeente is lid van de coöperatie. Alle leden hebben evenveel stemrecht.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van leden: Wethouder G. Teselink; afgevaardigde ledenvergadering. Wethouder G. Teselink is daarnaast voorzitter van de coöperatie.

Programma:
Het belang levert een bijdrage aan programma Nieuwe Energie.

Risico's:
Op dit moment zijn er geen voornemens voor investeringen. Voor eventuele toekomstige investeringen dient een gemeentelijk besluit te worden genomen.

Gebiedsonderneming Laarberg B.V., Oost Gelre.

Doelstelling en belang:
Gebiedsonderneming Laarberg B.V. treedt op als beherend vennoot van Gebiedsonderneming Laarberg C.V. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van Regionaal Bedrijventerrein Laarberg. Het geplaatste aandelenkapitaal bestaat uit 180 aandelen van € 100 nominaal, totaal € 18.000. De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen beide voor 50% deel in de besloten vennootschap.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt.

Deelnemers:
De gemeenten Oost Gelre en Berkelland nemen ieder voor 50% deel in de vennootschap. De gemeente Oost Gelre is hierbij als grondgebied gemeente verantwoordelijk voor de ruimtelijke procedures.

Programma:
Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma 'Werken en Leren'.

Ontwikkelingen:
De grondverkoop is mede afhankelijk van economische omstandigheden. Medio 2024 is nog circa 37 ha terrein uitgeefbaar, waarvan al circa 6 ha is gereserveerd. Voor uitbreiding van bedrijventerreinen geldt het Regionale Programma Werklocaties als provinciaal kader. Daarin is verwoord dat voor Laarberg een uitbreidingsambitie voor de langere termijn geldt van 30-35 ha.

Risico's:
De financiële risico's zijn beperkt door het lage ingebrachte kapitaal.

Gebiedsonderneming Laarberg C.V., Oost Gelre.

Doelstelling en belang:
Gebiedsonderneming Laarberg C.V. is een commanditaire vennootschap, waarvan Gebiedsonderneming Laarberg B.V. de beherend vennoot is. Gebiedsonderneming Laarberg heeft als doel het ontwikkelen en exploiteren van Regionaal Bedrijventerrein Laarberg.
Het ondernemingsvermogen is ingebracht door beide commanditaire vennoten, de gemeenten Oost Gelre en Berkelland, en hebben beide een belang van € 1 in dit vermogen.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Vergadering van Vennoten; Wethouder H. van der Noordt.

Deelnemers:
De gemeenten Oost Gelre en Berkelland hebben als commanditaire vennoten ieder 48% zeggenschap. Gebiedsonderneming Laarberg B.V. heeft als bestuurder 4% zeggenschap.
Programma:
Gebiedsonderneming Laarberg draagt bij aan het programma 'Werken en Leren'.

Ontwikkelingen:
Zie hiervoor de toelichting bij Gebiedsonderneming Laarberg B.V.

Twence B.V., Hengelo.

Doelstelling en belang:
Twence is een afvalverwerker die uit afval energie haalt nadat het afval van herbruikbare materialen is ontdaan. Twence draagt daarmee bij aan duurzaamheid. De gemeente heeft met een aantal van 45.251 aandelen een belang van 5,33%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Twente Milieu

Doelstelling en belang:
Twente Milieu ontzorgt op het gebied van afval en voert veel taken uit in het beheer van de openbare ruimte. Ook zijn wij verantwoordelijk voor de afhandeling van vragen van inwoners en de inzet van communicatie en voorlichting. Daarnaast geeft Twente Milieu advies over gemeentelijk beleid en leveren wij een bijdrage aan het milieubewustzijn en de

duurzaamheidsdoelstellingen in de regio.

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering

Programma:
De lasten van de deelname in Twente Milieu zijn onderdeel van het programma Onze aantrekkelijke leefomgeving.

Risico's:
Geen bijzondere risico's.

Vitens N.V., Zwolle.

Doelstelling en belang:
Vitens is een waterleidingbedrijf dat zorg draagt voor de drinkwatervoorziening. De gemeente heeft met een aantal van 24.034 aandelen een belang van 0.42%

Zeggenschap/vertegenwoordiging:
Via de algemene vergadering van aandeelhouders: Wethouder H. van der Noordt; afgevaardigde aandeelhoudersvergadering.
De gemeente neemt deel aan het Nuval-platform. Deelnemers hebben afgesproken in een aantal onderwerpen met één stem op te treden tijdens de aandeelhoudersvergaderingen van Vitens. Een vertegenwoordiger van het Nuval-platform neem deel aan het Grootaandeelhoudersoverleg van Vitens.

Programma:
Het te ontvangen dividend levert een bijdrage aan programma Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Risico's:
Tegenvallende dividenduitkering en verlies van kapitaal bij liquidatie.

Financiering

Financiering

'Geld lenen kost geld!'

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op het treasurybeleid en de wijze waarop dit in de begroting is opgenomen. De financieringsparagraaf geeft daarnaast inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop de rente aan grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend.
Het gemeentelijke treasurybeleid is opgenomen in de financiële verordening 2023 en het treasurystatuut 2018.

Ontwikkelingen

Verwachte rente ontwikkeling:
De ECB gaat waarschijnlijk de rente nog een paar keer licht verlagen in 2024. Dit is afhankelijk van de ontwikkeling van de inflatie. En die ontwikkeling is lastig te voorspellen. De korte rente zal volgens verwachting het komende jaar dalen. In de lange rente worden minder schommelingen verwacht. In de tabel hieronder een gemiddelde verwachting van 2 tarieven volgens een aantal systeembanken. (bron: Thesor Marktperspectief augustus 2024)

Ontwikkeling	3 maands euribor	10 jaars rente
Huidige situatie	**3,52%**	**2,53%**
Verwachting over 1 jaar	**2,35%**	**2,48%**

Verwachte liquiditeitsontwikkeling
In 2024 heeft de BNG Bank besloten de door ons verstrekte hybride lening van € 20 miljoen niet af te lossen. Ook in 2025 is er weer een keuzemoment. In onze begroting gaan we ervan uit dat de BNG Bank in 2025 niet aflost. Volgens de begroting wordt er de komende jaren flink geïnvesteerd in Berkelland. We houden rekening met het jaarlijks aantrekken van € 10 miljoen financiering.

Risicobeheer

In het treasurystatuut staat dat de financieringsfunctie dient tot het beschermen tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's. Hierna wordt aangegeven in welke mate deze risico's zich voordoen en op welke wijze deze risico's worden beheerst.

Renterisico
Voor het renterisicobeheer worden de normen gehanteerd conform de Wet FIDO. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De kasgeldlimiet en de renterisiconorm hebben allebei als doel de leningenportefeuille te behoeden voor een onverantwoord grote gevoeligheid voor rente fluctuaties.
Met de kasgeldlimiet wordt een beperking opgelegd aan de omvang van de netto vlottende schuld. Deze bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. Voor 2025 is dat: € 12,5 miljoen (146,8 miljoen x 8,5%). Het is afhankelijk van de liquiditeitsbehoefte op korte termijn en de ontwikkeling van korte en lange rente in 2025 of we de grens van de kasgeldlimiet opzoeken.
De renterisiconorm bepaalt het maximum aan leningen met een rente typische looptijd van 1 jaar of langer die geherfinancierd moeten worden of waarvan de rente herzien moet worden. Deze bedraagt 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar. De ontwikkeling van de renterisiconorm is in onderstaand overzicht weergegeven.

Stap	Variabelen renterisiconorm	2025	2026	2027	2028
1	Renteherzieningen				
2	Aflossingen	3.648	4.648	5.648	6.648
3	Renterisico (1+2)	3.648	4.648	5.648	6.648
4	Renterisiconorm	29.369	28.244	28.252	28.375
5	**Ruimte onder risiconorm (+) of overschrijding risiconorm (-)**	**25.721**	**23.596**	**22.604**	**21.727**
4a	Begrotingstotaal	146.844	141.218	141.261	141.874
4b	Percentage regeling	20	20	20	20
4 = 4a x 4b/100	Renterisiconorm	29.369	28.244	28.252	28.375

Er blijft voldoende ruimte onder de risiconorm.

Koersrisico's
Koersrisico’s worden gelopen op deelneming door daling van de waarde van de aandelen. Ultimo 2023 bezat de gemeente aandelen in de volgende partijen:
Twence, Agem, BNG Bank, Alliander, de Laarberg, Vitens en Leisurelands. In 2024 is daar Twente Milieu bijgekomen.
De koersrisico’s op deze deelnemingen worden laag ingeschat.

Kredietrisico's
Kredietrisico’s worden gelopen bij het uitzetten van overtollige middelen en het verstrekken van leningen en garantstellingen. Kredietrisico’s worden beperkt door de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt en door de specifieke eisen die de gemeente stelt aan de partij waaraan middelen worden verstrekt.
Eventuele tijdelijke overtollige kasmiddelen zullen worden uitgezet conform de wettelijke kaders voor het schatkistbankieren.
Hieronder een overzicht van de verwachte stand van de verstrekte leningen in 2025.

Overzicht verstrekte leningen bedragen x € 1.000	Verwachte stand per 1-1-2025	Verwachte stand per 31-12-2025
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	6.363	6.363
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen	72	72
Kapitaalverstrekkingen aan overige verbonden partijen	3.516	3.516
Leningen aan deelnemingen	22.802	22.802
Leningen aan overige verbonden partijen	7.959	7.959
Overige langlopende leningen	4.060	3.900
Leningen aan openbare lichamen	537	504
Totaal	**45.309**	**45.116**

Liquiditeitsrisico's
De gemeente beperkt haar interne liquiditeitsrisico’s door haar treasuryactiviteiten te baseren op de liquiditeitsplanning.

Valutarisico's
Valutarisico’s worden in de gemeente uitgesloten door uitsluitend leningen te verstrekken, aan te gaan of te garanderen in euro’s.

Rentelasten en baten

Rentelasten
De rentelasten in de begroting zijn gebaseerd op de langlopende leningen en geraamde financieringsbehoefte. De financieringsbehoefte wordt bepaald door de ontwikkeling van de reguliere exploitatie, het investeringsplan en de mutaties op de grondexploitatie.
In de begroting is een bedrag opgenomen van € 1.560.717 voor verwachte rentelasten.
Hieronder de verwachte stand van de lening portefeuille begin en eind 2025.

Lening (x € 1.000)	Looptijd	Rente %	Saldo 1-1-2025	Aflossing	Opname	Saldo 31-12-2025
BNG Bank	25 jaar lineair	2.99 %	36.262	1.648		34.614
BNG Bank	10 jaar lineair	-0.05 %	6.000	1.000		5.000
BNG Bank	5 jaar fixed	0.5 %	10.000			10.000
nieuwe lening	10 jaar lineair	2,5 %			10.000	10.000
Totaal			**52.262**	**2.648**	**10.000**	**59.614**

Rentebaten

De rentebaten betreffen de inkomsten uit:

- personeelshypotheken: € 40.000
- verstrekte leningen: € 645.854
- rente schatkist: € 162.500

Doorberekende rente/renteresultaat

In de begroting wordt rente doorberekend aan de grondexploitatie en aan taakvelden. Er wordt uitgegaan van totaalfinanciering. Dit houdt in dat aangetrokken leningen betrekking hebben op alle activiteiten van de gemeente. De wijze waarop er wordt doorberekend is als volgt:

Grondexploitatie

De aan de grondexploitatie doorberekende rente is conform de voorschriften van het BBV. Het percentage wordt berekend op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2025 is deze 1%.

Taakvelden

Aan taakvelden wordt rente toegerekend op basis van een omslagpercentage.
Het begrote omslagpercentage wordt berekend door de totale begrote rentelasten te delen door het begrote saldo van de investering op 1 januari van het begrotingsjaar. Indien de afwijking bij realisatie tussen de werkelijke rentelasten en de voor gecalculeerde toegerekende rentelasten groter is dan 25% moet er gecorrigeerd worden. Voor 2025 rekenen we met 0,25%.

Renteresultaat

Het renteresultaat geeft het saldo weer van rentelasten en toegerekende rente aan taakvelden. Het renteresultaat maakt onderdeel uit van de algemene dekkingsmiddelen.

Schema rentetoerekening begroting	2025
Externe rente korte en lange financiering	1.560.717
Externe rentebaten	848.354
Saldo rentelasten en rente baten	712.363
Toerekening bijzondere rentes:	
Rente grondexploitatie	14.751
Rentebaten projectfinanciering	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	14.751
Saldo door te rekenen externe rente	697.612
Rente eigen vermogen	0
Rente voorzieningen	0
Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente	697.612
Werkelijk aan taakvelden toegerekend	316.488
Renteresultaat op taakveld Treasury	**381.124**

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

'We zorgen goed voor onze kapitaalgoederen'

Inleiding

In deze paragraaf staat hoe we met onze kapitaalgoederen omgaan. Kapitaalgoederen zijn goederen met een meerjarig nut. Denk aan wegen, gebouwen, riolering en openbaar groen. Zoals wettelijk is voorgeschreven worden investeringen met een meerjarig nut afgeschreven. De afschrijvingstermijn die daarbij wordt gebruikt komt overeen met de economische levensduur van de investering. Wij hanteren wel een ondergrens. Investeringen met een waarde van minder dan € 20.000 worden niet geactiveerd maar komen direct ten laste van de exploitatie.
Het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt zoveel mogelijk in samenhang uitgevoerd in integrale projecten, bijvoorbeeld bij wegen en riolering.
Wij streven naar een verantwoord beheer van onze kapitaalgoederen. In deze paragraaf geven we een indicatie over de staat van onderhoud en welke middelen voor het onderhoud in de begroting zijn opgenomen.
Daarbij gaan wij uit van:

- Een rioolstelsel dat wordt beheerd overeenkomstig het watertakenplan.
- Een kwaliteitsniveau van de wegen volgens het scenario 'overwegend laag'.
- Een kwaliteitsniveau voor openbaar groen dat past bij het budget.
- Een gedifferentieerd onderhoudsniveau voor gemeentelijke gebouwen.

Riolering en water

In het watertakenplan is de inrichting en het beheer van de afvalwaterketen (riolering en zuivering) en het watersysteem beschreven. Met het watertakenplan geven wij invulling aan de planverplichting uit de Wet milieubeheer. Met de inhoud van dit plan wordt de basis gelegd voor de zorgplichten van de gemeente en de zorgplichten van het waterschap. Naast onze zorgplichten spelen wij met dit watertakenplan in op het veranderende klimaat, de duurzaamheidsopgaven en technologische ontwikkelingen. Zo kunnen we ook in de toekomst een veilig en goed functionerende afvalwaterketen en watersysteem waarborgen.

Kerncijfers

- 298 kilometer vrij verval riool
- 688 kilometer persleiding (inclusief aansluitleidingen)
- 86 gemalen, 6 bergbezinkvoorzieningen en 1973 drukriool installaties
- 8000 inspectieputten
- 16.750 kolken en 2,3 kilometer lijngoten

Beleid/kaders

- Watervisie Berkelland 2030 (is samenwerking met het waterschap opgesteld)
- Watertakenplan
- Beheerplan riolering
- Regenwaterstructuurplan

Huidige staat en ontwikkelingen
Binnen taakveld riolering kennen wij alleen onderhoudsniveau 'goed', anders kunnen er gevolgen voor de volksgezondheid ontstaan. Met het watertakenplan is een stap gemaakt in het toepassen van risicogestuurd beheer. Bij risicogestuurd beheer wordt afgestapt van een louter cyclisch beheer. Wij reinigen, inspecteren, renoveren of vervangen dan niet meer alleen omdat het zoveel jaar geleden is gedaan, maar kijken naar de technische kwaliteit en noodzaak tot vervanging. Bij de planning van de uitvoering van rioolvervanging/onderhoud wordt integraal afgestemd met de wegbeheerders.

Financiën
In de paragraaf lokale heffingen wordt een totaaloverzicht gegeven van de kosten die worden toegerekend aan riolering. De jaarlijkse lasten voor beheer en onderhoud worden gedekt door tarieven. Op basis van het watertakenplan zijn de tarieven op termijn nog niet kostendekkend. Een tekort of overschot in een jaar wordt onttrokken of toegevoegd aan de voorziening voor rioolheffing.

Onderhouden van wegen

De gemeente Berkelland heeft in totaal 770 km verharde wegen met een oppervlakte van 3,9 miljoen m2, ofwel bijna 400 hectare. Hiervan ligt 54% buiten de bebouwde kom en 46% binnen de bebouwde kom. Het grootste deel van het areaal bestaat uit asfaltverharding (circa 60%). Daarnaast is er 39% elementenverharding (tegels, betonstraatstenen, klinkers. etc.) en een klein gedeelte (circa 1%) cementbetonverharding. Onderstaande tabel geeft verder inzicht.

Wegenareaal Berkelland	Verhardings-type	Rijbaanlengte [m]	Oppervlakte [m2]	Percentage [%]
Binnen bebouwde kom	Elementen	112.162	1.251.805	32
	Asfaltbeton	107.586	550.680	14
	Cementbeton	12	1.769	0
	Totaal	219.760	1.804.254	46
Buiten bebouwde kom	Asfaltbeton	480.687	1.843.970	47
	Elementen	62.474	258.853	7
	Cementbeton	7.239	23.690	1
	Totaal	550.400	2.126.513	54

De volgende kenmerken zijn van invloed op het onderhoud van het wegenareaal:

- We hebben een groot areaal van (met name oude asfalt) wegen gelegen in het buitengebied, dat door een toename van in de loop van de tijd steeds zwaarder wordend verkeer ook steeds zwaarder belast wordt en daardoor sneller slijt en sneller aan reconstructie toe is.
- Het wegenareaal is over het algemeen verouderd met als resultaat dat diverse wegconstructies het einde van de levensduur naderen of al hebben bereikt.
- We hebben per inwoner ca. 105 m2 verharding in beheer; veel meer dan gemiddeld in Nederland (58m2).
- Er is een toename van in de loop van de tijd steeds zwaarder wordend verkeer waardoor de wegen ook steeds zwaarder belast worden en daardoor sneller slijten en aan reconstructie toe zijn.
- De profilering van wegen voldoet op veel plekken niet meer aan huidige eisen en het hedendaagse gebruik.
- We hebben veel last van wortelopdruk van bomen die inmiddels dicht langs ons wegen staan.
- Binnen de verschillende kernen zijn de wegen voornamelijk uitgevoerd in (dure) elementen.
- Sterk gestegen en nog stijgende prijzen.

Beleid/kaders
Herijking wegbeheer 2021-2025
Met de raad is afgesproken om voor de onderhoudskwaliteit van de wegen het scenario 'overwegend laag' te hanteren. In deze ambitie is voor grotere delen van het areaal gekozen voor kwaliteitsniveau 'Laag'. De meer doorgaande wegen en de wegen in het centrum worden onderhouden op kwaliteitsniveau 'Basis'. Voor de fietspaden is gekozen voor kwaliteitsniveau 'Hoog'.

Gewenste kwaliteit		Centrum-gebied	Wijkont-sluitings-wegen	Woon-straten	Industrie-wegen	Erftoe-gangswegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt	Rijbaan	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Fietspaden	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog
	Voetpaden	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Overige	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
Elementen	Rijbaan	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Fietspaden	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog	Hoog
	Voetpaden	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag
	Overige	Basis	Basis	Laag	Laag	Basis	Laag

Huidige staat en ontwikkelingen
Op basis van de in 2019 uitgevoerde inspectie is de werkelijke kwaliteit vergeleken met het vastgestelde kwaliteitsscenario ‘overwegend laag’. In onderstaande figuur is dit per deelareaal weergegeven.

Gemeten kwaliteit t.o.v. gewenste kwaliteit		Centrum-gebied	Wijkontsluiting-swegen	Woon-straten	Industrie-wegen	Erftoegangs-wegen buiten de kom	Overige wegen buiten de kom
Asfalt	Rijbaan	ok	ok	ok	te hoog	te hoog	ok
	Fietspaden	te hoog	te hoog	te hoog	te hoog	te laag	ok
	Voetpaden	n.v.t.	n.v.t.	te hoog	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Overige	n.v.t.	te hoog	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Elementen	Rijbaan	ok	te hoog	te hoog	te hoog	te laag	ok
	Fietspaden	n.v.t.	te laag	te laag	n.v.t.	n.v.t.	te hoog
	Voetpaden	ok	ok	te hoog	te hoog	n.v.t.	te hoog
	Overige	te hoog	ok	te hoog	te hoog	n.v.t.	ok

Het grootste gedeelte van het areaal scoorde op of hoger dan het afgesproken kwaliteitsniveau. Alleen het kwaliteitsniveau ‘hoog’ op de fietspaden werd op meerdere plaatsen niet bereikt (totaal ca. 75.000 m2) en het areaal elementen rijbanen in de ‘Erftoegangswegen buiten de kom’ (ca. 2.300 m2) scoorde te laag. Deze arealen hebben in de periode van 2020 tot en met 2022 aandacht gekregen. Onder andere met de inzet van een impulsbudget van € 2 miljoen. In de maanden juni en juli van 2023 heeft de meest recente inspectieronde plaatsgevonden. Op basis van de resultaten van die inspectie herijken we het kwaliteitsniveau opnieuw. De resultaten komen terug in een nieuw wegenbeleidsplan 2024-2028.

Financiën
Het structureel beschikbare budget binnen de exploitatiebegroting voor het uitvoeren van onderhoud aan wegen is met 5 ton (2023) verhoogd. Tegelijk veroudert het wegennet verder. Bij de vaststelling van het wegenbeheerplan (in 2024) bekijken we hoe zich dit verhoudt tot het door de gemeenteraad vastgestelde niveau ‘overwegend laag’.
We inspecteren elke 2 jaren alle wegen op de aanwezigheid van schades, we monitoren het kwaliteitsverloop en herijken de onderhoudsbehoefte. Op basis daarvan maken we jaarlijks onderhoudsplanningen en voeren die uit. Als uit de 2 jaarlijkse inspectieresultaten blijkt dat wegen of wegvlakken aan het einde van de levensduur zijn dan nemen we die op in het meerjaren investeringsprogramma (MJIP). De veroudering van het wegennet gaat de komende decennia zorgen voor een piek in de investeringsbehoefte.

Openbare verlichting

Gemeente Berkelland beheert en onderhoudt ongeveer 8.900 lichtmasten en armaturen. Een areaal dat jaarlijks groeit door nieuwbouw in- en uitbreidingen en herinrichting van openbare ruimte. Op ongeveer 3.000 lichtmasten brandt eenledlamp. Dit betekent dat 33% van het areaal in Berkelland LED is.

Huidige staat en ontwikkelingen
Ongeveer 10% van alle lichtmasten en ongeveer 20% van alle armaturen is ouder dan de

theoretische levensduur. Met name op het gebied van armaturen geeft dat problemen, omdat het voorkomt dat vervangende lampen en onderdelen niet meer leverbaar zijn. We moeten in de toekomst dus meer gaan vervangen.

Beleidskaders
We werken aan een beleidsplan openbare verlichting 2024-2033 dat bovenstaande verder uitwerkt en in 2024 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Financiën
Op dit moment zijn de onderhoudsbudgetten voor openbare verlichting in lijn met de daadwerkelijke kosten. Dat geldt niet voor de energiebudgetten, die onder druk staan door de stijgende energieprijzen. 'VerLEDden' zorgt voor vermindering van energiekosten én de kosten van storingen, maar hiervoor zijn wel financiële middelen noodzakelijk (want dit kan niet uit het onderhoudsbudget bekostigd worden).

Groen en speelvoorzieningen

Berkelland heeft 172 hectare groen in de bebouwde kommen. Hiervan is ongeveer 35 hectare gazon, 74 hectare ruw/bloemrijk gras, 40 hectare bosplantsoen en 16 hectare heesters, hagen en vaste planten en 7 hectare diversen.
Gemeente Berkelland is eigenaar van 16.000 bomen in de bebouwde kom. Daarnaast zijn er 81.000 bomen buiten de bebouwde kom.
Er zijn 438 speeltoestellen inclusief doeltjes en dergelijke in Berkelland in de openbare ruimte. Relatief veel toestellen zijn oud (ouder dan 15 jaar). Op basis van het beleidsplan "Spelen en bewegen in de openbare ruimte" is er een inhaalslag gaande om verouderde toestellen te verwijderen en nieuwe toestellen te plaatsen die aansluiten bij de doelgroepen in de wijk of in het dorp.

Beleid/kaders

- Groenbeleidsplan en groenstructuurplan 2023-2032 (besluitvorming gepland eind 2023).
- Beleidsplan spelen en bewegen in de openbare ruimte 2021-2030.
- Bomenbeleidsplan 2020-2029

Huidige staat en ontwikkelingen
De staat van het onderhoud is wisselend: over het algemeen is de staat van het groen redelijk tot goed, maar er zijn ook diverse locaties die verouderd zijn. Dit gaat zowel om groen- als speelvoorzieningen. De budgetten voor het onderhoud zijn echter beperkt. Het groenbeleidsplan geeft hier handvaten en kaders voor. Dit plan is gebaseerd op o.a. de volgende uitgangspunten:

- Meer ecologisch groenbeheer ten behoeve van een grotere biodiversiteit.
- Klimaatadaptatie (hitte, verdroging, wateropvang).
- Aantrekkelijke groene plekken in de kernen.
- Voldoende kwaliteit van het groenonderhoud, en de inrichting waar nodig beter afstemmen op het onderhoudsbudget.
- Het groen moet meer uitnodigen om te ontmoeten en te bewegen, voor jong en oud.

Financiën
Het structurele budget voor onderhoud bedraagt € 704.000 (exclusief loonkosten en kapitaallasten).

Onderhoud gebouwen

Het onderhoud aan gebouwen wordt uitgevoerd op basis van het meerjaren onderhoudsplan. Het onderhoudsplan heeft betrekking op 47 gebouwen/bouwwerken waarvan:

- 11 leegstaande panden
- 5 gymzalen

- 3 museums
- 2 molens
- 3 sporthallen
- 2 gemeentewerven
- 5 kerktorens
- 16 overig

Beleid
In 2020 heeft er een inspectie plaatsgevonden van de gemeentelijk gebouwen. Hierbij is de actuele onderhoudsstaat van de gebouwen vastgelegd. Voor het onderhoud onderscheiden we de volgende onderhoudsniveau's:

Niveau 1	Uitstekend	Nieuwbouwkwaliteit en/of met nieuwbouw vergelijkbare kwaliteit.
Niveau 2	Goed	Nieuwbouwkwaliteit met de eerste tekenen van feitelijke veroudering.
Niveau 3	Redelijk	Het verouderingsproces is over vrijwel de gehele linie duidelijk op gang gekomen.
Niveau 4	Matig	Het verouderingsproces heeft het bouwdeel duidelijk in zijn greep.
Niveau 5	Slecht	Het verouderingsproces is min of meer onomkeerbaar geworden.
Niveau 6	Zeer slecht	Een zodanig slechte toestand dat dit niet meer te classificeren valt onder conditie 5.

Om een goed en veilig gebouw te kunnen bieden is ervoor gekozen om de gemeentelijke gebouwen in onderhoudsniveau 3 te houden/krijgen. Uitzondering hierop is het gemeentehuis en de gemeentewerf. Hiervoor is onderhoudsniveau 2 aangehouden.

Uitvoeringsplannen 2025
Op basis van het meerjaren onderhoudsplan wordt het uitvoeringsplan voor groot onderhoud in 2025 opgesteld en uitgevoerd. Daarnaast wordt ook het dagelijks/regulier onderhoud aan de gebouwen uitgevoerd.

Financiën
In de begroting is jaarlijks € 425.000 gereserveerd voor de vervanging van technische installaties. Voor het dagelijks onderhoud is een budget beschikbaar van € 269.000. Het totale budget voor onderhoud gebouwen bedraagt € 694.000.

Reserves en voorzieningen

Wat speelt er?

Bij de nota reserves en voorzieningen zijn de reserves herschikt. Daarbij zijn nog 7 reserves in stand gebleven, waarvan 6 bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn ingesteld om toekomstige lasten te kunnen dekken. De reserves zijn een spaarpot voor uitgaven die we verwachten. Dit betekent niet dat er concrete plannen zijn. Als er een concreet plan is hevelen we het benodigde bedrag over van de betreffende bestemmingsreserve naar de bestemmingsreserve bestuurlijke claims. De werkelijke kosten worden vervolgens gedekt uit de reserve bestuurlijke claims. Hierna is per reserve nog eens aangegeven voor welk doel ze zijn ingesteld.
Na de reserves is ook een meerjarenoverzicht opgenomen van voorzieningen.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2024	Mutaties 2024	Verwacht Saldo 1-1-2025	Toevoeging	Onttrekking	Verwacht saldo 31-12-2025
Algemene reserve	26.320	0	26.320	0	0	26.320
Bestuurlijke claims	27.957	-4.274	23.683	0	2.598	21.085
Egalisatiereserve investeringen	8.627	-252	8.375	0	244	8.131
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	6.382	0	6.382	0	0	6.382
Onderhoud wegen	190	0	190	0	0	190
Onderwijshuisvesting	16.648	1.483	18.131	21	0	18.152
Sportvastgoed	9.439	1.147	10.586	9	0	10.595
Totaal	**95.563**	**-1.896**	**93.667**	**30**	**2.842**	**90.855**

Algemene reserve

Algemene reserve	
Doel	Buffer voor het opvangen van nadelen
Plafond	Niet van toepassing
Vulling	Resultaatbestemming
Stand 1 januari	**26.320.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2025	**26.320.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2026	**26.320.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2027	**26.320.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2028	**26.320.000**

Bestuurlijke claims

Bestuurlijke claims		
Doel	Het dekken van projecten waarover een bestuurlijk besluit is genomen.	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Uitname uit andere reserves voor projecten	
Stand 1 januari		**23.683.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**2.598.000**
Meer bomen		310.000
Projecten vrijetijdssector		70.000
Samen denken, samen doen		155.000
Huisvesting ontheemden		500.000
Leader 2023 e.v.		396.000
Biodiversiteit		422.000
Sensire OekraÏne		50.000
Asbestfonds		652.000
Transformatie sociaal domein		43.000
Stand 31 december 2025		**21.085.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**43.000**
Transformatie sociaal domein		43.000
Stand 31 december 2026		**21.042.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2027		**21.042.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2028		**21.042.000**

Egalisatiereserve investeringen

Egalisatiereserve investeringen		
Doel	Het dekken van afschrijvingslasten van investeringen	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Bijdrage uit andere reserves ter dekking afschrijvingslasten	
Stand 1 januari		**8.375.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**244.000**
Dekking kapitaallasten		244.000
Stand 31 december 2025		**8.131.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**244.000**
Dekking kapitaallasten		244.000
Stand 31 december 2026		**7.887.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**244.000**
Dekking kapitaallasten		244.000
Stand 31 december 2027		**7.643.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**244.000**
Dekking kapitaallasten		244.000
Stand 31 december 2028		**7.399.000**

Egalisatiereserve bouwgrondexploitaties

Algemene reserve bouwgrondexploitatie	
Doel	Het opvangen van verliezen van de bouwgrondexploitatie
Plafond	Weerstandsvermogen voor bouwgrondexploitaties =2
Vulling	Resultaatbestemming bouwgrondexploitaties met uitzondering van voormalig onderwijsgronden en sportaccommodaties.
Stand 1 januari	**6.382.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2025	**6.382.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2026	**6.382.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2027	**6.382.000**
Toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2028	**6.382.000**

Wegen

Onderhoud wegen		
Doel	Het beschikbaar houden van middelen voor onderhoud wegen dat in het vorige dienstjaar niet zijn uitgevoerd.	
Plafond	Niet van toepassing	
Vulling	Restantbudget onderhoud wegen.	
Stand 1 januari		**190.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2025		**190.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**190.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2027		**190.000**
Toevoegingen		**0**
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2028		**190.000**

Onderwijshuisvesting

Onderwijshuisvesting	
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restantboekwaarden van onderwijs-gebouwen. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om afschrijvingslasten van onderwijshuisvestingsinvesteringen te dekken.
Plafond	Afhankelijk van actualisatie IHP Onderwijs
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten onderwijshuisvesting - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige onderwijsgronden

Stand 1 januari	**18.131.000**
Toevoegingen	**21.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten	21.000
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2025	**18.152.000**
Toevoegingen	**21.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten	21.000
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2026	**18.173.000**
Toevoegingen	**21.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten	21.000
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2027	**18.194.000**
Toevoegingen	**21.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten	21.000
Onttrekkingen	**0**
Stand 31 december 2028	**18.215.000**

Sportvastgoed

Sportvastgoed		
Doel	De reserve wordt ingezet voor de sloopkosten en het afboeken van restant-boekenwaarden van sportaccommodaties. Daarnaast kan de reserve worden ingezet om de afschrijvingslasten van de sportaccommodatie-investeringen te dekken.	
Plafond	Afhankelijk van visie op sportaccommodaties	
Vulling	- Bestemmen exploitatieresultaten - Vrijvallende afschrijvingslasten sportaccommodaties - Voordelige bouwgrondexploitatieresultaten van voormalige sportaccommodaties.	
Stand 1 januari		**10.586.000**
Toevoegingen		**9.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten		9.000
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2025		**10.595**
Toevoegingen		**9.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten		9.000
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2026		**10.604.000**
Toevoegingen		**9.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten		9.000
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2027		**10.613.000**
Toevoegingen		**9.000**
Vrijvallende afschrijvingslasten		9.000
Onttrekkingen		**0**
Stand 31 december 2028		**10.622.000**

Meerjarenoverzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo
	31-12-2023	2024	31-12-2024	2025	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027	2028	31-12-2028
Algemene reserve	26.320	0	26.320	0	26.320	0	26.320	0	26.320	0	26.320
Bestuurlijke claims	27.957	-4.274	23.683	-2.598	21.085	-43	21.042	0	21.042	0	21.042
Egalisatiereserve investeringen	8.627	-252	8.375	-244	8.131	-244	7.887	-244	7.643	-244	7.399
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	6.382	0	6.382	0	6.382	0	6.382	0	6.382	0	6.382
Onderhoud wegen	190	0	190	0	190	0	190	0	190	0	190
Onderwijshuisvesting	16.648	1.483	18.131	21	18.152	21	18.173	21	18.194	21	18.215
Sportvastgoed	9.439	1.147	10.586	9	10.595	9	10.604	9	10.613	9	10.622
Totaal	**95.563**	**-1.896**	**93.667**	**-2.812**	**90.855**	**-257**	**90.598**	**-214**	**90.384**	**-214**	**90.170**

Voorzieningen

	Saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo	Mutaties	Verwacht saldo
	31-12-2023	2024	31-12-2024	2025	31-12-2025	2026	31-12-2026	2027	31-12-2027	2028	31-12-2028
Pensioenen wethouders	5.024	0	5.024	0	5.024	0	5.024	0	5.024	0	5.024
Wachtgeldregeling wethouders	75	-75	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RVU	110	0	110	0	110	0	110	0	110	0	110
Spaarverlof	476	0	476	0	476	0	476	0	476	0	476
Riolering	6.791	495	7.286	92	7.378	2	7.380	69	7.449	14	7.463
Afval	774	-226	548	0	548	0	548	0	548	0	548
Totaal	**13.250**	**194**	**13.444**	**92**	**13.536**	**2**	**13.538**	**69**	**13.607**	**14**	**13.621**

FINANCIËLE BEGROTING

Structureel saldo begroting

bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Lasten	146.755	141.888	141.931	142.544
Baten	144.142	137.032	136.714	136.726
Saldo van baten en lasten	**-2.613**	**-4.856**	**-5.217**	**-5.818**
Toevoegingen aan reserves	90	30	30	30
Onttrekkingen aan reserves	2.901	287	244	244
Saldo mutatie reserves	**2.811**	**257**	**214**	**214**
Geraamd resultaat	**198**	**-4.599**	**-5.003**	**-5.604**
Incidentele lasten (inclusief reservemutaties)	2.881			
Incidentele baten (inclusief reservemutaties)	2.434			
Saldo incidentele baten en lasten	**447**	**0**	**0**	**0**
STRUCTUREEL RESULTAAT	**645**	**-4.599**	**-5.003**	**-5.604**

Baten en lasten 2025 per programma

Bedragen x €1.000

Overzicht van baten en lasten per programma	2025 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	**-23.163**	**12.596**	**0**	**0**	**-10.567**
020 Passend wonen	**-6.007**	**2.715**	**0**	**0**	**-3.292**
030 Vitaal platteland	**-2.259**	**1**	**1.849**	**0**	**-409**
040 Nieuwe energie	**-1.167**	**820**	**0**	**0**	**-347**
050 Een toekomstbestendig sociaal domein	**-41.590**	**1.575**	**748**	**0**	**-39.268**
060 Sport en Cultuur	**-5.881**	**470**	**0**	**-9**	**-5.420**
070 Werken en leren	**-30.144**	**12.704**	**0**	**-21**	**-17.461**
080 Veiligheid	**-5.927**	**141**	**0**	**0**	**-5.786**
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	**-24.762**	**2.082**	**304**	**-60**	**-22.436**
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**-5.854**	**111.038**	**0**	**0**	**105.184**
Gerealiseerd resultaat	**-146.755**	**144.142**	**2.901**	**-90**	**198**

Saldi per programma 2023-2028

Bedragen x €1.000

Meerjarenoverzicht van baten en lasten per programma	Realisatie 2023	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
010 Onze aantrekkelijke leefomgeving							
Lasten	-22.712	-21.017	-23.372	-23.163	-23.034	-23.181	-23.201
Baten	12.193	12.090	12.905	12.596	12.554	12.762	12.762
Onttrekkingen	1.724	0	1.243	0	0	0	0
Stortingen	-612	0	0	0	0	0	0
Totaal 010 Onze aantrekkelijke leefomgeving	**-9.406**	**-8.928**	**-9.224**	**-10.567**	**-10.480**	**-10.420**	**-10.440**
020 Passend wonen							
Lasten	-7.241	-7.004	-9.961	-6.007	-6.007	-6.007	-6.007
Baten	3.774	3.131	4.910	2.715	2.715	2.715	2.715
Onttrekkingen	245	102	1.282	0	0	0	0
Stortingen	-997	0	0	0	0	0	0
Totaal 020 Passend wonen	**-4.219**	**-3.771**	**-3.769**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**	**-3.292**
030 Vitaal platteland							
Lasten	-1.334	-528	-1.910	-2.259	-390	-390	-390
Baten	880	1	204	1	1	1	1
Onttrekkingen	188	15	1.258	1.849	0	0	0
Stortingen	-1.155	0	0	0	0	0	0
Totaal 030 Vitaal platteland	**-1.421**	**-512**	**-449**	**-409**	**-389**	**-389**	**-389**
040 Nieuwe energie							
Lasten	-2.093	-1.209	-1.585	-1.167	-347	-347	-347
Baten	1.100	813	1.113	820	0	0	0
Onttrekkingen	0	0	75	0	0	0	0
Stortingen	-1.299	0	0	0	0	0	0
Totaal 040 Nieuwe energie	**-2.291**	**-396**	**-396**	**-347**	**-347**	**-347**	**-347**
050 Een toekomstbestendig sociaal domein							
Lasten	-41.989	-36.466	-47.537	-41.590	-40.274	-40.231	-40.231
Baten	9.169	1.540	7.817	1.575	1.575	1.575	1.575
Onttrekkingen	221	0	820	748	43	0	0
Totaal 050 Een toekomstbestendig sociaal domein	**-32.599**	**-34.926**	**-38.900**	**-39.268**	**-38.657**	**-38.657**	**-38.657**
060 Sport en Cultuur							
Lasten	-6.266	-5.342	-6.140	-5.881	-5.803	-5.803	-5.803
Baten	882	238	253	470	470	470	470
Onttrekkingen	435	0	305	0	0	0	0
Stortingen	-26	0	-69	-9	-9	-9	-9
Totaal 060 Sport en Cultuur	**-4.976**	**-5.104**	**-5.652**	**-5.420**	**-5.342**	**-5.342**	**-5.342**

070 Werken en leren							
Lasten	-30.290	-28.318	-29.519	-30.144	-29.966	-29.641	-29.641
Baten	12.314	11.454	12.578	12.704	12.635	12.509	12.509
Onttrekkingen	2.133	-20	267	0	0	0	0
Stortingen	-738	22	-121	-21	-21	-21	-21
Totaal 070 Werken en leren	**-16.582**	**-16.862**	**-16.795**	**-17.461**	**-17.352**	**-17.153**	**-17.153**
080 Veiligheid							
Lasten	-5.655	-5.870	-5.996	-5.927	-5.923	-6.112	-6.190
Baten	151	124	141	141	141	141	141
Onttrekkingen	34	0	33	0	0	0	0
Totaal 080 Veiligheid	**-5.471**	**-5.746**	**-5.821**	**-5.786**	**-5.782**	**-5.971**	**-6.049**
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering							
Lasten	-23.657	-22.522	-27.088	-24.762	-24.190	-24.031	-24.031
Baten	2.722	2.003	2.773	2.082	2.082	2.082	2.082
Onttrekkingen	1.101	301	2.398	304	244	244	244
Stortingen	-245	-60	-60	-60	0	0	0
Totaal 090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	**-20.080**	**-20.278**	**-21.977**	**-22.436**	**-21.864**	**-21.705**	**-21.705**
100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien							
Lasten	-2.208	-7.145	-4.552	-5.854	-5.955	-6.189	-6.704
Baten	104.784	105.300	110.868	111.038	104.860	104.460	104.472
Totaal 100 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	**102.577**	**98.155**	**106.316**	**105.184**	**98.905**	**98.272**	**97.768**
Gerealiseerd resultaat	**5.533**	**1.632**	**3.333**	**198**	**-4.599**	**-5.003**	**-5.605**

Algemene dekkingsmiddelen

In onderstaand overzicht is een specificatie opgenomen van de algemene dekkingsmiddelen zoals die in het overzicht van baten en lasten zijn verwerkt. Onvoorzien bestaat voor € 100.000 uit een budget voor onvoorziene uitgaven en voor de rest uit budgetten voor loon- en prijsstijging, budgetten die op voorhand nog niet zijn toe te delen aan programma's en budgetten voor taken waarvoor het Rijk middelen beschikbaar stelt.

Bedragen x €1.000

Overzicht van bate en lasten per activiteit	Realisatie 2023	2024 (primitief)	2024 (Na Bestuursrapportage)	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
100.010.010 We zorgen voor voldoende liquiditeit	**178**	**375**	**570**	**-129**	**-448**	**-698**	**-948**
100.010.020 We beheren onze financiële middelen	**1.876**	**1.323**	**2.076**	**1.258**	**1.258**	**1.258**	**1.258**
100.020.010 We innen belastingen	**10.588**	**10.816**	**11.028**	**11.503**	**11.533**	**11.563**	**11.593**
100.020.020 We ontvangen algemene uitkering	**89.804**	**90.447**	**93.773**	**95.348**	**89.213**	**88.789**	**88.770**
100.020.030 We betalen vennootschapsbelasting	**171**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**	**-25**
100.030.010 Onvoorzien	**39**	**-4.691**	**-1.023**	**-2.591**	**-2.446**	**-2.435**	**-2.700**
100.500.010 Loonkosten	**-79**	**-82**	**-82**	**-88**	**-88**	**-88**	**-88**
100.700.010 Rente en afschrijving	**0**	**-7**	**-2**	**-92**	**-92**	**-92**	**-92**
Gerealiseerd resultaat	**102.577**	**98.155**	**106.316**	**105.184**	**98.905**	**98.272**	**97.768**

Overzicht van incidentele baten en lasten 2025-2028 per programma

Een gedeelte van de incidentele lasten in onze begroting dekken we met incidentele baten. In onderstaand overzicht zijn de incidentele lasten van groter dan € 150.000 benoemd. Een gedeelte van deze lasten dekken we uit reserves. Dit is in de toelichting weergegeven.

Lasten gedekt door onttrekking uit de reserves.

- Leader betreft onze cofinanciering in eenmalige subsidietrajecten uit Leader Achterhoek.
- Subsidieregeling asbestdaken, beschermingspakket, vouchers hebben allen betrekking op de sanering van asbest. Wij zien dit als incidentele lasten omdat uiteindelijk alle asbest gesaneerd zal zijn. Dit vraagt wel een lange adem.
- Biodiversiteit betreft eenmalige subsidies ter stimulering van de biodiversiteit in de gemeente.
- Motie bomen en kleine bossen betreft het eenmalig beschikbaar stellen van een boom aan iedere Berkellander.
- Multifunctionele ontmoetingsplekken betreft een tijdelijke subsidie tot 2026.
- Tijdelijke huisvesting ontheemden betreft een bijdrage in de realisering in extra tijdelijke opvangmogelijkheden.

Lasten niet gedekt uit reserves.

- Regiodeal betreft de cofinanciering voor de gesloten Regiodeal Achterhoek die een beperkte looptijd heeft.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2025 (primitief)	2026 (primitief)	2027 (primitief)	2028 (primitief)
030 Vitaal platteland				
Lasten				
60310903 PRJCT Leader 2023 ev.	-396	0	0	0
60330907 PRJCT Subsidieregeling asbestdaken	-288	0	0	0
60330908 PRJCT Gratis beschermpakket + stort kleine schuren	-159	0	0	0
60330909 PRJCT Vouchers Regiodeal m.b.t. asbest	-186	0	0	0
60330910 PRJCT Vouchers Regiodeal sociaal/bedrijfsbegeleid.	-19	0	0	0
60570002 PRJCT Biodiversiteitsplan	-422	0	0	0
60570902 PRJCT motie bomen & kleine bossen	-309	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-1.779**	**0**	**0**	**0**
Totaal Lasten	**-1.779**	**0**	**0**	**0**
Totaal 030 Vitaal platteland	**-1.779**	**0**	**0**	**0**
050 Een toekomstbestendig sociaal domein				
Lasten				
60610070 Multifunctionele ontmoetingsplekken	-166	0	0	0
60610947 PRJCT Tijdelijk huisvesting ontheemden	-500	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-666**	**0**	**0**	**0**
Totaal Lasten	**-666**	**0**	**0**	**0**
Totaal 050 Een toekomstbestendig sociaal domein	**-666**	**0**	**0**	**0**
090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering				
Lasten				
60040907 PRJCT Regiodeal	-436	0	0	0
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	**-436**	**0**	**0**	**0**
Totaal Lasten	**-436**	**0**	**0**	**0**
Totaal 090 Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	**-436**	**0**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**-2.881**	**0**	**0**	**0**

Meerjaren balansprognose

Activa	Eind 2023	Eind 2024	Eind 2025	Eind 2026	Eind 2027	Eind 2028
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa	201	161	121	81	40	0
Materiële vaste activa	121.488	128.943	136.119	143.015	149.633	155.970
Financiële vaste activa	45.421	45.309	45.116	45.116	45.116	45.116
Kapitaalverstrekkingen	9.951	9.951	9.951	9.951	9.951	9.951
Verstrekte leningen	31.310	31.298	31.265	31.265	31.265	31.265
Overige langlopende leningen	4.160	4.060	3.900	3.900	3.900	3.900
Uitzettingen in 's Rijks schatkist > 1 jaar						
Uitzettingen Nederlands schuldpapier > 1 jaar						
Overige uitzettingen > 1 jaar						
Vlottende Activa						
Voorraden	2.397	2.464	2.464	2.464	2.464	2.464
Bouwgronden in exploitatie	2.210	2.277	2.277	2.277	2.277	2.277
Overige voorraden	187	187	187	187	187	187
Uitzettingen < 1 jaar	25.370	21.531	21.531	21.531	21.531	21.531
Liquide middelen	305					
Overlopende activa	4.378	6.790	6.790	6.790	6.790	6.790
Totaal Activa	**199.560**	**205.198**	**212.141**	**218.997**	**225.574**	**231.871**
Passiva						
Vaste Passiva						
Eigen Vermogen	101.097	93.667	90.855	90.598	90.384	90.170
Algemene reserves	26.320	26.320	26.320	26.320	26.320	26.320
Bestemmingsreserves	74.777	67.347	64.535	64.278	64.064	63.850
Nog te bestemmen resultaat						
Vreemd Vermogen	68.287	83.079	92.834	99.947	106.738	113.249
Voorzieningen	13.376	13.444	13.536	13.538	13.607	13.621
Vaste schulden > 1 jaar	54.911	69.635	79.298	86.409	93.131	99.628
Vlottende Passiva						
Vlottende schulden < 1 jaar	9.496	14.625	14.625	14.625	14.625	14.625
Overlopende passiva	20.680	13.827	13.827	13.827	13.827	13.827
Totaal Passiva	**199.560**	**205.198**	**212.141**	**218.997**	**225.574**	**231.871**

Toelichting
(Im)materiële vaste activa:
Deze balansposten zijn geprognosticeerd op basis van de jaarrekening 2023 uit de activamodule. Hier zijn de toekomstig geplande investeringen aan toegevoegd.

Financiële vaste activa:
De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule.

Voorraden:
De prognose voor de financiële vaste activa is opgesteld op basis van de gegevens uit de activamodule.

Vorderingen:
De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Liquide middelen:
De liquide middelen bevat normaal gesproken het positieve netto effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten (voor deze balans is deze sluitpost opgenomen onder vaste schulden > 1 jaar).

Overlopende activa:
De prognose voor de vorderingen is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Eigen vermogen:
De balanspost reserves is meerjarig begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie (conform besluitvorming van de raad). Een specificatie van deze post is terug te vinden in het hoofdstuk Reserves en voorzieningen van deze begroting.

Voorzieningen:
De balanspost voorzieningen is begroot op basis van de gegevens uit de begrotingsadministratie en het Watertakenplan 2024-2034. Een specificatie van deze post is terug te vinden in het hoofdstuk Reserve en voorzieningen van deze begroting.

Vaste schulden > 1 jaar:
De prognose voor de financiële vaste passiva is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie. Daarnaast bevatten deze post het negatieve netto-effect van alle overige geprognosticeerde activa- en passivaposten (sluitpost voor de jaren 2024 tot en met 2028).

Vlottende schulden:
De prognose voor de vlottende schulden is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

Overlopende passiva:
De prognose voor de overlopende passiva is gebaseerd op het gemiddelde van de vijf voorliggende jaren.

EMU saldi

Berekening EMU-saldo

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-saldo wordt bepaald door een gezamenlijk saldo van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,27% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën.

In de onderstaande tabel is het EMU-saldo van Berkelland berekend. In de decembercirculaire 2023 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Met name in 2024 zitten we ruimschoots onder de referentiewaarde van 6,782 miljoen euro, maar ook voor 2025 en 2026 blijven we onder deze waarde. Dat betekent dat we onze reservepositie verlagen en meer leningen aantrekken.
We hebben meer financiering nodig, omdat er naast de gebruikelijke investeringen in de infrastructuur, grote projecten gepland zijn als, sporthal Ruurlo, Oudestraat Neede, de centrumplannen Borculo en Ruurlo. Daarnaast zijn er wijkaanpakken in Oost Beltrum, Rekken en in Neede Noord Oost .
Vanaf 2027 blijven we binnen de referentiewaarde.

			2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo			-14.844	-9.856	-7.111	-6.722	-6.497
EMU-saldo referentiewaarde 2022			-6.782	-6.782	-6.782	-6.782	-6.782
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde			-8.062	-3.074	-329	60	285
Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-112	-193			
		Uitzettingen					
	Vlottende activa	Uitzettingen	-3.839				
		Liquide middelen	-305				
		Overlopende activa	2.412				
Passiva	Vaste passiva	Vaste schuld	14.724	9.663	7111	6.722	6.497
	Vlottende passiva	Vlottende schuld	5.129				
		Overlopende passiva	-6.853				
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa							

Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x €1.000

Exploitatie	2024 (Na Bestuursrapportage)					2025 (primitief)				
	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo	Lasten	Baten	Onttrekkingen	Stortingen	Saldo
0.1 Bestuur	**-2.734**	**0**	**0**	**0**	**-2.734**	**-2.821**	**0**	**0**	**0**	**-2.821**
0.10 Mutaties reserves	**0**	**0**	**7.680**	**-250**	**7.430**	**0**	**0**	**2.901**	**-90**	**2.811**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	**-1.672**	**1.760**	**0**	**0**	**88**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
0.2 Burgerzaken	**-1.184**	**769**	**0**	**0**	**-416**	**-969**	**526**	**0**	**0**	**-443**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	**-73**	**1**	**0**	**0**	**-71**	**-62**	**1**	**0**	**0**	**-61**
0.4 Overhead	**-23.189**	**2.004**	**0**	**0**	**-21.185**	**-20.959**	**1.556**	**0**	**0**	**-19.403**
0.5 Treasury	**-1.049**	**3.457**	**0**	**0**	**2.408**	**-1.068**	**2.238**	**0**	**0**	**1.171**
0.61 OZB woningen	**-2.148**	**8.638**	**0**	**0**	**6.490**	**-1.873**	**8.658**	**0**	**0**	**6.785**
0.62 OZB niet-woningen	**-10**	**4.077**	**0**	**0**	**4.067**	**-11**	**4.166**	**0**	**0**	**4.155**
0.64 Belastingen overig	**-23**	**203**	**0**	**0**	**180**	**-23**	**203**	**0**	**0**	**179**
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	**-3**	**93.773**	**0**	**0**	**93.771**	**-3**	**95.348**	**0**	**0**	**95.345**
0.8 Overige baten en lasten	**-1.225**	**474**	**0**	**0**	**-751**	**-2.792**	**89**	**0**	**0**	**-2.703**
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	**-25**	**0**	**0**	**0**	**-25**	**-25**	**0**	**0**	**0**	**-25**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	**-3.439**	**124**	**0**	**0**	**-3.315**	**-3.262**	**124**	**0**	**0**	**-3.138**
1.2 Openbare orde en veiligheid	**-883**	**0**	**0**	**0**	**-883**	**-934**	**0**	**0**	**0**	**-934**
2.1 Verkeer en vervoer	**-8.342**	**749**	**0**	**0**	**-7.593**	**-7.966**	**344**	**0**	**0**	**-7.623**
2.2 Parkeren	**-85**	**11**	**0**	**0**	**-74**	**-91**	**11**	**0**	**0**	**-80**
2.4 Economische havens en waterwegen	**-1**	**0**	**0**	**0**	**-1**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**-1**
3.1 Economische ontwikkeling	**-320**	**0**	**0**	**0**	**-320**	**-642**	**0**	**0**	**0**	**-642**

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-422	474	0	0	52	-425	474	0	0	49
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-283	59	0	0	-224	-821	59	0	0	-762
3.4 Economische promotie	-620	448	0	0	-172	-593	538	0	0	-55
4.1 Openbaar basisonderwijs	-95	0	0	0	-95	-97	0	0	0	-97
4.2 Onderwijshuisvesting	-2.125	233	0	0	-1.892	-2.159	7	0	0	-2.153
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.963	638	0	0	-1.325	-1.707	323	0	0	-1.384
5.1 Sportbeleid en activering	-3.173	504	0	0	-2.670	-2.355	0	0	0	-2.355
5.2 Sportaccommodaties	-810	184	0	0	-625	-930	184	0	0	-745
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-578	0	0	0	-578	-581	0	0	0	-581
5.4 Musea	-577	20	0	0	-557	-533	20	0	0	-513
5.5 Cultureel erfgoed	-179	43	0	0	-136	-141	0	0	0	-141
5.6 Media	-769	6	0	0	-763	-769	6	0	0	-764
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-4.747	206	0	0	-4.540	-5.070	66	0	0	-5.004
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-9.169	6.624	0	0	-2.546	-2.776	928	0	0	-1.847
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-5.383	0	0	0	-5.383	-5.712	0	0	0	-5.712
6.3 Inkomensregelingen	-13.801	10.583	0	0	-3.218	-13.681	10.705	0	0	-2.976
6.4 WSW en beschut werk	-12.316	1.297	0	0	-11.019	-12.708	1.227	0	0	-11.481
6.5 Arbeidsparticipatie	-88	0	0	0	-88	-95	0	0	0	-95
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-9.193	95	0	0	-9.098	-9.200	124	0	0	-9.076
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-125	0	0	0	-125	-125	0	0	0	-125
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	-6.090	0	0	0	-6.090	-6.045	0	0	0	-6.045
6.71C Dagbesteding (WMO)	-284	0	0	0	-284	-304	0	0	0	-304
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-300	0	0	0	-300	-300	0	0	0	-300
6.72A Jeugdhulp begeleiding	-9.654	0	0	0	-9.654	-9.639	0	0	0	-9.639
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	-72	0	0	0	-72	-76	0	0	0	-76
6.73A Pleegzorg	-2.654	0	0	0	-2.654	-2.654	0	0	0	-2.654
6.73B Gezinsgericht	-79	0	0	0	-79	-3	0	0	0	-3
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-95	0	0	0	-95	0	0	0	0	0
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-735	0	0	0	-735	-986	0	0	0	-986
6.81A Beschermd wonen (WMO)	-27	0	0	0	-27	-27	0	0	0	-27
6.82A Jeugdbescherming	-1.137	450	0	0	-688	-1.034	450	0	0	-584
7.1 Volksgezondheid	-1.928	0	0	0	-1.928	-1.990	0	0	0	-1.990
7.2 Riolering	-6.165	7.840	0	0	1.675	-6.380	8.062	0	0	1.682
7.3 Afval	-3.209	3.891	0	0	682	-4.071	3.853	0	0	-218
7.4 Milieubeheer	-2.957	834	0	0	-2.123	-2.897	841	0	0	-2.056
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-329	271	0	0	-58	-334	271	0	0	-63

8.1 Ruimte en leefomgeving	-2.104	205	0	0	-1.899	-1.270	117	0	0	-1.153
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-1.198	1.048	0	0	-151	-1.198	1.448	0	0	249
8.3 Wonen en bouwen	-7.996	3.834	0	0	-4.162	-3.565	1.177	0	0	-2.388
Gerealiseerd resultaat	-159.834	155.826	7.680	-250	3.422	-146.755	144.142	2.901	-90	198

Overzicht van baten en lasten voor het taakveld overhead

Bedragen x € 1.000	2025			2026	2027	2028
	Baten	Lasten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Salarissen en sociale lasten		-11.682	-11.682	-11.682	-11.682	-11.682
Belastingen		-5	-5	-5	-5	-5
Duurzame goederen		-64	-64	-64	-64	-64
Ingeleend personeel		-12	-12	-12	-12	-12
Uitgeleend personeel	705		705	705	705	705
Leges en andere rechten			0	0	0	0
Overige goederen en diensten	304	-6.746	-6.442	-5.984	-6.019	-6.019
Inkomensoverdrachten - Rijk		-10	-10	-10	-10	-10
Inkomensoverdrachten - gemeenten		-192	-192	-192	-192	-192
Inkomensoverdrachten - overige overheden		-241	-241	-241	-241	-241
Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	35		35	35	35	35
Afschrijvingen		-1.115	-1.115	-1.000	-841	-841
Mutatie voorzieningen		-144	-144	-144	-144	-144
Toegerekende en bespaarde rente		-34	-34	-34	-34	-34
Overige verrekeningen	512	-182	330	330	330	330
Totaal	1.556	-20.427	-18.871	-18.298	-18.174	-18.174

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Het besluit begroting en verantwoording (BBV) verplicht de gemeente om afzonderlijk in te gaan op de zogenoemde ‘jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume’. Bij deze arbeidsgerelateerde verplichtingen is het doorslaggevend of het verloop van de uitgaven gedurende een aantal begrotingsjaren, in de regel betreft dit de begrotingsperiode van 4 jaar, gelijkmatig dan wel ongelijkmatig is. Bij een gelijkmatig verloop zoals bijvoorbeeld lonen, premies en vakantiegeld moeten de uitgaven in de begroting worden geraamd. Is er sprake van een sterke omvangwisseling in het uitgavenpatroon dan moeten de uitgaven ten laste van een voorziening worden gebracht. De kosten van voormalig personeel en wethouderspensioenen worden gedekt uit voorzieningen omdat hier sprake is van een ongelijk volume. De hoogte van de voorzieningen moet afgestemd zijn op de achterliggende verplichtingen. Jaarlijks vindt er daarom bij het opstellen van de jaarrekening een doorrekening plaats.

Uitgangspunten

Omschrijving uitgangspunt	
Lasten	
Prijsstijging	2,8%
Subsidies	3,6% op basis van 80% loonvoet, 20% prijsstijging.
Gemeenschappelijke regelingen	Begroting gemeenschappelijke regeling
Salarissen	3,8%
Kapitaallasten	1e afschrijving in het jaar na gereedkoming
Baten	
Belasting onroerende zaken (OZB)	2,8%
Overige belastingen	2,8%
Rioolrecht	Kostendekkend
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend
Leges	Kostendekkend
Overige opbrengsten	2,8%
Overige uitgangspunten	
Onvoorzien	€ 100.000
Prijspeil meerjarenbegroting	Constante prijzen, prijspeil 2025
Algemene uitkering gemeentefonds	Op basis van meicirculaire

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verplichte beleidsindicatoren

Toelichting

In deze bijlage zijn de verplichte indicatoren opgenomen zoals voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording. De beleidsindicatoren hebben in de meeste gevallen geen relatie met onze doelstellingen en activiteiten. De gegevens worden voor het grootste gedeelte via de website 'waar staat je gemeente' verzameld. Daar worden de nieuwste beschikbare cijfers gepubliceerd, net zo als de vergelijking met Nederland. De cijfers in deze bijlage zijn van 5 september 2022.

Een passende woning

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Nieuwgebouwde woningen	per 1.000 woningen	2016	2,4	7,2	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	Nieuwgebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties.
		2017	6,2	8,2		
		2018	4,1	8,6		
		2019	3,5	9,2		
		2020	5,1	8,9		
		2021	5,1	8,9		
		2022	3,3	9,3		
		2023	3,2	9,1		
Demografische druk	%	2016	81,7	68,5	CBS Statistiek Bevolking - bewerking ABF Research	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
		2017	81,8	69		
		2018	82,8	69,6		
		2019	83,9	69,8		
		2020	84	70		
		2021	83,3	70,1		
		2022	83,5	70,3		
		2023	83,7	70,3		
		2024	84,6	70,4		

Onze aantrekkelijke leefomgeving

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2016	252	189	CBS statistiek Huishoudelijk afval	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.
		2017	252	178		
		2018	268	172		
		2019	169	161		
		2020	190	170		
		2021	154	169		
		2022	133	148		

Een toekomstbestendig Sociaal Domein

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Jongeren met een delict voor de rechter	%	2016	1	1	CBS Jeugd	Het percentage jongeren (12 t/m 21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2017	1	1		
		2018	0	1		
		2019	1	1		
		2020	1	1		
		2022	1	1		
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2016	4	7	CBS Jeugd	Percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) verstaan. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2017	4	7		
		2018	4	7		
		2019	3	6		
		2020	4	6		
		2021	3	6		
		2022	4	6		
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2016	2	2	CBS Jeugd	Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polis administratie. Tot en met 2015 zijn de cijfers van deze indicator afkomstig van het Verwey-Jonker Instituut - Kinderen in Tel. De cijfers vanaf 2016 zijn afkomstig van het CBS.
		2017	2	2		
		2018	2	2		
		2019	1	2		
		2020	2	2		
		2021	2	2		
		2022	2	1		
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	1e halfjaar 2016	7,6	8,9	CBS Jeugd	
		2e halfjaar 2016	7,9	9,5		
		1e halfjaar 2017	7,9	9,5		
		2e halfjaar 2017	8,3	9,9		
		1e halfjaar 2018	8,5	9,7		
		2e halfjaar 2018	8,8	10,4		
		2019	10,9	12,3		
		2020	10,8	11,9		
		2021	13,5	12,9		
		2022	13,2	13,2		
		2023	10,7	11,1		

Jongeren met jeugdbescherming	%	1e halfjaar 2016	1	1	CBS Jeugd	Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.
		2e halfjaar 2016	0,8	1		
		1e halfjaar 2017	0,8	1		
		2e halfjaar 2017	0,9	1		
		1e halfjaar 2018	0,9	1		
		2e halfjaar 2018	0,9	1,1		
		2019	0,9	1,2		
		2020	1,3	1,2		
		2021	1,4	1,2		
		2022	1,4	1,2		
		2023	1	1		
Jongeren met jeugdreclassering	%	1e halfjaar 2016	0,3	0,4	CBS Jeugd	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.
		2e halfjaar 2016	0,3	0,4		
		1e halfjaar 2017	0,2	0,4		
		2e halfjaar 2017	0,2	0,4		
		1e halfjaar 2018	0,3	0,4		
		2e halfjaar 2018	0,3	0,3		
		2019	0,3	0,4		
		2020	0,3	0,4		
		2021	0,2	0,3		
Cliënten met een maatwerk-arrangement Wmo	per 10.000 inwoners	1e halfjaar 2016	440	570	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeen
		2e halfjaar 2016	440	560		

1e halfjaar 2017	440	570
2e halfjaar 2017	440	570
1e halfjaar 2018	450	590
2e halfjaar 2018	470	600
1e halfjaar 2019	600	610
2e halfjaar 2019	620	630
2020	710	700
2021	740	704
2022	740	710
2023	730	700

Werken en leren

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Functiemenging	%	2016	45,6	52,2	CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2017	46,1	52,5		
		2018	46,1	52,8		
		2019	46,6	53,3		
		2020	46,6	53,3		
		2021	46,9	53,3		
		2022	47,7	53,8		
		2023	48	54,2		
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	2016	140,9	136,5	LISA	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.
		2017	142,6	139,7		
		2018	147,6	145,4		
		2019	149	151,3		
		2020	151,8	158,1		
		2021	153,2	164,9		
		2022	160,9	174,1		
		2023	163,1	181,8		
Banen	per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	2016	596,8	752,3	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA - bewerking ABF Research	Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
		2017	613,3	761,1		
		2018	619,4	775,8		
		2019	641,7	792,1		
		2020	647,1	795,9		
		2021	653,5	805,5		
		2022	675,7	825,4		
		2023	687,7	836,6		
Netto arbeids-participatie	%	2016	65,3	65,8	CBS - Arbeidsdeelname	
		2017	66,9	66,7		
		2018	67,5	67,8		
		2019	67,2	68,8		
		2020	69,3	68,4		
		2021	70,4	70,4		
		2022	73,1	72,2		
		2023	72,6	73,1		
Personen met een bijstands-uitkering	per 10.000 inwoners	1e halfjaar 2018	207,5	401,1	CBS - Participatiewet	
		2e halfjaar 2018	201,9	390,4		
		1e halfjaar 2019	198,5	381,7		
		2e halfjaar 2019	187,3	373,9		
		2020	259,5	459,7		
		2021	228,3	431,2		
		2023	172,4	344,8		

Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2014	1,2	1,8	DUO/Ingrado	Er wordt gesproken van absoluut verzuim als een leerplichtige en/of kwalificatieplichtige jongere niet op een school of instelling staat ingeschreven. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
		2015	0,7	2,3		
		2016	1	1,8		
		2017	0,6	1,8		
		2023	3,0	6,3		
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2016	12	27	DUO/Ingrado	Er is sprake van relatief verzuim als een jongere wel op een school staat ingeschreven, maar gedurende een bepaalde tijd de lessen/praktijk verzuimt. Ook veelvuldig te laat komen kan hiertoe worden gerekend. De periodeaanduiding '2018' staat voor schooljaar '2017/2018'.
		2017	15	27		
		2018	19	23		
		2019	16	25		
		2020	13	20		
		2021	13	20		
		2022	20	24		
		2023	19	27		
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2016	0,7	1,7	DUO/Ingrado	Het percentage van het totaal aantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
		2017	0,9	1,8		
		2018	1,1	1,9		
		2019	1,1	2		
		2020	1,2	1,7		
		2021	1,4	1,9		
		2022	1,1	2,4		
		2023	1,5	2,4		
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	2020	552.4	202	CBS - Participatiewet	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2021	550,5	197,7		
		2022	549	197,7		
		2023	492,3	191,5		

Nieuwe energie

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	4,8	15,3	Klimaatmonitor - Rijkswaterstaat	
		2017	4,2	16,3		
		2018	6,3	17,5		
		2019	7,5	20		
		2020	11,2	26,8		
		2021	17,5	33,1		
		2022	28,4	41,3		

Sport en Cultuur bewegen je!

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Niet-sporters	%	2012	47	46,4	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.
		2016	46,5	48,7		
		2020	47,4	49,3		
		2022	46,1	46,4		

Veiligheid

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2016	8	14	Stichting Halt	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 18 jaar.
		2017	8	13		
		2018	9	12		
		2019	9	13		
		2020	6	11		
		2021	9	8		
		2022	9	8		
		2023	8	9		
Misdrijven - Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2016	3		CBS - Criminaliteit	Het aantal geweldsmisdrijven.
		2017	3,3	5,1		
		2018	3,7	4,9		
		2019	3,3	4,8		
		2020	2,4	4,5		
		2021	2,6	4,3		
		2022	3,6	4,5		
		2023	3,0	4,3		
Misdrijven - Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2016	3,6		CBS - Criminaliteit	Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.
		2017	3,8	6,3		
		2018	3,2	5,8		
		2019	4,7	5,9		
		2020	4,3	6,2		
		2021	4,9	6,1		
		2022	5,1	6		
		2023	4,4	5,8		
Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2016	2	3,3	CBS - Diefstallen	
		2017	1,7	2,9		
		2018	1,2	2,5		
		2019	1,4	2,3		
		2020	0,7	1,8		
		2021	0,9	1,3		
		2022	0,9	1,4		
		2023	0,5	1,3		
Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2016	0,6	2,3	CBS - Diefstallen	
		2017	0,5	2,2		
		2018	0,3	2,2		
		2019	0,6	2,3		
		2020	0,3	2,0		
		2021	0,6	1,8		
		2022	0,3	2,3		
		2023	0,7	2,5		

Algemeen bestuur en Bedrijfsvoering

Indicator	Eenheid	Periode	Berkelland	Nederland	Bron	Beschrijving
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	2016	198	209	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
		2017	205	217		
		2018	215	230		
		2019	241	250		
		2020	255	271		
		2021	273	290		
		2022	298	317		
		2023	357	368		
		2024	370	379		
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2016	600	651	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.
		2017	658	644		
		2018	644	649		
		2019	629	669		
		2020	648	700		
		2021	705	733		
		2022	689	823		
		2023	846	860		
		2024	897	-		
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2016	732	723	COELO, Groningen	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
		2017	796	723		
		2018	791	721		
		2019	782	739		
		2020	806	773		
		2021	867	810		
		2022	851	905		
		2023	967	942		
		2024	1022	-		
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2017	6,22		Eigen begroting	
		2018	6,85			
		2019	6,9			
		2020	7,5			
		2021	7,9			
		2022	8,3			
		2023	8,1			
		2024	8,3			
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2017	5,86		Eigen begroting	
		2018	6,23			
		2019	6,1			
		2020	7,3			
		2021	7,2			
		2022	7,6			
		2023	7,3			
		2024	7,3			

Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2017	475,32	Eigen begroting
		2018	467,13	
		2019	656,94	
		2020	732,55	
		2021	705,78	
		2022	1.053,93	
		2023	978,02	
		2024	775,51	
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2017	2,6	Eigen begroting
		2018	2,9	
		2019	16,38	
		2020	17,5	
		2021	15	
		2022	3	
		2023	28,41	
		2025	2,86	
Overhead	% van totale lasten	2017	10,8	Eigen begroting
		2018	8,9	
		2019	7,84	
		2020	8,45	
		2021	11,85	
		2022	14,29	
		2023	12,16	
		2025	9,3	

Bijlage 2: Overzicht subsidies

Toelichting

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de subsidies die op basis van de begroting worden verstrekt.

Onze aantrekkelijke leefomgeving

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
62100000	Aanleg en onderhoud infrastructuur	42550	Bijdrage commissie BTB	Stichting Gehandicapten Platform Berkelland	250

Een toekomstbestendig Sociaal Domein

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
60672200	Verbinding Zorg en Onderwijs	42550	Trajectbegeleiding, SRW en School-ex	ROC Graafschapcollege	20.389
		42550	Trajectbegeleiding en schoolmaatschappelijk werk	Zone college Borculo	5.314
66700600	Jeugd- en Jongerenwerk: preventief jeugdbeleid	42550	Begeleide omgangsregeling	Humanitas inzake BOR	35.772
66715000	Jeugdgezondh.zorg 0-4jr + preventie jeugd en gezin	42550	0-4 Jaar, rijksvaccinatieprogramma, home start, prenatale	Yunio	896.893
60140000	Bureau Halt	42550	Bureau Halt	Bureau Halt	20.900
66200420	Algemene voorzieningen en preventief beleid	42550	Brede maatjes	Humanitas	36.132
		42550	Terminale zorg aan huis	Hospice de Lelie	1.696
		42550	Uitvoering Sociaal raadsliedenwerk	Stichting Sensire	47.000
		42550	Gespreksmaatjesproject	Stichting Ruimte voor anderszijn	11.500
		42550	Dementievriendelijke samenleving		2.984
66700001	Algemeen maatschappelijke werk	42550	Slachtofferhulp	Stichting Slachtofferhulp	15.063
60682000	Bijdrage Veilig Thuis Noord Oost Gelderland	42300	Bijdrage VTNOG	Stichting Veilig Thuis Noord Oost Gelderland	321.715

Werken en leren

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
64800600	Overige baten en lasten bijzonder onderwijs	42550	Inkomensoverdrachten aan overheid(niet -Rijk)ASV Begroting	Stichting Bevordering Techniekonderwijs	7.500
65600200	toerisme en recreatie regionaal	42550	Inkomensoverdrachten aan overheid (niet-Rijk)	Stichting Achterhoek Toerisme	99.000
60630005	Subsidie armoedebestrijding	42550	Bijdrage voedselbank	Voedselbank Oost Achterhoek	11.000
		42550	Bijdrage formulierenbrigade /Thuisadministratie	Humanitas District Oost	20.000
		42550	Bijdrage financiële thuisadministratie	Schuld Op Maat	9.100

Sport en Cultuur bewegen je!

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	ontvanger	bedrag
66700550	Combinatiefuncties(K)	42550	Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Beweeg Wijs Detachering B.V.	
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Sport Federatie Berkelland	
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Bibliotheek Oost-Achterhoek	
			Combinatiefunctionaris brede sport impuls	Stichting Culturije	
65300410	Sport: ondersteuning en stimulering(K)	42550	Exploitatiesubsidie Stichting Achterhoek in beweging	Stichting Achterhoek in beweging	81.900
65300210	Zwembaden: subsidies(K)	42550	Exploitatiebijdrage zwembaden	Stichting Zwembad Ruurlo	375.000
				Stichting Sportaccommodatie 't Timpke	221.582
60510000	Natuurbad Rekken(K)	42550	Exploitatiebijdrage natuurbad Rekken	Zwembad Rekken	17.900
65100000	Openbare bibliotheek	42550	Exploitatiebijdrage	Bibliotheek Oost Achterhoek	643.149
65110000	Kunstzinnige vorming	42550	Exploitatiebijdrage	Stichting Culturije	255.565
65410010	Kunstzinnige vorming	42550	Exploitatiebijdrage	Schepers	4.537
65800200	Gemeentelijk en regionaal mediabeleid	42550	Bekostiging ogv Mediawet	RMC Oost Nederland	30.500
66700510	Wijkcentra en dorpshuizen, subsidies	42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus 't Stieltjen	13.000
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Dorpshuis De Zunnekamp	16.750
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpshoes Gelster	2.500
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Kulturhus Beltrum	4.000
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting 't Haarhoes Noordijk	6.500
		42550	Subsidie maatwerk dorpshuizen	Stichting Dorpsaccommodatie Rietmolen	18.000

Nieuwe energie

Grootboeknr	Omschrijving	kostensoort	Omschrijving	Ontvanger	bedrag
60740003	PRJCT A4 energieloket	42550	Basispakket energie	Energieloket	105.000

Bijlage 3: Investeringen 2025

Investeringen

In de begroting is dekking opgenomen voor de volgende kredieten. De werken starten in 2025, waardoor de kredieten nu beschikbaar gesteld moeten worden. Een aantal kredieten waren al beschikbaar gesteld en passen we in deze begroting aan.

Bedrag (x € 1.000)	Oorspronkelijk krediet	Aanpassing krediet	Nieuw krediet
Neede Noord Oost fase 23 (Woonstraten tussen Rondweg, Koeweidendijk, Rozenkamp, Kempersdijk)		960	960
Ruurlo Wijkreconstructie Garvelinkskamp	1.500	7.500	9.000
Borculo Herinrichting en Rioolvervanging Lochemseweg	795	300	1.095
Neede Reconstructie en rioolvervanging Borculoseweg exclusief Kronenkamp	2.350	800	3.150
Borculo Herinrichting Hoflaan inclusief Scheijlaan		2.225	2.225
Renovatie rioolgemalen		600	600
Renovatie drukriolering		600	600
Ruurlo Aanpak wateroverlast Schoemaker fase 2		950	950
Geesteren Plateau Rotmansdiekske	60	-60	0
Gelselaar Herinrichting Van Bevervoordestraat	350	-300	50
Materieel buitendienst		373	373
Speel- en beweegvoorzieningen 2025		30	30

- **Neede Noord Oost fase 23 (Woonstraten tussen Rondweg, Koeweidendijk, Rozenkamp, Kempersdijk)**
  Fysieke reden: de riolering in dit wijkdeel is dringend aan vervanging toe. Hetzelfde geldt voor de wegconstructies.
- **Ruurlo Wijkreconstructie Garvelinkskamp**
  De riolering in deze wijk is aan vervanging toe. Hetzelfde geldt voor de wegconstructies. Er is een verkeersprobleem op de Garvelinkskampweg. Reconstructie hier vermindert de wateroverlast in het westen van de kern.
- **Borculo Herinrichting en Rioolvervanging Lochemseweg**
  Budget vanuit begroting 2022 is door inflatie niet meer passend. Voorstel: budget Van Bevervoordestraat Gelselaar minimaliseren, 3 ton overhevelen.
- **Neede Reconstructie en rioolvervanging Borculoseweg exclusief Kronenkamp**
  Budget vanuit begroting 2022 is door inflatie niet meer passend.
- **Borculo Herinrichting Hoflaan inclusief Scheijlaan**
  Na de bouw van het Staring College/Campus De Wildbaan brede rode fietsstroken en smalle rijloper aanleggen in combinatie met plateau's op de kruisingen met de Hofstraat en Dr. Scheylaan. NB: 50% subsidiabel (€ 90.000 bijdrage); Aanleg 2x kruispuntplateaus. Ter verbetering verkeersveiligheid op Hoflaan, ook met oog op realisatie campuswildbaan. Combi met reconstructie Scheijlaan (fysieke reden) en aanpassingen/vervangingen rioolstelsel, mede als gevolg van woningbouwontwikkelingen.
- **Renovatie rioolgemalen**
  Vervangingsopgave en optimalisatie rioolgemalen en persleidingen vanuit beheer en onderhoud.
- **Renovatie drukriolering**
  Vervangingsopgave en optimalisatie rioolgemalen en persleidingen vanuit beheer en onderhoud.
- **Ruurlo Aanpak wateroverlast Schoemaker fase 2**
  De laagte in de woonwijk heeft een hemelwaterafvoerstructuur nodig.
- **Geesteren Plateau Rotmansdiekske**
  De aanleg van het plateau Rotmansdiekse is niet meer actueel. Het gereserveerde budget van € 60.000 kan elders besteed worden. Op de Oude Diepenheimseweg worden

in 2025 markeringen aangebracht die de zichtbaarheid van de kruispunten verhogen en de verkeersveiligheid vergroten. Dit wordt uitgevoerd binnen de exploitatiebudgetten.

- **Gelselaar Herinrichting Van Bevervoordestraat**
  Prioriteit minder zwaar, kan terug naar de basis. Voorstel: 3 ton overhevelen naar project lochemseweg Borculo. Er lag een aantal jaren geleden de wens vanuit de samenleving te komen tot een authentieke beeldkwaliteit van deze straat in het kader van beschermd dorpsgezicht Gelselaar; dat blijft. Echter vanuit de visie van wegbeheer is deze straat nog lang niet aan vervanging toe en wanneer dat wel aan de orde is in de toekomst rekening houden met het vastgestelde beeldkwaliteitsplan. De resterende 55 k€ is nodig voor de verwachte aanpassing van de OR bij woningbouwontwikkelingen in deze straat en directe omgeving.
- **Materieel buitendienst**
  Jaarlijks zijn voertuigen en/of materieel aan vervanging toe.
- **Speel- en beweegvoorzieningen 2025**
  Afgesproken is jaarlijks een krediet van € 30.000 beschikbaar te stellen voor speel- en beweegvoorzieningen.